

כ"א סדרת קריאת אל המגילת... (Text continues with religious commentary)

מראי מקומות לעיון בדף היומי



בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"י

מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 500

הונצח ע"י מנחם מנדל הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, ה' טבת התשע"ד. מסכת יומא דף ל – דף מג

ס"ה) מקשה מדוע היה פשיטא לגמ' דאסור, הא רב הונא מתיר בצואה על בשרו, ואכתי לא אסקה הגמ' אדעתה שפי טבעת חמור משאר הגוף. ומוכיח מזה כדעת הרא"ש (ברכות סימן מ"ה) והרבנינו יונה (ברכות ט"ז. מדפי הרי"ף ד"ה איתמר) בשם יש אומרים, שלא התיר רב הונא אלא אם הצואה נמצאת על גופו במקום שמתכסה מאליו כגון בבית השחי וכדומה, ולפי זה שפיר מקשו הכא אם הצואה נראית הרי בזה לא התיר כלל רב הונא ופשיטא דאסור. והשפת אמת תירץ, דהיא גופא קושית הגמ' 'ומאי שנא מצואה על בשרו', דהיינו שהגמ' מקשה על המקשן שאמר לעיל אי דנראית פשיטא, מאי פשיטא הא בזה פליגי רב הונא ורב חסדא, ומתריצין, כיון שנפיש זוהמא, אם נראית אסורה לכו"ע במקומה. (ודלא כפירוש רש"י).

ג) גמ', ומאי שנא מהא דאיתמר וכו'. פירש רש"י ד"ה ורב חסדא, דהקושיא מתרוייהו, משום דמשום זוהמא לא אסר אפילו רב חסדא. והקשה בתוס' הרא"ש, כיון שיושב ונראית היה שייך נמי לאסור משום כל עצמותי תאמרנה, ואם כן שפיר לרב חסדא אסור ולא קשיא מרב חסדא. ומשום הכי פירש, דהקושיא היא רק מרב הונא דהלכתא כוותיה.

ד) גמ', לא אמרן אלא לשתות. פירש רש"י בד"ה לא אמרן, דצריך ליטול שמא יתן פרוסה לתוך פיו. ודעת הריטב"א (בהלכות ברכות פ"ג ה"טו) (וכן דעת הרא"ה בחולין קו). דבשתיית קבע צריך נטילה. והרשב"א (בחולין שם) סבר דכל שתיה בענין נטילת יד אחת. ועל מה שפירש רש"י כיון שנוטל ידיו שמא ימלך כתב הריטב"א דלא מחוור, דכיון דאין דעתו אלא לשתות אין לנו לחייבו בנטילה מחשש המלכה.

ה) גמ', אבל לאכול נוטל מבחוץ ונכנס דמידע ידיע דאנינא דעתיה. עיין בשפת אמת מה שכתב בזה, וצ"ע.

ו) משנה. אין אדם נכנס לעזרה לעבודה עד שיטבול. רש"י ותוס' כתבו, דלאו דווקא לעבודה אלא כל ביאה לעזרה טעונה טבילה. והשפת אמת

דף ל ע"א
א) גמ', זאת אומרת מצוה לשפשף. חזינן דאי לא בעי לשפשף לא היה צריך קידוש ידיים ורגלים. ומכאן מוכיח הסמ"ג (עשין כז) וכן תוס' הרא"ש ותוספות ישנים בשם ר"ת, דהנכנס להשתין היכא דלא שפשף אין צריך נטילת ידיים. והתוספות ישנים כתבו שהרב ר' אלחנן כתב דלא פלוג רבנן בין שפשף ללא שפשף, דהא כלל אמרו במשנה לעיל (כח). דכל המטיל מים טעון קידוש ידיים ורגלים והוא הדין לענין נטילה לתפילה. ודעת התוספות ישנים דלתפילה לא מצינו שהצריכו נטילה בכל ענין. והריטב"א מחלק דדוקא קידוש ידיים לא הצריכו היכא דלא שפשף, אבל נטילה ונקיות, בעינן. ומסיק, דאף על גב דלענין ברכה אין צריך נטילה אם לא שיפשף, אבל לתפילה וקריאת שמע בעינן, דכתיב ארחץ בנקיון כפי. ובהגהות מיימוני (פ"ג משביתת עשור אות ב') כתב, שלתפילה צריך ליטול אפילו אם לא שפשף, דכתיב הכון לקראת אלוקיך ישראל. ובשו"ע (סימן תרי"ג ס"ג) נפסק, שהעושה צרכיו או מטיל מים, ביום כיפור, אם רוצה להתפלל יכול ליטול ידיו, ואם רוצה רק לברך אשר יצר אין לו ליטול את ידיו. כיון שיש אומרים שאם לא קינח ושפשף דאין ידיו מלוכלכות אין צריך ליטול ולכן יקנח וישפשף להוציא נפשיה מפלוגתא. ובביאור הגר"א שם כתב, דמקור הדברים דהיכא שפשף שרי ליטול ידיו אף ביום הכיפורים מסוגיין, דהא דאמר הגמ' שבשפשף טעון קידוש ידיים ורגלים אמתניתין קאי, ומתניתין מיירי ביום כיפור. [ואין להקשות דאם כן איך כתב שם הרמ"א (בס"ג בהגה), דשרי לרחוץ רק עד קשרי אצבעותיו. (ומקורו מהרא"ש יומא פ"ח סימן ג') הא הכא התירו לו אף קידוש ידיים ורגליים. דבוודאי במקדש לא סגי אלא בקידוש ידיים ורגליים, מה שאין כן בנטילה דסגי עד קשרי אצבעותיו, והדמיון לקידוש ידיים ורגליים רק לענין המחייב שהוא השפשוף. (י.צ.ב.))
ב) גמ', היכי דמי אי דנראית פשיטא. הגר"א (בביאורו לאו"ח סימן ע"ו



(י) גמי, כהן גדול שלא טבל וכו' עבודתו כשרה. בזבחים (ט:). יליף זה מדכתיב ורחצו אהרן ובניו, דבר המעכב בבניו מעכב בו, דבר שאינו מעכב בבניו אינו מעכב בו, הלכך קידוש ידים ורגלים שמעכב בבניו מעכב בו, אבל טבילה בין בגד לבגד שלא מעכב בבניו, דלא שייך בהו, אינו מעכב בו.

(יא) גמי, אלא למיקם בעשה קא מיפלגי. המשנה למלך. (פ"ב ממאכלות אסורות ה"ב) כתב, דהא דאין מזהירין מן הדין, היינו דוקא לאו, אבל עשה דנין. ובשיח יצחק הוכיח כן מהכא, דמבואר דלבן זומא ילפינן למיקם בעשה מדין קל וחומר. וכן כתב בלחם משנה (פ"ב משבת הי"ד).

(יב) גמי, לבן זומא קאי בעשה. קשה לשיטת הרמב"ם (פ"א מאישות ה"ב) דדבר הנלמד ב"ג מידות הוי מדברי סופרים. דהכא יליף בן זומא מקל וחומר וקאי בעשה. (וכן קשה במה דסלקא דעתין דמחלל עבודתו.)

(ר.ג.)

(יג) גמי, ר' יהודה אומר אין צריך טבילה שכבר טבל מבערב. הקשה הריטב"א מה מקשה הגמ' דבמצורע שמעינן דלר' יהודה אין צריך טבילה, ובמתניתין אית ליה דצריך טבילה, הא פירשו התוס' דלא כל הנכנס לעזרה טעון טבילה אלא דוקא הנכנס לעבודה. ותירץ, דלאו דוקא לעבודה, אלא הנכנס לאיזה צורך טעון טבילה, (לאפוקי שלא לצורך) ואם כן מצורע שנכנס לצורך הוי דומיא דנכנס לעבודה, והווי ליה לר' יהודה לאצרוכי טבילה.

(יד) גמי, אי אסח דעתיה הזאת שלישי ושביעי בעי. בזבחים (צט:). איתא, דאם הסיח דעתו ולא נשמר מטומאת מת, צריך הזאת שלישי ושביעי, ואם לא נשמר מטומאת שרץ צריך טבילה והערב שמש. ועל כן כתב השפת אמת דמה שאמרה כאן הגמ' דבעי הזאת ג' וז' היינו אי הסיח דעתו מטומאת מת, אבל אין הכי נמי אי הסיח דעתו מטומאה אחרת בעי טבילה והערב שמש. והביא דהשיח יצחק, כתב דכל כהן לינה הוי היסח הדעת, והא דבמצורע אין הווי היסח הדעת בלינה משום דכיון דדינו דאם הסיח דעתו צריך הזאת שלישי ושביעי, בסתמא אינו מסיח דעתו. ותמה עליו דהא בזבחים (שם) מבואר, דכל אדם שהסיח דעתו בעי הזאת שלישי ושביעי ולא דוקא במצורע.

(טו) גמי, הא דטביל על דעת ביאת מקדש. כתב בתוס' הרא"ש דנראה דלבן זומא דיליף טבילה בקל וחומר מכהן גדול, צריך לחזור ולטבול אף על פי שטבל מבערב, מידי דהוה אכהן גדול שצריך לחזור ולטבול שוב בכל פעם לפני שנכנס מקודש לקודש. והקשה, דאם כן למה לא אמרה הגמ' לעיל נפקא מינה בין בן זומא לר' יהודה, אי צריך לחזור ולטבול באותו יום אם טבל בערב. ותירץ, דרצתה הגמ' להביא נפקא מינה בדבר שאמר בן זומא להדיא, ואף שנראה דאמנם כך יהיה לשיטתו.

(טז) תוס' ד"ה אי דלא טביל. תימה לי מאי קפריך וכו'. הקשה בחידושי הגאון רבי עקיבא איגר היאך סלקא דעתיהו דהתוס' דקושית הגמ' היא שאסור למצורע להכנס, (דמשום הכי הקשו הא מותר לו לכנס למחנה ליה אף על פי שלא טבל) וכן פירשו באמת לפי תירוצם השני, הא על כרחך אין זו קושית הגמ', דאם כן למה הוצרכה הגמ' להזכיר דהערב שמש בעי, ולא הקשתה להדיא, אי דלא טבל מבערב היאך נכנס לטבול

כתב שיש לומר דשני הדברים מחייבים טבילה, גם כניסה לעזרה וגם עבודה, ונפ"מ במי שהיה בתוך העזרה (וטבל בכניסתו) ועכשיו רוצה לעבוד, דטעון טבילה חדשה, וכן מי שטבל לשם כניסה לעזרה ולא לשם עבודה ורוצה לעבוד, דטעון טבילה חדשה בשביל העבודה. וכתב שכן נמצא בתוס' רי"ד.

(ז) תוס' ד"ה ומה המשנה וכו'. ד"ל דבשאר ימות נמי יטבול במקום וכו'. הקשה המהרש"א דבהדיא איתא במשנה שהטבילה הראשונה שטובל אינה בקודש, אלמא דלא כל הנכנס לעזרה טעון טבילה בקודש אלא ביו"כ בלבד. ותירץ, דמתניתין ר' יהודה היא דחולק על הקל וחומר דבן זומא.

(ח) גמי, ר' יהודה אומר סרך טבילה היא זו כרי שזכור וכו'. פירש רש"י, שמתוך כך יזכר אם נטמא, ויפרוש מלבוא לעזרה עד שיעריב שמשו. אבל הרמב"ם (עבודת יוה"כ פ"ב ה"ג) כתב וזה לשונו, שאינה אלא להוסיף כוונתו, שאם יזכור טומאה ישנה שבידו, יפרוש ממנה בטבילה זו לשמה. ומדלא פירש דתיבת ויפרוש קאי על היציאה מהעזרה והעבודה, אלא על הטומאה, דייק המהר"י קורקוס דפליג ארש"י, ומפרש שטבילה זו תועיל לו לטומאה הישנה, דהיינו שהטבילה מפרישתו מטומאתו ומיד שב לעבוד. וצריך ביאור האיך יוכל להכנס לעזרה מיד, הא בעי הערב שמש. וכתב בשיח יצחק בשם בספר ידי אליהו דכוונת הרמב"ם שזכר בטומאה ישנה שהיתה בידו וטבל ליטהר ממנה והעריב שמשו, אלא שלא טבל על דעת להיכנס למקדש, דבעינן טבילה על דעת ביאת מקדש משום מעלה בקדשים, ויחזור ויטבול. והשיח יצחק כתב, דלהרמב"ם נמי בעינן טבילה והערב שמש, אבל לא יעבוד וכמו שפירשו רש"י ותוס', אלא משום דלא ניחא ליה להרמב"ם לפרש דתיבת ויפרוש קאי על העבודה, דפרישה לא שייכא אלא בדבר שעסק בו ופורש ממנו, כגון "והוא פורש ובוכה" וכדומה, הוצרך לפרש דפרישה קאי אטומאה דפורש ממנה על ידי טבילה והערב שמש, אבל לא שיעבוד ללא הערב שמש.

(ט) רש"י ד"ה לעבודה, לאו דווקא דאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול. וכו"כ התוס', ובר"ה ומה המשנה פירשו התוס' דהקל וחומר דבן זומא קאי רק על הנכנס לעבודה, והנכנס שלא לעבודה טובל רק מדרבנן. ובתוס' הרא"ש כתב, דדוקא הנכנס לעבודה בעי טבילה, (עיין שם שהאריך בראיות לכאן ולכאן). ובמסכת כלים (פ"א משנה ח') איתא דאין מחוסר כיפורים נכנס לעזרה, וכתב רבינו עובדיה מברטנורא דהוא הדין דהוה מצי למימר שאין טהור נכנס לשם עד שיטבול כמבואר הכא. ובתפארת ישראל (שם אות ס"א) תירץ, דמתניתין דהתם מיירי בדיני דאורייתא דאם נכנס חייב חטאת, אבל טהור הנכנס לעזרה עובר באיסור דרבנן ולא שייך התם. ומלשון הרמב"ם (פ"ה מביאת מקדש ה"ד) שכתב, וזה הכלל היה במקדש, אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אף על פי שהוא טהור עד שהוא טובל. משמע שרק לעבודה צריך טבילה. אמנם המהר"י קורקוס שם כתב, דאין כוונת הרמב"ם לעבודה בדוקא, אלא שתפס לשון המשנה, והוא הדין הנכנס שלא לעבודה טעון טבילה.



האם מסיך רגליו דטעון טבילה פסלה ביה חציצה או לא.

(ב) תוס' ד"ה ותניא וכו'. לפרש"י וכו' מאי קא פשיט מהכא וכו'. הקשו **בשיח יצחק ובתפארת למשה** הא אפשר לתרץ בפשיטות, דמדקאמר להו ר' יהודה לרבנן "שכבר טבל מבערב" משמע דמודה להו בעיקר דינא דבעי טבילה על הכנסת בהונות. **ובתפארת למשה** כתב, דזו כוונת התוס'. **ובשיח יצחק** כתב דלא כווננו לכך, דאם כן הוה להו למימר הכי בהדיא. והטעם דאין זו, דאפשר דלבריהם דרבנן קאמר להו, דאפי' לדידכו דבעי טבילה על הכנסת בהונות, מכל מקום הכא אין צריך כיון שטבל מבערב.

(ג) גמ', תיבעי לבן זומא תיבעי לרבנן וכו'. בתוס' ישנים ובתוס' הרא"ש גרסי "תיבעי לבן זומא תיבעי לר' יהודה" ומפרשים, דלבן זומא דמחמיר טפי מר' יהודה דהא סבר דכל אדם בעי טבילה מדאורייתא, מסתבר להחמיר טפי בשוחט בסכין ארוכה, אבל לר' יהודה דמקיל כיון שכל אדם טובל רק מדרבנן, דהוא טעמו שמיקל במצורע, משום דטבל מבערב, ועוד דהוי רק ביאה במקצת שמכניס ידיו לבהונות, לא הצריכהו טבילה בכהאי גוונא.

(ד) תוס' ד"ה וכולן בקודש וכו'. תימה וכו' וי"ל דגג בית הפרוה היה שוה לקרקע עזרה וכו'. **השפת אמת** לתרץ תיירץ לפי מה שכתבו התוס' בהמשך דבריהם, דמסיבה היתה הולכת מלשכת המדיחין לגג בית הפרוה, ולשכת המדיחין היה תוכה קודש, אם כן כמו שלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש, יש לומר דהוא הדין דעליות הפתוחות לקודש תוכן קודש.

(ה) גמ', ש"מ עין עיטם גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות. ברבינו **חננאל** גרס נמצא וכו' עשרים ושלש אמות **ויותר**. נויש לבאר דבריו, דבעינן מדרון דאי לאו הכי לא יבואו המים למקוה. ועוד יש לבאר לפי מה שהקשו **בתוס' ישנים ד"ה ש"מ מנא לן** שהיה גבוהה כ"ג אמות מקרקע עזרה, נימא שבאו המים לנקב שהיה עשוי בצד המקוה, ולא באו מלמעלה, ותיירצו, שמכל מקום אם לא היה גבוה כ"ג טפי מקרקע עזרה, לא היו המים עולים למעלה מהנקב אלא היו חוזרים לעין עיטם, שלעולם לא ילכו המים למעלה ממקום נביעתם. ולפי זה אין צריך לומר כהר"ח, דלעולם יש לומר שההפרש היה בדיוק כ"ג אמות, אבל הנקב לא היה בראש המקוה אלא בצידו, ובאו המים במדרון ומכל מקום לא היו עולים למעלה ממקום נביעתן.

(ו) גמ', שם. בזבחים (נד:) איתא, שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, וארץ ישראל גבוה מכל הארצות, דכתיב וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'. ומוכח, שמכל עיר שהולך לבית המקדש הוי בדרך עליה. והקשה **המהרש"א** (שם) לפי מה שהסיקו לבנות בית המקדש בירושלים, ועין עיטם גבוה ממנו כ"ג אמות, הרי דמעין עיטם אין זו עליה אלא ירידה, ולא מתקיים דין וקמת ועלית. ותיירץ זה לשונו: דלא נחשב עין עיטם להיות עיר ושער דלא היה מופלג מבית המקדש אלא כ"ג אמות.

(ז) גמ', שם. בעיון יעקב כתב דהטעם שלא רצה הקב"ה שיבנו את בית המקדש בעין עיטם שהיה גבוה יותר, כי דרך הממוצע חביב לפני ה'. ואיתא **בזבחים (נד:)** שעל דבר זה נתקנא דואג האדומי בדוד, וביאר **העיון יעקב**, דכיון שראוה שהקב"ה חפץ הממוצע, ידע שהקב"ה יחפוץ

הא עדיין טמא, ועל כרחך כתיירצם הראשון דקושיית הגמ' היא אמאי נכנס לטבול הא אכתי אינו יכול להכניס ידיו לבהונות. **והרש"ש** כתב ד"ל דכוונת הגמ' לשאול דהא בעי הערב שמש קודם שנכנס לעזרת נשים, וכל שכן דאסור ליכנס אם לא טבל כלל.

(יז) גמ', ורבנן מצורע דייש בטומאה, כל אדם לא דיישי בטומאה. כתב **הרמב"ם** (מחוסרי כפרה פ"ד ה"א) וזה לשונו, ומפני מה טובל בשמיני אחר שטבל מאמש, מפני שהיה רגיל בטומאה בימי חלוטו, ואינו נזהר משום טומאה, שמא נטמא אחרי שטבל. והקשה **הלחם משנה**, היאך פסל כרבנן דטובל משום דייש בטומאה, ומשמע דשאר אדם אין טעונים טבילה, הא בפ"ה מביאת מקדש ה"ד פסק כר' יהודה, שכל הנכנס לעזרה לעבודה טעון טבילה. ותיירץ **השפת אמת**, דמה שהוצרכו רבנן לטעם דייש בטומאה היינו משום דטבל מבערב ולא הסיח דעתו, אבל היכא דלא טבל, גם שאר כל אדם טעון טבילה כשנכנס לעזרה אף על פי שלא דייש בטומאה. אמנם כתב, **דלקמן** (לא). משמע, דהספק לרבנן היה גם בלא טבל מבערב, דאמרה שם הגמ', על כרחך לא קאמרי רבנן התם דלא קעביד עבודה וכו', עיין שם.

(יח) גמ', שם. הלחם משנה תירץ, דדעת הרמב"ם דבכל אדם, דוקא הנכנס לעבודה בעי טבילה, אבל מצורע דייש בטומאה בעי גם בכניסה שאינה עבודה. ודלא כמו שכתב **המהר"י קורקוס** (עיין לעיל אות ח). והקשה, דמהגמ' מוכח לכאורה **כרש"י ותוס'**, דדברי המשנה "שנכנס לעבודה" לאו דווקא, דאי נימא דוקא, היאך אפשר דרבנן דפליגי עליה דר' יהודה כבן זומא סבירא להו, ולא דווקא מצורע והוא הדין כל אדם, הא בן זומא אתא לפרש מתניתין, שאמרה דדוקא הנכנס לעבודה בעי טבילה, ושאר כל אדם דאיררנן בהו, היינו בגוונא דמצורע, וכמו שהוא אינו עובד והיאך אפשר דאותו כל אדם חייב טבילה. ותיירץ, דהוא מאי דאסתפק לגמ', האם לבן זומא גזרו כל אדם אטו מצורע, או דוקא מצורע דדייש בטומאה בעי טבילה, אבל שאר כל אדם דוקא כשיכנסו לעבודה.

(יט) [תוס', ד"ה רבי יהודה. בתוה"ד, דאיכא למימר שאני הכא דפליגי בהדיא במשנה. ומצינו כעין זה **לעיל** (טז). דאיתא בגמ', דסתמא דמדות רבי אליעזר בן יעקב היא, ואשכחנא **במדות** (פ"ב מ"ו) דתנן בסתמא, ראשי פספסין מבדיל בין עזרת ישראל לעזרת כהנים, רבי אליעזר בן יעקב אומר מעלה היתה גבוהה אמה וכו'. ואם כן חזינן דסתמא דרישא דלא כרבי אליעזר בן יעקב, ואף דסתמא דמדות כוותיה. (א.ג.))]

(כ) תוס' ד"ה נימא וכו'. אלא צ"ל דאפילו אי ס"ל כבן זומא וכו'. כתב **המהרש"א** דלפי שני התיירוצים הראשונים בתוס' דהוא הדין שאר כל אדם טובלין, צריך לומר דר' יהודה דפליגי סבר דרק שאר אדם טובלין ולא מצורעים, וצריך לומר דהא מבעי ליה לאביי היינו לתירוץ קמא בגמ', דגרסינן בדברי ר' יהודה לא מצורעים אמרו אלא כל אדם. ולשני התיירוצים האחרונים בתוס', צריך לפרש דאביי אויל כגירסא דגרסינן בר' יהודה, לא מצורעים **בלבד** אמרו אלא כל אדם.

דף לא ע"א

א) גמ', חוצץ או אינו חוצץ. כתב **השפת אמת** דהוא הדין דמצי למיבעי



צינתן. המרדכי (פ"ב דשבועות) מביא תשובה שהשיב הר"ש לר"י אכיו, ששאל ממנו האם מותר למלא מקוה במים חמים ולחברו אל הנהר כשפופרת הנוד, וכתב לו שאסור משום שיש לגזור אטו טבילה במרחצאות, והביא דגם ר"ת אסר דבר זה. והקשה ממתניתין דהכא, ותירץ, דכמה דברים אסרו במדינה והתירו במקדש. ועיקר ראייתו לאיסור מגמ' בתענית (דף יג.) דמקשה הגמ' שם, טבילה בחמין מי איכא, אלמא מבואר דליכא טבילה בחמין. והקשה **בחיידושי הגאון רבי עקיבא איגר** דהא בתענית איירינן בחמין ממש ושפיר אסרו משום גזרת מרחצאות, אבל להפשיר ולהפיג צינת המים כדהכא שרי, ולא בעינן לחלק משום שבות שהותר במקדש, והוכיח חילוק זה, מהא דאסרו לרחוץ בחמין בשבת כדי שלא יחמו חמין בשבת, ואפילו בפורשין אסור, ומכל מקום להפיג צינה לא מצינו דאסור, ולהדיא כתב **החכם צבי** (סימן י"א) דשרי להפיג צינן לנשים הטובלות בשבת. ועל עצם דברי המרדכי דטעם ההיתר לטבול בפורשין משום דאין שבות במקדש, כתב דנסתר מדברי התוס' בשבת (מב:.) ד"ה גחלת, שהוכיח **המהרש"א** (שם) מדבריהם, דדוקא שבות של שבת התירו במקדש אבל שאר השבותים לא התירו. והרש"ש הוסיף להקשות, דמסדר המשנה משמע דמיירי בטבילה הראשונה, והיא הרי בחול נעשתה, דדוקא במשנה הבאה איתא "הביאוהו לבית הפרוה ובקודש היתה", ומה שייך להתיר משום דאין שבות במקדש.

יז) גמ', ר"מ סבר מקיש פשיטה ללבישה וכו'. התוספות ישנים ד"ה פושט, והריטב"א ביארו, דרבנן סברי, דכיון דאין קידוש אלא בעזרה, לא מסתבר שיעמוד בעזרה ערום ויקדש, ועל כרחך דמקדש קודם הפשיטה. ובדעת ר"מ מבאר **הריטב"א**, דסבר דכיון שהפשיטה גורמת הקידוש יש לו לעשות קודם את הדבר שגורם לקידוש, ורק אח"כ לקדש, ואי משום שהוא ערום, יכסה עצמו בשום דבר.

יח) משנה, ואת החביתין ואת היין. בתוספות יום טוב תמה למה לא כתוב "ואת הסולת". וגם **דהרמב"ם** העתיק דברי המשנה כלשונה. ובשיח יצחק תירץ, ד**הרמב"ם** כתב (בפ"ב מעבודת יום הכפורים ה"ב, ופ"ד ה"א) דמקטיר החביתין והנסכים, ושם "נסכים" כולל גם את הסולת. אמנם על המשנה דכתבה "ואת היין", ולא "הנסכים" קשיא. והרש"ש תירץ, דכיון דקיימא לן דמנחת נסכים קרבה אפילו בלילה ואפילו למחר, הלכך אינה נקראת עבודת היום שטעונה דווקא כהן גדול. ולא דמי לאברים שכשרים דוקא כהן גדול, אף על פי דקרבים נמי בלילה, משום שבקדשים לילה הולך אחר היום, הלכך מכל מקום חשיב עבודת היום. אבל יין דמצותו לכתחילה להביאו עם הקרבן מפני השיר, הוזכר במשנה.

יט) גמ' אמר להו אי תניא תניא. הקשו התוס' **ישנים התוס' הרא"ש, והריטב"א**, כיון דר' מאיר פליג אטבילה ראשונה מאי טעמא הביא רבי את דבריו בטבילה שניה, ולא בטבילה ראשונה. ותירצו, [והדברים מבוארים ביותר בריטב"א] דרבי סבר, דאי תני לה ברישא הוה אמינא דר' מאיר אמר שפושט ואחר כך מקדש כדי שלא יקדש בבגדי חול, אבל אי לבוש בגדי קדש יקדש ואחר כך יפשוט, קא משמע לן דאף הלבוש

במלכות בית דוד שיש בה דופי (דהיינו דאתי מרות המואביה).

ח) גמ', וכמה הן אמה על אמה וכו', מי מקוה ארבעים סאה. כתבו בתוס' **ישנים ד"ה ש"מ**, דאף שהיה מעיין, מכל מקום אפילו במעין בעי ארבעים סאה לטבילת אדם, ולא סגי בכל שהוא. וכן דעת הרא"ש (בהלכות מקוואות סוף סימן א' בשם הר"י), וכן דעת ר"ת (הובא בתורת הבית להרשב"א ריש שער ז'), וכן דעת הר"ש (פ"ה ממקואות משנה ב'). אמנם דעת **הרמב"ם** (פ"ט ממקואות ה"ח) דמעין אין צריך שיעור, ומה שנוצר כאן שצריך מ' סאה, היינו משום שלא טבל במעין ממש אלא באשבורן הנמשך ממנו, וכן כתב **הריטב"א**. (כאן, ובשבת סה:)

ט) תוס' ד"ה עין עיטם. ויש לומר מסתמא וכו' להקל עליו משום חולשא וכו'. והריטב"א כתב דעיקר טבילה לעשותה יפה שלא בקמטין, דהיינו מעומד.

י) תוס' ד"ה אמה על וכו'. (בעמוד ב') אי נמי אפילו אם היו יוצאים וכו'. הקשה **בחיידושי הגאון רבי עקיבא איגר**, הא מעולם לא הוה בחלל המים למעלה מג' אמות, דכשנכנס למים מיד נשפכו החוצה, ומה יהני לן שבאו מים אחרים תחתיהם מיד, סוף סוף ראשו נשאר תמיד מחוץ למים, וסיים וה' יאיר עיני, וכעין זה הקשה **המלא הרועים**, עיין שם.

יא) בא"ד. וי"ל הא דאמר מקום האדם הוא דהוי רחב אמה היינו כשהוא לבוש וכו'. בפסחים (קט:.) כתבו התוס' בד"ה אמה, דהא דבעינן אמה אף שגוף האדם אינו רחב אמה, משום שבעינן שלא יהיו זרועותיו נדבקים ממש לגופו.

יב) [תוס', ד"ה ותניא וכו'. י"ל אעפ"כ פשיט שפיר וכו'. דבריהם צרכים עיון, אמאי כתבו דמדרבנן נשמע לר"י, הא איכא ראייה מר"י עצמו, שהשיב לרבנן, שמצורע אין צריך טבילה שכבר טבל מבערב, ולא אמר דאין צריך טבילה כלל, דהא מכניס בהונות בלבד, אם כן חזינן דסבר דביאה במקצת שמה ביאה לטבילה זו.]

דף לא ע"ב

יג) תוס' ד"ה כיון דשישא וכו'. למעזיבה וכיון דמעזיבה דשישא דקה היא מאוד, וכו'. כתב **המהרש"א** דנראה דתוס' גרסי בגמ' "כיון דשישא הוא, במשהו עבדי ליה למעזיבה", ודלא כרש"י ד"ה במשהו עבדי ליה, שכתב "תקרה שלהן" דמשמע דפירש דהגמ' קאי גם על המעזיבה וגם על התקרה.

יד) תוס' ד"ה כדאמור רב כהנא וכו'. שלא יטעה וילבש כל ח' בגדים. הקשה **בחיידושי הגאון רבי עקיבא איגר** הא השתא קיימינן בטבילה ראשונה שפושט בגדי חול ולובש בגדי זהב, ובאמת כך דינו ללבוש כל ח' בגדים, ומה שייך לומר בזה חשש שיטעה. ותירץ השיח יצחק, דכוונתם שלא יטעה לחשוב שגם העבודות שיעשה לאחר מכן בפנים, יעשה בבגדי זהב, הלכך הוזכרו לו שיעשה אותן בבגדי בוץ.

טו) [רש"י, ד"ה ואמה מעזיבה, של טיט. לשונו קשה, דהא איתא בשבת (קט"ו.) להדיא, דאין טיט דהר הבית אלא בנו בחול וסיד בלבד. ובעינן למימר דלאו דוקא טיט. (א.ב.)]

טז) משנה. אם היה כהן גדול זקן וכו' מחמין לו חמין וכו' כדי שתפניג



דשם מקומה, (משום שבהתייחס להבאת הקטורת היא היתה אחריה אף שהייתה לאחר אילו ואיל העם) ואף דאילו ואיל היה קודם להוצאת כף ומחתה, מכל מקום כיון דלגבי הבאת הקטורת הוצאת הכף במקומה הרי האילו איל העם במקומו נכתב. ומסיק בצריך עיון. **ובתפארת למשה** כתב שיש להגיה בדבריהם, במקום "קטורת דיום הכפורים", "עבודות היום", דהיינו שאילו ואיל העם הוא המפסיק וכקושיית המהרש"א.

(ה) גמ', כף ומחתה בבגדי לבן, תמיד של בין הערביים בבגדי זהב. כתב **הלחם משנה** (פ"ב מעבודת יוה"כ ה"ב) דמכאן ראייה לדעת רש"י דכף ומחתה קודם לתמיד של בין הערביים, ודלא כהרמב"ם (הובא לעיל אות ב) ועיין שם שהאר"י בראיות לכאן ולכאן. אמנם הרמב"ן דכתב כהרמב"ם (כדהובא לעיל שם), הקשה נמי קושיא זו, וכתב דאין מכאן ראייה, דהכא לא איירי התנא בסדר עבודות אלא בשינוי בגדים לחוד, ולכן כתב התנא שאחר הוצאת כף ומחתה משנה בגדיו לבגדי זהב, שבהם עושה הקטורת של בין הערביים וחביתין ונסכים ונרות שהם מכלל תמיד של בין הערביים ומסדר עבודותיו הם.

(ו) גמ', **אשכחן מבגדי לבן לבגדי זהב, מבגדי זהב לבגדי לבן מנין.** הקשה בחידושי הגאון רבי עקיבא איגר, לפי מה שכתבו התוס' בד"ה גמירי, דההלכתא היתה דהיו חמש טבילות, ומקרא שמעינן דהטבילות היו כשמשנה מעבודה לעבודה. איך סלקא דעתן דהמשנה מבגדי זהב ללבן, לא בעי טבילה הא אם כן הוה להו רק שלוש טבילות, והניח בצריך עיון.

דף ל"ב ע"ב

(ז) רש"י ד"ה כפרתן מרובה. שמשמש בהן כל ימות השנה. הרש"ש מציין ללקמן (לג). ברש"י ד"ה כפרתן מרובה, שמפרש (גבי מערכה גדולה, ע"ש), דכפרתן מרובה היינו שמקטירים עליה כל ההקטרות.

(ח) בא"ד. אבל עבודת פנים דיום הכיפורים אינה מכפרת אלא על טומאת מקדש וקדשיו. והקשו התוס' ישנים, הא שער המשתלח מכפר על כל העבירות, והגירלתו ווידויו נעשו בבגדי לבן, אלמא כפרת בגדי לבן מכפרת על כל עבירות. [אמנם בכריתות (כה):] מבואר דשער המשתלח אינו מכפר על עברות שמכפר עליהם קרבן, דכתיב ביה ומפשעיהם לכל חטאתם, חטאים דומיא דפשעים מה פשעים דלאו בני קרבן, אף חטאים. ואם מה שכתבו דמכפר על כל עוונות לכאורה לאו דווקא. (י.צ.ב.) ולכן פירשו דכפרתן מרובה היינו שמכפרים הרבה על כל השנה כולה.

(ט) רש"י ד"ה מה קידוש וכו', בסוה"ד, אבל טבילה ראשונה לא ילפת מיניה דהא לאו דאורייתא היא. הרש"ש ציין לתוס' לעיל (ל). בד"ה ומה, שכתבו שלא מסתבר שיצטרך לטבול בקודש, דאכתי לא נתקדש בבגדי קודש, ומסתבר טפי שיטבול בחול. דהיינו דלדבריהם נתיישב אפילו אם טבילה ראשונה דאורייתא. אמנם בתחילת דבריהם (שם) כתבו כדברי רש"י.

(י) שם, הקשה בחידושי הגאון רבי עקיבא איגר, הא סוגיה ערוכה דגמירי חמש טבילות, ואחת מהן היא הטבילה הראשונה, אלמא היא נמי הויא דאורייתא. ותירץ על פי מה שכתבו התוספות ישנים (בעמוד א') בד"ה

בגדי קודש פושט ואחר כך מקדש. וכדי שלא יעלה על הדעת, דשיטת ר' מאיר דחד קידוש אפשיטה וחד אלבישה, אתא תנא דברייתא וקתני שחלק ברישא.

דף לב ע"א

(א) גמ', למה הוא בא. ביארו התוס' ישנים ותוס' הרא"ש דמסתמא אין לומר שציוותה התורה שיפשוט בגדיו בפנים ויניחם שם, והתוס' הרא"ש מוסיף דאטו אין מקום להניחם אלא בפנים. והרמב"ן בפירוש התורה (ויקרא פט"ז כ"ג) כתב, "שלא יתכן בשום אופן שיצוה שיבוא אהרן אל אהל מועד ללא דבר רק לפשוט שם בגדיו ולהיותו ערום בהיכל ה' ולהניחם שם לריקבון". אמנם עיין תוס' ד"ה ואי כסדרן שכתבו דהיה הוה אמינא שיבוא בשביל זה מגזרת הכתוב.

(ב) רש"י ד"ה שכל הפרשה, בסוה"ד, ולבש את בגדיו שמונה של כל השנה, ועשה המוספין ותמיד של בין הערביים. מבואר דמוספין ותמיד של בין הערביים, אחר הוצאת הכף והמחתה. אבל דעת הרמב"ם (עבודת יום הכיפורים פ"ב ה"ב) שמקריב תמיד של בין הערביים יחד עם אילו ואיל העם והמוספין, ולאחר מיכן מוציא הכף והמחתה, וכן דעת הרמב"ן בפירוש התורה (ויקרא פט"ז כ"ג) וביאר הסברא, דכיון דהוצאת הכף והמחתה אינה עבודה, איחרו אותה אחרי כל מעשי עבודת היום. [ועיין לקמן (לה):] דהוצאת כף ומחתה "עבודת יחיד" היא, ופירש רש"י ד"ה עבודת יחיד, הוצאת כף ומחתה שאינה צריכה לציבור, אלא לפי שמוטלת עליו לפנות את המקום, לפיכך קורא לה עבודת יחיד. ולכאורה ממה שנקראת "עבודה" נראה דעבודה היא. ועיין נמי לעיל (כד): ברש"י ד"ה ולא, דמבואר דעבודת כף ומחתה חשיבא "עבודת סילוק", אלמא עבודה היא. ואפשר דאף הרמב"ן לא כיון לומר דלא הוי עבודה כלל, אלא דאינה עבודה חשובה. (י.צ.ב.)

(ג) תוס' ד"ה גמירי. להכי איצטרין קרא דכשהוא משנה מעבודה לעבודה עבד להו. כתב בחידושי הגאון רבי עקיבא איגר, דלפי זה מה דאיתא בגמ' דגמירי (דהיינו דהווי הלכתא) שיש ה' טבילות ועשרה קידושין לאו דווקא, דהא ידעינן לה בלאו ההלכתא, דהא מקרא ילפינן דבעי ב' קידושין בין פשיטה לטבילה, ומההלכה של ה' טבילות ילפינן דבעי להחליף בגדיו חמישה פעמים מבגדי זהב לבגדי לבן, וממילא ידעינן שיש עשרה קידושין. ועיין תוס' ישנים ד"ה גמירי שכתבו, דההלכה לא נאמרה שצריך עשר טבילות, אלא דאיכא חמש שינוי עבודות מחוץ לפנים ומפנים לחוץ, ומקרא שמעינן שצריך טבילה על כל החלפה.

(ד) תוס' ד"ה ואי כסדרן וכו'. וא"ת וכו' דילמא קטורת דיוה"כ שלא על הסדר. כתב המהרש"א דלכאורה נראה דרצונם לומר דהבאת הקטורת נאמרה שלא על הסדר, והקשה, הרי לפי מה שסידרו, (תמיד של שחר, הבאת הקטורת, אילו ואיל העם, המשך עבודת היום, תמיד של בין הערביים) חזינן דהבאת הקטורת נאמרה במקומה, אלא דאילו ואיל העם לא נאמר במקומו, דהוא שהפסיק בין הבאת הקטורת, לשאר עבודת היום, וביאר, דלא נתכוונו להבאת הקטורת, אלא להוצאת כף ומחתה, שמקומה היה צריך להיות לאחר הבאת הקטורת קודם עבודת היום



שכתב הפרי מגדים או"ח תרכ"ד בא"א סק"ד, ועיין במנחת חינוך מוסך השבת מלאכת שוחט שפקפק בדברו, מכל מקום כיון שהמירוק הוא חלק ממעשה השחיטה שדחתה גם המירוק דוחה אף דהוא רק למצוה, וצריך לומר דהאי טעמא יספיק אפילו אי מירוק הווי מצוה דרבנן, דהא אמרה הגמ' "וכי מאחר דאפילו פטולא דרבנן ליכא למה לי למרק".

(ב) תוס' ד"ה למה לי. תימא והלא אפי' בחולין וכו' וי"ל וכו'. והריטב"א תירץ, דכיון שאין בו שום פסול ואפילו מדרבנן, עדיף שלא למרק כדי שלא יהיה אחר עושה בו שום מעשה, דכל מאי דאפשר למיעבד בכהן גדול, עדיף.

(ג) שם, הקשה השפת אמת, הא לדברי התוס' דהטעם דבעינן מירוק ולא סגי בשחיטת רוב סימנים משום דלמא לא אתי למיעבד רובה, הא אם לא שחט הראשון רוב סימנים הרי השחיטה באחר. והגם דיש לומר שזו גם כוונת התוס' בתירוצם, מדוע פתחו בתימא.

(ד) שם, כתב המקדש דוד (הבאנו דבריו לעיל אות א) דלפי מה שכתב נתיישבה קושיית התוס' דאי לא הווי מצוה הווי איסור למרק משום חובל.

(ה) תוס' ד"ה אביי. תימא לי אמאי לא קא חשיב נמי תרומת הדשן וכו'. ובתוס' הרא"ש תירץ, דאביי התחיל לסדר רק סדר המערכה שהיא לצורך עבודת התמיד. וכן כתב הריטב"א בתירוצו השני.

(ו) בא"ד. אי בעי למעבדינהו ביממא הרשות בידם. הגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס מציין לתוס' לעיל (כו:): ד"ה איכא דאמרי, שכתבו דסידור המערכה נעשה דווקא בלילה, ודלא כמו שכתבו כאן דאי בעו למיעבד ביממא הרשות בידם. והרמב"ם (פ"ב מתמידין ומוספין ה"ב) כתב, בבוקר עורכין עצים ועושים בראש המזבח מערכה גדולה. והקשה הגאון רבי עקיבא איגר (בגליון הרמב"ם מהדורת פרנקל) דלעיל (כו:): מבואר להדיא דסידור המערכה כשר בלילה. וכן הביא הפרי מגדים (ס"א במשבצות סק"י) בשם ספר תבואות שור, דסידור שני גזרי עצים כשר לכתחילה בלילה אף על גב דכתיב בקרא "וביער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר", ותרומת הדשן לכתחילה עושים משעלה עמוד השחר (וכתב דכן דעת הרמב"ם).

(ז) גמ', ואיפוך אנא. עיין רש"י, והרש"ש ביאר דבריו, דודאי דהקרא דהיא העולה על מוקדה מיירי במערכה גדולה, דהא כתיב ביה, שהקטירו על מערכה זו את אברי העולה, אלא כוונת הגמ' להקשות, מנא לך לדרוש מהאי קרא, שסידור מערכה גדולה קודם לסידור מערכה הקטנה של קטורת, הא קרא לא מיירי בסידור העצים על המערכה, אלא על בעירת העצים כל הלילה, אם כן אין להוכיח ממה שדיברו הפוסקים קודם על המערכה הגדולה, שהיא קודמת בסידורה. ופירוש זה מתאים לגירסת הב"ח, שגרס בדברי רש"י "וקרא לאו כסידורה דהא בהקטר כל הלילה קאי", ורש"י אתי לפרש, דאף דסידור המערכות לפי קושיית הגמ' אינו מתאים לסדר הכתוב בתורה, דהגמ' מקשה נימא דסידור מערכה של קטורת קודם לסידור המערכה הגדולה, ובקרא כתיב קודם את המערכה הגדולה, לא קשיא דמה דהקרא נקט לאו כסידורה, משום דלא מיירי בסידורה אלא בבעירתן כל הלילה. והמהרש"ם (בהגהות וחדושים

גמירי, דהלכתא לא נאמרה שיהיו חמש טבילות, אלא שיש חמש שינויי עבודות, וממילא ידעינן שצריך חמש טבילות. ולפי זה אפשר לומר דהטבילה הראשונה לא דאורייתא היא, והא דבכל השנה כשבא לעבוד טעון טבילה מדאורייתא, היינו לבן זומא לעיל (ל). דיליף ליה מקל וחומר. אבל לר' יהודה (שם) דסבר דהטבילה בכניסתו לקודש משום סרך טומאה ישנה. והביא את דברי התוס' לעיל (ל) ד"ה ומה, שהבאנו באות הקודמת מהרש"ש. ומדברי הרמב"ם (פ"ב מעבודת יום הכפורים ה"ג) הבאנו דבריו לעיל דף ל אות ח משמע שאם הטבילה היתה מדאורייתא, היה צריך לטבול בקודש. [נומהא דכתב בהלכות ביאת מקדש (פ"ה ה"ד) דהנכנס למקדש לעבודה טעון טבילה, ולא פירש משום חשש טומאה ישנה, אין הכרח דטבילה זו מדאורייתא, דאפשר לפרש דסמך על מה שכבר ביאר בהלכות יום הכפורים].

(יא) גמ', ומנין שכל טבילה וטבילה צריכה ב' קידושים. ת"ל ופשט ורחץ ורחץ ולבש. הקשה הריטב"א דמאי שנא דאי דרשינן הקרא ד"ורחץ" על טבילות, לא אמרינן דנבעי שתי טבילות על כל פשיטה ולבישה, ותירץ, דלא שייך להצטרך טבילה על פשיטה דלא מצינו טבילה אלא להכשיר להבא, ועדיין צריך תלמוד. עוד תירץ, דהא גמרינן מהלכה דצריך חמש טבילות, וכתב שהוא הנכון. [נאמנם לתוס' ישנים (שהובא לעיל אות י) אי אפשר לתרץ כן. (י.צ.ב.)]

(יב) גמ', הא קמ"ל דטבילה כקידוש וכו'. הקשה הריטב"א בשם תוס', דניפרוך נמי אקידוש, אשכחן קידוש מבגדי לבן לבגדי זהב, מבגדי זהב לבגדי לבן מנלן, ותירץ, דלאחר שגילתה התורה גבי טבילה דאין לחלק, ילפינן זאת לקידוש. עוד תירץ בשם התוס', דכיון דילפינן דבעינן קידוש על הפשיטה וקידוש על הלבישה חזינן דבגדי לבן נמי טעונים קידוש דהא פושט בגדי לבן, ובגדי זהב טעונים קידוש דהא לובש בגדי זהב, אם כן גם היכא שפושט בגדי זהב ולובש בגדי לבן, טעון קידוש על הפשיטה והלבישה, דילפינן קידוש בפשיטה מלבישה, ובלבישה מפשיטה.

(יג) גמ', שלובש ואחר כך מקדש מאי טעמא דאמר קרא וכו'. הרמב"ם בהלכות ביאת מקדש לא פסק דין זה, וכתב השפת אמת, דלפי מה שכתב הרמב"ם (בפ"ה מביאת מקדש ה"ט) דקידוש בעינן מעומד, משום דהווי כעבודה ועבודה טעונה עמידה, בעינן נמי בגדי כהונה דהא עבודה טעונה בגדי כהונה. ובזבחים (יט): כתב השפת אמת, (בד"ה בגשתם) דלהרמב"ם לא בעי בגדי כהונה בשעת קידוש.

(יד) תוס' ד"ה אם כן וכו'. כדמוכח פרק השוחט וכו'. המלא הרועים ציין דדעת התוס' בחולין (כט). בד"ה תרי, דבדיעבד כשר אם שחטו שנים, ואם כן לא קשיא מידי. (והיינו משום דהכא אי אפשר בלאו הכי, והוה כדיעבד).

דף לג ע"א

(א) גמ', מצוה למרק. והעיר במקדש דוד (סימן כ"ה אות א') דאף דאיירינן ביום הכפורים דאיכא איסור מלאכה דחובל, ואף דנשחט רוב שניים וסופו למות עדיין הוא חי, וכמו בבישול שממדה הבישול. (לפי מה



לסלקא דעתין דיסוד דרומי קודם, א. משום דלא שייך דינא דאין מעבירין על המצוות היכא שאין עושה את שניהם, ב. דאיכא מעלה ביסוד דרומי שהוא תדיר.

דף ל"ג ע"ב

(יב) גמי, ונוקמיה להדייהו. הקשו בתוס' ישנים בד"ה ונוקמיה, הא משמע דפשיטא לגמי' דהמזבח צריך להיות בין שניהם, והקשו, מהיכא תיתי הא. והריטב"א תירץ, דכיון דקתני ומשוך מהם קמעא כלפי חוץ מכלל דקים לן דהתם בעי למהווי, ודבריו צריכים עיון. ובהגהות חיים מדבר האריך לבאר המקור עיין שם, שלא נתברר לו בהחלט.

(יג) תוס' ד"ה עבורי דרעא אטוטפתא. ומפרש רבינו תם וכו', ואח"כ של יד למעלה. הקשה הריטב"א דלפי זה לא אתי שפיר הלשון "היכי עביד מדרעא לטוטפתא", דהוה ליה למימר מטוטפתא לדרעא, דהיינו שקודם יתן הטוטפתא ולאחר מיכן הדרעא. ותירץ, דהכי קאמר, שיתן את התפילין בתיק באופן שכשיבוא להניח תפילין יפגע בדרעא לפני הטוטפתא. ובתוס' הרא"ש גריס היכי עביד דרעא אטוטפתא.

דהיינו דמניח בתיק תחילה של ראש, ולאחר מיכן השל יד, ואתי שפיר. (יד) גמי, הניחא לריש לקיש וכו' שפיר. ופירש רש"י בד"ה שפיר, שיצאו ויכנסו ולא תהא עבודה בינתיים. והרמב"ם (פ"ג מתמידין ומוספין הט"ז) כתב, מטיב חמשה נרות, ומפסיק ועושה עבודה אחרת, ואחר כך נכנס ומטיב השתים, כדי להרגיש את כל העזרה. ותמה הכסף משנה דמזכה שטרא לבי תרי, דל"ל דסבר דהטעם כדי להרגיש את העזרה, אין צריך הפסק עבודה בינתיים, ולר' יוחנן שמצריך הפסק עבודה אין טעמו משום להרגיש העזרה אלא מקרא דבבוקר. ותירץ, דל"ל נמי אם רצה להפסיק בעבודה יכול, ונקט טעמא דר"ל, משום דאינו צריך דרשא ואריכות כמו ר"י. והמהר"י קורקוס תירץ, דפסק כר' יוחנן ונקט טעמו של ר"ל לפי שהוא טעם מן השכל. ודרכו של הרמב"ם להביא טעמים מסתברים.

(טו) רש"י ד"ה אלא לר' יוחנן, והא ליכא למימר אפסקיה בדישון מזבח הפנימי וכו'. הקשה המהרש"א איך אפשר להקדים הטבת הנרות לדישון מזבח הפנימי, הא שדינן לקרא דבבוקר על דישון המזבח והווי תלתא בבוקר, ובהטבת הנרות איכא תרי בבוקר בלבד. ותירץ, דכוונת רש"י להקשות הנשדייה לתרי בבוקר על דם התמיד ואם כן בדם התמיד יהיו תלתא בבוקר, ובדישון המזבח תרי, ובהטבת מנורה תרי, הלכך דם התמיד יקדם לתרווייהו, לאחר מיכן הטבת חמש נרות, ולאחר מיכן דישון, ואף דהכא תרי והכא תרי, מכל מקום עבדינן לדישון אחר ה' נרות כדי להפסיק. ותירץ רש"י, דאם כן הוה מעביר על המצוות. והוסיף, המהרש"א דלפי מה שכתבו התוס' ד"ה ואימא, דלא שדינן לתרי בבוקר על דם התמיד, לא קשיא קושית רש"י כלל.

דף לד ע"א

(א) גמי, ואמר רבא העולה היא עולה ראשונה, כתבו התוס' במנחות (מט.) ד"ה תלמוד לומר, דהא דאיתא בסוגיין דאבריים קודמין למנחה, היינו מנחת חביתין ולא מנחת נסכים, דמנחת נסכים ילפינן במנחות

מהדורת ווגשל) מבאר דרש"י אתי למימר, שלא נפרש קושיית הגמ' "ואיפוך", שהקרא ד"היא העולה על מוקדה" קאי על מערכה של קטורת, וקרא ד"האש על המזבח תוקד בו" מיירי במערכה גדולה. אלא ודאי הקרא נקט קודם מערכה גדולה והוא לאו כסידרו לפי קושיית הגמ', דהא מיירי על המערכה שהקטירו עליה כל הלילה, וזה עשו על המערכה הגדולה. (והיינו לדבריו רש"י לא מפרש בזה את קושיית הגמ' אלא מכריח שאין לפרש דהקושיא היתה שהקרא מיירי קודם על המערכה הקטנה.) והתוס' ישנים (בעמוד ב') ד"ה ואיפוך אנא נמי כתבו דקושיית הגמ' היא ואיפוך אנא בסדר סידור המערכות ולא אקרא קאי, ואין מוקדם ומאוחר בתורה. אי נמי תוקד בו משמע דמעיקרא קאמר.

(ח) תוס' ד"ה מכלל. וי"ל דאי מהכא הוה אמינא וכו'. הגאון רבי עקיבא איגר (בגליון הש"ס) הקשה, דלקמן (מה:): איתא, דילפינן מקרא דאש תמיד תוקד על המזבח דעושים מערכה שניה של קטורת על המזבח החיצון, והיאך כתבו התוס' דילפינן להאי דינא מקרא דאש המזבח תוקד בו. והרש"ש כתב דלפי גירסת הגר"א (שם) דגריס דילפינן מקרא דאש המזבח תוקד בו וכמש"כ התוס' לא קשיא.

(ט) גמי, אפילו הכי מכשיר עדיף. עיין ברש"י, ובתוס' ישנים (בעמוד ב') ד"ה אפילו הוסיפו, דאיך יעשה את המצוה אם לא יתקן מכשיריה תחילה. והקשו (וכן בתוס' הרא"ש והריטב"א) דתיפוק ליה משום דאין מעבירין על המצוות, והוא פגע תחילה במזבח העולה שהוא המזבח החיצון. ותירצו, א'. דאביי לא ידע שאין מעבירין על המצוות כדמשמע בהמשך הסוגיא. ב'. כיון שהיה צריך להביא העצים מלשכת העצים ואינם על המזבח לא חשיב העברה על המצוות. והריטב"א הוסיף ביאור, שאין המצוה חלה עליו (לסדר העצים) אלא עד שיטול את העצים. עוד תירצו בתוס' ישנים דכיון דדישון מזבח הפנימי בפנים עדיף טפי, ולא שייך אין מעבירין על המצוות.

(י) תוס' ד"ה אפילו וכו', תימה וכו' וסידור גזירין הוא תדיר טפי לפי שהוא פעמיים בכל יום. וכתב השפת אמת דיש לתרץ, דתדיר ואינו תדיר לא מקרי אלא כשיש דבר הנוהג כל יום ודבר הנוהג לפרקים, דהנוהג בכל יום הוא הקודם, אבל כששניהם נוהגים בכל יום אלא שאחד מהם פעם ביום ואחד פעמיים ביום לא מקרי תדיר. עיין שם.

(יא) תוס' ד"ה אין וכו'. בסוה"ד, אבל היכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה, ונעביד לתדיר לחודיה ולא נעביד לשאינו תדיר. במחצית השקל (סימן קמ"ז על המג"א ס"ק י"א) כתב, דאין כוונת התוס' דתדיר ושאינו תדיר קודם, עדיף על הדין דאין מעבירין על המצוות, דאם כן, מדוע הוצרכו לומר דלא שייך דינא דאין מעבירין על המצוות אלא היכא דבעינן למיעבד תרווייהו, בלאו הכי הוה ליה לתרץ בפשיטות, דאף על גב דאין מעבירין על המצוות, מכל מקום סלקא דעתין דישפוך על יסוד דרומי, דתדיר קודם. אלא ודאי סבירא להו דדין תדיר קודם אינו עדיף על הדין דאין מעבירין על המצוות, ואדרבה דין דאין מעבירין עדיף, אלא דלא שייך דינא דאין מעבירין היכא דלא עבדינן אלא מצוה אחת, ומה שנקטו "נעביד לתדיר לחודיה" לישנא בעלמא הוא וכוונתם דנשפוך על יסוד דרומי. עוד כתב לפרש דכוונת התוס' לצרף שני טעמים



ז) ומה דילפי מהקרא להוכיח דמנחת נסכים קודמין למוספין, מוכיחים **התוס' ישנים** (שם) דמוספין כשרים להקריבם בבוקר, דהא הנסכים קרבים בבוקר, וממילא דאפשר להתפלל תפילת מוסף בבוקר. וכתב **הלבושי שרר** (או"ח רפ"ו סק"א) **דבפסחים** (נח). משמע, דלכתחילה זמן מוסף בשש שעות ולא בבוקר, דאיתא התם, "יעביד להו למוספין בשש", וכתב **רש"י בד"ה ר' ישמעאל**, וזמן מוספין אורחיהו בשש, דכתיב בהו יום ולא כתיב בהו בוקר. אמנם **המגן אברהם** (סימן רפ"א סק"א) כתב, **דהתוס' בברכות** (כח). ד"ה **ושל**, הקשו, היאך אמרינן (התם) של מוספין כל היום, הא אמרינן בריש תמיד נשחט דמוספין בשש ובזיכין בשבע. וכי תימה דהיינו למצוה אבל בדיעבד כל היום זמניה, הרי **ביומא** (ע). (והגירסא בתוס' תמורה יד) משמע שהמוספין היו קרבין עם התמיד, ותירצו דהתם מיירי בשבת. ומבאר המגן אברהם דמה שכתבו "דהתם" היינו אגמרא דמוספין בשש, דבשבת לא מסמכינן מוספין לתמיד. אבל המוספין האחרים לכתחילה זמנם מיד אחר התמיד. (ועיין שם שכתב דגם מוספי ראש חודש) זמנם בשש. אמנם **בטור** וכן דעת **הרא"ש** (ברכות פ"ד סימן א') דזמן תפילת מוסף גם בשבת לכתחילה בבוקר ולא בשש, ומקורו כהתוס' ישנים הכא, והכא הא מיירי בשבת. ועיין **במחצית השקל** (שם) שמבאר דזו גם כוונת המגן אברהם.

ח) **גמ', אי רבנן בין דם לנרות מיבעי ליה**. צריך ביאור דהווי ליה למימר בין נרות לנרות, דהא הקטיר בין הטבת חמש נרות להטבת שני נרות, ודם התמיד היה זורק קודם שהתחיל להיטיב. ונראה שזה מה שהוקשה **לרש"י ד"ה בין דם לנרות** שכתב, בין עבודת הדם לעבודת הנרות **קודם שיגמרם**. דהיינו דכוונת הגמ' רק על הטבת ב' הנרות שהם גמר ההטבה, אבל הטבת חמש נרות הראשונים לא חשיבא להזכירה, ומבואר על פי מה שכתבו **התוס' לעיל** (יד): **ד"ה אמר אביי**, דהכהן הגדול מיטיב רק את ב' הנרות האחרונים, ואף דעבודת יום הכפורים כשרה רק בכהן גדול. ומבואר דדוקא גמר ההטבה הווי עבודה. (י.צ.ב.)

ט) **גמ', ובסידרא לא קא מיירי**. הקשו **בתוס' ישנים** (לקמן לה). ד"ה **ובסידורא**, אמאי נקט בין דם לאיברים הא בסידרא לא מיירי, ותירץ, דסדר עבודת התמיד נקט.

י) **גמ', שם. רש"י מפרש**, דלא דק. והקשה **הריטב"א** דאין הלשון כן. ופירש, דהתנא לא נחית לפלוגתא דרבנן ואבא שאול אלא נקט מילתא דכולי עלמא מודו בה, דהא בין לרבנן בין לאבא שאול, הקטורת היתה בין דם לאיברים, דהא לתרווייהו הדם קודם לקטורת, והקטורת קודמת לאיברים, ולא נחלקו אלא האם הקטורת לאחר כל הנרות או בין הנרות. (יא) **תוס' ד"ה לעולם רבנן היא**. י"ל משום דרישא וכו'. וכ"כ **התוס' ישנים ובתוס' הרא"ש**. ו**הריטב"א** ביאר לפי דרכו (באות הקודמת) דכוונת הגמ' דוודאי תנא דמתני' סבר כרבנן דהלכתא כוותיהו, אלא דלא נחית לפלוגתא.

יב) **גמ', ושל בין הערבים היתה קריבה בין איברים לנסכים**. הקשה **בתוס' הרא"ש** היאך יתכן שקטורת אחר האיברים, הא האיברים כשרים להקטרה כל הלילה, ואילו קטורת לא באה בלילה, דהא קודמת לנרות כדאיתא **בפסחים** (נט). ונרות מבעוד יום דהא בעינן שיתן לה מידתה

(מד): מקרא אחרינא דהקרבן קודם לה. והקשה **המשנה למלך** (פ"א מתמידין ומוספין ה"ג) דלישנא דאביי לא משמע כן, דהא אמר, אברים קודמים למנחה ומנחה לחביתין, אלמא מה דנקט בתחילה מנחה היינו מנחת נסכים. (וכן כתב **רש"י לעיל** (לג). ד"ה **למנחה**, וכן כתב כאן בד"ה **עולה ומנחה**). ומשום הכי פירש דברי אביי לשיטת התוס', דאיברים קודמים למנחה היינו מנחת חביתין, (ולמנחת הסולת לא איצטריך קרא דתיפוק ליה מדכתיב עולה ומנחה) ומנחת הסולת לחביתין מדכתיב עולה ומנחה שמע מינה סמוך לעולה מנחתה (שהיא מנחת הסולת).

ב) **תוס' ד"ה העולה וכו'**. תימה למה לי קרא וכו'. כן הקשו גם **בזבחים** (פט). ד"ה **שנאמר**, ותירצו בשם **הר"ר חיים**, דהאי קרא ד"וערך עליה העולה" איצטריך למנחת חביתין, שהיא דתדירה דקרבה בכל יום, ואין ללומדה מהקרא דכל התדיר ד"מלבד עולת הבוקר", דמהא ילפינן דתמיד קודם למוספין שאינם תדירין, ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. והטעם דתמיד קודם למנחת חביתין כתבו **התוס' במנחות** (מט). ד"ה **תלמוד לומר**, דמיני דמים קודמים למיני קמחים.

ג) **בא"ד. שם. השאגת אריה** (סוף סימן כ') הקשה מאי קשיא להו, הא יש לומר דמקרא דמלבד עולת הבוקר הוה אמינא דהיכא דעבר והתחיל בשאינו תדיר גומרו, קא משמע לן קרא דהעולה עולה ראשונה, דאף אם עבר והתחיל בעי להפסיק ולעשות את התדיר. ומשום הא מוכיח, דגם אם התחיל בשאינו תדיר היה פשיטא להתוס' שצריך להפסיק. אמנם **המשנה למלך** (שם) כתב, דמדברי תוס' אלו דלא אוקמו חד קרא בכהאי גוונא, מוכח דפשיטא להו שאם עבר והתחיל להקריב את השאינו תדיר יגמור. ועיין בדבריו שכתב המקור.

ד) **בא"ד. וצריכי**, דמוספין קבוע להם זמן ונדריים ונדבות שכיחי בכל יום. ולא ביארו התוס' מה המעלה דנדריים ונדבות שכיחי בכל יום, ומשמעות הדברים משום דתדירי. וכן כתבו להדיא **בפסחים** (נח): ד"ה **העולה**, אמנם שם כתבו סברא הפוכה, שאי אפשר למילף נדריים ונדבות ממוספין, דמוספין חמירי דהו קרבן ציבור. ו**המשנה למלך** (פ"א מתמידין ומוספין ה"ג) דן אי בעינן לב' הסברות שלא ילמדו הא מהא, ועיין בדבריו.

ה) **בא"ד. וי"ל דהעולה עולה ראשונה להקדמה דהקטרה איירי וכו'**. וכן תירצו **התוס' בזבחים** (פט). ד"ה **שנאמר**, והקשו, אמאי לא נילף מהקטרה. והקשה **המשנה למלך** (פ"א מתמידין ומוספין ה"ג) הא להדיא איתא **בפסחים** (נט). דמותר להקריב חטאת העוף אחר תמיד של בין הערביים, כיון שאין למזבח אלא דמה, ומבואר דאף דלהקטיר אחר תמיד של בין הערביים, אסור, מכל מקום לשפוך הדם על המזבח מותר, ומפורש דלא ילפינן מהקטרה ומאי קשיא להו להתוס'.

ו) **תוס' ד"ה נסכים וכו'**. תימה לי אמאי לא קאמר טעמא יוקדם וכו'. **התוס' ישנים בד"ה העולה** תירצו (דברים אלו בדף לה), דדוקא היכא דכתיב בבוקר כלל, אמרינן דאתי קרא להקדימו, אבל בתמיד דלא כתיב בבוקר כלל, אלא בבוקר אחד, יש לומר דלא אתי להקדימו למוספין אלא לומר שזמן התמיד בבוקר וזמן מוספין ביום דהיינו בשש שעות, אבל לא להקדמה.



הדרף היוזמי

מסכת יומא דף לד – דף לה

ח טבת – ט טבת התשע"ד

כסות דאפי' איסורא דאורייתא שרי באינו מתכוין לר"ש. ותיריך, דעיקר כוונת התוס' להוכיח מגרירת מטה כיסא וספסל דאוסר ר' יהודה אף על גב דהוי כלאחר יד שאסור רק מדרבנן, ומוכח דלר' יהודה גם איסור דרבנן אסור באינו מתכוין. ועיין תוס' שבת (מא:). ד"ה מיחם שהקשו כן להדיא מגרירת מטה כיסא וספסל. ובמצפה איתן שם תירץ, על פי מה שכתבו התוס' בפסחים (קא.). ד"ה והלכה, דגרירה חמורה משאר דבר שאינו מתכוין, משום דקרוי לעשות חריץ ודמי לפסיק רישיה, ומשום הכי אפשר שאף דבכל איסורי דרבנן שרי ר' יהודה בדבר שאינו מתכוין, בגרירה יאסור.

יח) בא"ד. אף על גב דאין כוונתו להבעיר מדפטר בה ר"ש וכו'. מבאר המהרש"א, דאם היה כוונתו להבעיר לא היה פוטר ר"ש, דהוי מלאכה הצריכה לגופה כיון שדעתו להתחמם, אלא אינו מתכוין להבעיר דאין צריך שיבעירו יותר, ומכל מקום לא מיקרי דבר שאין מתכוין כיון דלא קשה ליה.

יט) בא"ד. ואינו צריך שיובערו יותר ממה שהם בוערים כבר, ודבר שאין מתכוין לא הוי אלא היכא דקשה לו בהבערתה. דבריהם יבוארו על פי מה שכתבו התוס' בפסחים (סה.). בד"ה המכבד, דהיכא דנתכוין להשוות גומות אף על פי שאין צריך להם, חשיב מתכוין. ובגליון הש"ס הקשה הגאון רבי עקיבא איגר ממה נפשך, אם הוא מתכוין להשוות גומות הרי הוא צריך להם, והוי מלאכה הצריכה לגופה. והרא"ם הורוויץ תירץ דיש לומר שהוא מתכוין להשוותו לפי שאין לו מקום לעפר שמכבד, ורוצה שיכנס לתוך הגומות. והרש"ש השווה זאת כאדם שיש לו גבשושית עפר ומכניס אותו בחריץ של חברו, שאין לו ענין במילוי החריץ אלא בסילוק הגבשושית.

כ) גמ', אבל הכא צירוף דרבנן הוא. לגירסא זו מבואר צירוף הוא רק איסור דרבנן, ולגירסת התוס' בד"ה הני מילי, צירוף דאורייתא הוא. הרמב"ם (פ"ב משבת ה"ב) כתב, דהמצרף חייב חטאת. ובראב"ד בהשגותיו נראה שפירש דעת הרמב"ם דמצרף אסור משום מכבה, והמגדל עוז כתב שאפשר לפרש כוונת הרמב"ם שחייב משם מכה בפטיש. ודעת הראב"ד שם שאיסורו משום מכה בפטיש, ומדרבנן.

דף ל"ה ע"א
א) גמ', אמר רב יוסף פרוה אמגושא. בתפארת יעקב (מדות ה', ג') העיר דעל פי הדקדוק אם הלשכה נקראת על שם אדם היתה צריכה להקרא לשכת בית פרוה ולא לשכת בית הפרוה, דעל שם עצם פרטי אין לכתוב ה' הידיעה. והר"ש (שם) כתב, דעיקר השם בית הפרוה נקרא על שם שבלשכה זו היו מולחין עורות הקדשים, ופרוה הוא מלשון פרים, על שם עורות הפרים שבה. אלא שבית הטבילה שעל גבה שבו טבל כהן גדול ביום הכיפורים, נקרא פרוה על שם המגושא שבנאו.

ב) רש"י ד"ה פרוה אמגושא, מכשף אחד בנאה וכו'. בפירוש הרא"ש במדות (ה', ג') הקשה הא ילפינן מדכתיב (עזרא ד') "לא לכם ולנו לבנות בית לאלקינו", דאין גויים בונים את המקדש. ותיריך דישראל [מומר] היה. וכן משמעות מפסקי התוס' (שם אות כ"ב). ובפירוש רבינו אליקים איתא, דאותו מכשף כהן היה. ובמאירי איתא שקראוה על שמו רק

שתהא דולקת מערב עד בוקר, כדאיתא שם. ותיריך, דוודאי אם מקטיר האיברים ביום יש להקדימם לקטורת, אבל אם השוה האיברים עד הלילה יקדים הקטורת קודם הנרות וקודם האיברים.

יג) גמ', מנא הני מילי אמר ר' יוחנן דאמר קרא מנחת הבוקר וכנסכו תעשה, וכו'. הקשה הריטב"א, הא האי קרא לא קאי אקטורת אלא על מנחה ונסכים, דתמיד של בין הערבים טעון מנחה ונסכים כתמיד של שחר. ותיריך, דילפינן ליה מגופיה דקרא דאקשינהו, ואף דכבר בתחילת הפרשה הוקשו, דכתיב את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, וקים להו דאתא לדרשה לענין הקטורת. עוד תירץ, דאפשר דדרשינן הפסוק, כשתרצה לעשות מנחת הבוקר וכנסכו, תעשה באופן של אשה ריח ניחוח לה', דהיינו דאז תקטיר את הקטורת, שהיא הנותנת הריח ניחוח לאברים ובהדיהו אתיא, ועל כן קודמת לנסכים, אלא שכתב דלא מצינו לשון אשה ריח ניחוח על קטורת.

יד) גמ', ולמד של שחרית משל ערבית. פירש רש"י דמה זה טעון נסכים אף זה טעון נסכים. כתב במצפה איתן דיש מקשים, אמאי איצטריך ללמוד של שחרית משל ערבית, הא בהדיא כתיב מנחת הבוקר וכנסכו, אלמא איכא נסכים בשחרית. ותיריך, דילמד שחרית מערבית לא לעיקר דין ניסוך אתי, אלא לדיני הנסכים דילפינן מקרא דונסכו שנאמר בתמיד של בין הערביים, דבעינן מזוג, ויין מגיתו פסול דבעינן שחר, דילפינן מקרא "נסך שחר לה". (כדאיתא בבא בתרא צז.). וכבר קדמו בקושיא זו התוס' הרא"ש, ותיריך, דכמנחת הבוקר וכנסכו אתי לדרשא דלעיל דקטורת קודמת לנסכים, ומשמע ליה דעיקר קרא דנסכים קאי על תמיד של בין הערבים.

דף ל"ד ע"ב
טו) תוס' ד"ה רבי וכו'. נ"ל דאיכא בינייהו וכו'. הריטב"א כתב, דאפשר דאיכא בינייהו נמי לענין אם לא הקריבו נסכי היין באחד מהם, דאם הוא העיקרי לא יקריבו גם בשני הטפל לו, וזהו שנחלקו הכא מהו העיקרי האם התמיד של שחר או של בין הערביים. וקשה, דאיך אפשר לומר דלמאן דאמר של בין הערביים עיקר, אם לא הקריבו בין הערבים אמאי לא יקריבו למחרת בבוקר, הא בקדשים הלילה הולך אחר היום, ומה אכפת שאתמול לא הקריבו. (י.צ.ב.)] עוד כתב דאפשר דליכא נפקא מינה בינייהו, אלא משמעות דורשין איכא בינייהו, ועיין בדבריו.

טז) גמ', אפילו תימא שהגיע לצירוף, דבר שאין מתכוין מותר. כתבו התוס' בד"ה הני מילי (בדף לה.) וכן התוס' הרא"ש, דהכא איירינן בדליכא פסיק רישא. והריטב"א כתב דהטעם, משום דאף על פי שהעשיות הגיעו לצירוף, מכל מקום אפשר שלא יצטרפו במים אלו, לפי שלא ישוהו שם אלא מעט, ועוד, דאפשר שלא יצטרפו משום שלא כל המתכות מצטרפות בכניסה למים. [דהיינו דהוי ספק אם תהיה כאן מלאכה, וכדמצינו לר"ש בגרירת מטה כסא וספסל דמותר, דספק אם יעשה חריץ על ידי הגרירה].

יז) תוס' ד"ה הני מילי. מיהו קשה דבסוף פרק כירה אמרינן כל היכא וכו'. הקשה השפת אמת, דהגמ' שם דוחה האי שינויא, והוכיחה ממוכרי



הגבורת ארי (ל"ד): תמה מאוד על תירוצם, וכתב לתרץ, דלדעת רבי מאיר הבגדים של שחר היו י"ב מנה במנה של קודש שהוא כפול ממנה של חול, [כדאמרין בבכורות דף ד'], ובגדים של בין הערביים היו ח' במנה של חול, ולכן שינה לשונו לומר ח' מאות וזו וגם לא אמר הסך הכל, כדי להראות ההפרש שביניהם. אבל לרבנן הכל במנים של קודש. ואף שלפי זה לרבי מאיר הבגדים של שחר טובים משל בין הערביים ג' ידות יותר ולרבנן טובים רק בשליש, אין לחוש לזה, ודלא כמו שכתבו התוס', עיין בדבריו.

דף ל"ה ע"ב

(ו) רש"י ד"ה מיתבי ולבשו וכו', ומשום דלא רמוזה משה באורייתא והלכתא הוה גמירי לה וכו'. הקשה בחידושי הגאון רבי עקיבא איגר אי הא דלבין הערביים בעי בגדים פחותים משל שחרית, מהלכה למשה מסיני הוא, אמאי הוצרכה הגמ' לעיל (ל"ב). למילף שהפסוק "ובא אהרון אל אהל מועד" לא נאמר על הסדר מהא דאמר רב חסדא הלכתא גמירי לה דבעי ה' טבילות וי' קידושין, תיפוק ליה מהלכתא זו שצריך ללבוש בגדים אחרים בין הערביים, ועל כרחך דאין כל העבודה האמורה בפרשה בסדר אחד ובפעם אחת. והרש"ש תירץ, דאכתי סלקא דעתך דהכל בסדר אחד, ומכל מקום טעון החלפת בגדים לבגדים פחותים להוצאת כף ומחתה דומיא דהוצאת הדשן דצריך בגדים פחותים. גם בגבורת ארי (ע"א ד"ה הא אי בציר) הקשה כקושיית הגאון רבי עקיבא איגר. והוסיף להקשות, דמדכתוב ד' פעמים בד כבר מוכח דצריך שינוי בבגדי לבן. ותירץ, כהרש"ש. והקשה על זה דאם כן גם מהא דה' טבילות אין ראיה דשמה הכל בסדר אחד וכיון שמחליף לפחותין צריך לטבול בינתיים. ותירץ דאי היה מבגדי לבן לבגדי לבן אחרים מסתבר שלא היה צריך טבילה בינתיים ולכן מהתם מוכח שפיר. (יא) גמ', אחר שכלתה עבודת צבור כהן שעשתה לו אמו וכו' עבודת יחיד. הרמב"ם (כלי המקדש פ"ח, ה"ז) כתב, דיחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסר אותו לצבור ומותר. והקשה המשנה למלך דבסוגיין מפורש דדוקא לעבודת יחיד כשר, וממהרמב"ם לא חילק. ומסיק, דכיון דמוכח מכמה מקומות בש"ס דיחיד יכול להתנדב קרבנות צבור, דחה הרמב"ם את הסוגיא דידן מהלכה. ועיין במשנת אליהו (שקלים רפ"ד), שהביא דבתוספתא דיומא (סוף פ"א) איתא להא דכהן שעשתה לו אמו כתונת, ולא הזכיר דכשרה רק לעבודת יחיד. ובהדיא איתא התם מעשה דרבי ישמעאל בן פיאבי, דהיה עומד ומקריב על גבי המזבח בכתונת שעשתה לו אמו, ומשמע אפילו בעבודת צבור. (וכן הוא בירושלמי דפירקין סוף ה"ו) וכתב דשמה הרמב"ם לא גרס בסוגיין עבודת יחיד. וביפה עינים כתב דאפשר דהרמב"ם פירש, דהא דאיתא בסוגיא דידן עבודת יחיד לרבנותא, דבעבודת צבור ודאי ידע למסור לצבור יפה, אבל בעבודת יחיד הוה אמינא דלא. ובליקוטי הלכות פירש, דדעת הרמב"ם דהכל שרי בין בשל יחיד ובין בשל ציבור, אלא שבשל ציבור הם מקפידים ואינם מניחים שיבאו הבגדים אלא משלהם. (ועיין לקמן אות י"ג ט"ו).

(יב) גמ', כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה. ברמב"ם (כלי המקדש

לאחר שחזר בתשובה.

(ג) שם, הרע"ב במדות (ה', ג') הוסיף שבנאה על ידי מכשפות. והקשה עליו התוס' יו"ט (שם) איך קיימו במקדש בנין שנבנה על ידי כישוף. ובתפארת ישראל (יכין כ') תירץ, דאין הכוונה על ידי כישוף ממש אלא שבנאה באומנות נפלאה וגדולה להעלות המים בסילונות בתוך עובי הכותל באופן שלא יהיו שאובין, עד שהיה נראה כאילו המים עולין על ידי כישוף.

(ד) רש"י שם. הרש"ש במדות (ה', ג') מעיר דבשבת (ע"ה). פליגי רב ושמואל, ולרב אמגושא היינו גידופי.

(ה) תוס' ד"ה פרוה, והרגישו הכהנים בחפירה ומצאוהו. בפירוש הרמב"ם והרא"ש במדות (ה', ג') ובריטב"א לעיל (י"ט). ד"ה לשכת הפרוה איתא, שמצאוהו והרגוהו. ובהגהות הגר"א גוטמאכר (שם) דן אם היה מותר להורגו ביום הכיפורים.

(ו) גמ', הא קמ"ל דבציר מהני לא נעביר. הרמב"ם (כלי המקדש פ"ח ה"ג) אחר שפירש מה הם ארבעה בגדי לבן שלובש כהן גדול ביום הכיפורים כתב "ושתי כתנות אחרות היו לו לכהן גדול ביום הכיפורים, אחת לובשה בשחר ואחת לובשה בין הערביים ושתייהם בשלשים מנה". ותמדה עליו המשנה למלך ושאר מפרשים, א. דמשמע דרק הכתונת היה מחליף בבין הערביים ושאר הבגדים לבש את של שחרית, ובמתני' וסוגיין לא משמע הכי. ב. דמדכתב "ושתי כתנות אחרות היו לו", משמע, שהיו לו ג' כתנות. והמשנה למלך הניח בקושיא. ובשו"ת הרמ"ע מפאנו (ק"ב הקושיא התשיעית) כתב דרק על הכתונת כתיב בקרא "כתונת בד קודש" דהיינו דדוקא על הכתונת הקפיד הכתוב שיחליף בבין הערביים. [ועיין"ש איך דייק זאת בגמ'] (וכן כתב המאירי בשיטת הרמב"ם) עוד כתב דתיבת "אחרות" אפשר דהיא טעות סופר ובוה ניחא הכל. וכן כתב בארבעה טורי אבן (על הרמב"ם שם) ופירש, דכתונת לאו דוקא וכוונתו לכל ד' הבגדים. ועיין גם ביפה עינים בענין זה.

(ז) גמ', אי בציר מהני וטפי אהני לית לן בה. הריטב"א כתב, דעל כל פנים בעינן ששל שחרית יהיו עודפים על של ערבית. וכן כתבו הרא"ש (סדר עבודת יוה"כ ד"ה וכשהגיע) והמאירי. ורבינו אליקים כתב דאם פוחת משל שחר ב' או ג' או יותר גם כן כשר, וחזינן דסבר דבעינן שיהיה בין הכל של שלשים מנה, אפילו עשה את של ערבית יקרים משל שחרית, דהרי אם פוחת משל שחרית ד', נמצא של שחרית ב"ד מנה, ושל ערבית בט"ז מנה. וכן משמע בפסקי הרי"ד. והמשנה למלך (כלי המקדש ח', ג') נקט דבעינן ששל שחרית יהיו טובים יותר, וכמו שכתבו התוס' ד"ה בד, דמבד הרביעי ילפינן דשל שחרית יהיו טובים משל ערבית. ותמה על הרמב"ם (שם) שכתב סתם "ושתייהם בשלשים מנה משל הקדש" ולא הזכיר עדיפות בבגדים של שחרית על של ערבית.

(ח) רש"י ד"ה אי בציר מהני, דשחרית וכו'. כתב המשנה למלך (כלי המקדש פ"ח ה"ג) דמסתבר דהוא הדין אי טפי על של שחרית ובציר משל ערבית. והביא שכן איתא ברא"ש (סדר עבודת יוה"כ ד"ה וכשהגיע) (וכן כתב בפסקי הרי"ד).

(ט) תוס' ד"ה הנדווין, בסוה"ד, ושמה י"ל אין הלשון נופל בטוב וכו'.



גדולים גדולי תורה והיו צריכים לומר להם קרא אתה בפיך שמא לא למדת. נויש ליישב קושייתו, דהא דכתבו התוס' לטעם שהוא גדול בתורה, קאי על מקדש ראשון, ומדקשיא להו קושיית המשנה למלך, כתבו הטעם השני, ועוד כיון דכל כבוד כהונה שלו וכו' ושפיר קאי על בית שני. (א.ב.)

טז [בא"ד, דאנן סהדי דכה"ג וכו', ועיין לעיל (כה). שביארה הגמ' שבשעת הפייס היו הכהנים לבושים בבגדי חול וכדתני וכו' דכהן שעשתה לו אמו וכו', והיו הדייטות, ובשלמא לביאורו של השיח יצחק, שהראיה דכמו אותן הבגדים תחילה היו חול, כך היו עושין בגדי חול ממש דומיא דבגדי כהונה, ללובשם כל היום כדי שיהיו רגילים בלבישתם. אם כן לא איירינן בבגדים אלו עצמן דשייכי דוקא בכהן גדול, אבל לפירוש קדמון (שהובא בעלון 142) דאיירי באותן הבגדים עצמן, אלא שלבושם קודם שמסרוה לציבור, שעדיין היו בגדי חול, משמע דגם לכהנים הדייטות נעשו ודלא כמו שכתבו התוס' (א.ל.)]

יז בא"ד, ועוד כיון שכל ריוח הקרבנות הבאים מן השקלים שלהם וכו'. הקשה המשנה למלך (שקלים פ"ד, ה"ו) מה יענו התוס' על הא דאיתא במשנה שקלים (פ"א, מ"ה), "אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים, אבל אם שקלו מקבלין מידן". הרי שאף כשאין הריוח מהקרבנות שלהן יכולים להתנדב ולא חיישינן שלא ימסרו יפה.

יח גמ', אם אומר עני הייתי וכו' אומרים לו כלום עני היית יותר מהלל וכו'. הקשה "בשיחות מוסר", (מאמר ג' תשל"ב) הא אין אדם נתבע אלא לפי דרגתו והכרתו, ואיך תובעים מכל אדם על פי השגתו ודרגתו של הלל, ר"א בן חרסום ויוסף הצדיק. וביאר דאף שלגבי כל מצוות התורה ואף לגבי מעלות גדולות אין תובעים מהאדם אלא לפי הכרתו, אבל לענין עסק התורה יש דין מיוחד ובו תובעים מכל אחד את הדרגות הגבוהות. והטעם דלימוד התורה הוא הכרח גמור לחיי הנצח של כל אדם, ובוהו אפשר לתבוע כל אדם למה איבדת עולמך וחייתך, ועיין שם.

יט גמ', שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר וכו'. הרמב"ם בפירוש המשניות אבות (פ"ד, ה"ה) כתב "וכבר ידעת שהלל הזקן היה חוטב עצים והיה לומד לפני שמעיה ואבטליון" ואין ספק למשכיל שאם היה סובר שמותר לו ליהנות משל אחרים, לא היו מניחין אותו אנשי דורו לחטוב עצים. אלא על כרחך סבר שאסור להנות בכבוד התורה ולקחת ממון מאנשים בגלל לימודו. ובביאור הלכה (קנ"ו, א' ד"ה סופה) דזהו נאמר לכלל העולם שאין כולם יכולים לזכות לעלות למדרגה רמה זו להיות עסקם רק בתורה לבדה, אבל אנשים יחידים יוכל להמצא בכל עת באופן זה [וזהו שאמרו בברכות ל"ו ע"ב הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן ר"ל דוקא הרבה] והקב"ה בודאי ימציא להם פרנסתם, וכעין זה כתב הרמב"ם (סוף פ"ג משמיטין ויובלות) ולא שבט לוי בלבד וכו', ובפרט אם כבר נמצאו אנשים שרוצים להספיק לו צרכיו כדי שיעסקו בתורה, בודאי לא שייך זה, ויששכר וחבולון יוכיח.

כ גמ', ומשתכר בטרפעיך, חציו היה נותן לשומר וכו'. כתב בכוכבי אור (מאמר י"א) משם הג"ר ישראל סלנטער שדייק כמה היה הלל מצטמצם בפרנסת ביתו, שהרי מסתמא שומר בית המדרש לא היה אדם עשיר,

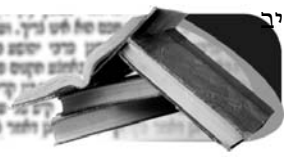
פ"ח, ה"ג) איתא דכשכהן גדול מוסיף משלו על שלשים מנה של בגדי לבן צריך מתחילה להקדיש התוספת ואחר כך עושה ממנה הכתונת. והכסף משנה כתב דכן משמע בגמ' בסוגיין. ותמה המשנה למלך דלא נמצא שום רמז על זה. גם במהרי" קורקוס נראה שהקשה כן, עוד הקשה, דהרמב"ם סותר למה שכתב (באותו הפרק הלכה ז'), שיחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסר אותו לציבור ומותר. [כן נראה מדבריו, ותחילתם חסרים בכת"י] ותיירץ, דהרמב"ם מודה דאין צריך בכל בגדי כהונה להקדישם קודם עשיה, ורק בכהן גדול שמוסיף על של הקדש סבירא ליה שאינו בדין שיתערב ממון שלו עם של ציבור ושל קודש, ולכן צריך להקדים ולהקדיש. ואכתי תמה דאין לדין זה מקור. ובחזון יחזקאל (תוספתא דיומא א', י"ז ביאורים ד"ה מוסיף) הראה מקור מהירושלמי דפירקין (הלכה ו'), דאיתא התם, "בגדי קדש צריך שתהא אריגתן בקדש ובקודש יארגו". וכתב דלפי זה צריך לפרש גם בתוספתא (והרמב"ם שם ה"ז) דהא דאפשר להתנדב כתונת, היינו דוקא במתנדב קודם עשיה.

יג גמ', שעשתה לו אמו כתונת של מאה מנה וכו'. עיין בליקוטי הלכות (זבח תודה ד"ה אמרו עליו) שהקשה הא כיון שעבד בה עבודת יחיד דהיינו הוצאת כף ומחתה איך הותר לעשותה של מאה מנה, והרי בעינן שבגדים של שחרית יהיו עדיפים משל בין הערביים. (ועיין לעיל אות ז' השיטות בזה). וכתב שדוחק לומר שהדין ששל שחרית יהיו עדיפים היינו דוקא במה שהציבור נותנים, דהא כיון שמוסרה לציבור הוי כמה שנתנו הציבור עצמם. ועי"ש שכתב דלפי ביאורו בדעת הרמב"ם (עיין לעיל אות י"א) יש לומר דהכוונה הכא עבודת יחיד לעבודת קרבנות של כל השנה בקרבנות של יחידים (לאפוקי קרבנות ציבור), ובוהו ניחא שיוכל לעשותו אפילו יקרים הרבה.

יד תוס' ד"ה ניהוש, ואפילו לרבנן דרבי יוסי וכו'. בירושלמי (ריש פ"ד דשקלים) מפורש, דקאי דוקא לרבי יוסי. ואיתא התם דרבי אילא סבר דבהא אפילו רבנן מודו, דלא נחלקו אלא בגוף הקרבן אבל במכשירי קרבן לכולי עלמא לא חיישינן שמא לא ימסרנו יפה. וכבר העיר מזה המגיה במשנה למלך (שקלים פ"ד, ה"ו).

טו בא"ד, וקאמר דפליגי וכו' דרבנן סברי חיישינן, הכא מודו. הקשה המשנה למלך (שקלים פ"ד, ה"ו) מאי קשיא להו, הא התם מיירי במנחת העומר שהיא קרבן ציבור, והכא מפורש דהא דלא חיישינן הוא דוקא בעבודת יחיד, ומשמע להדיא דבעבודת ציבור חיישינן, ואם כן איתא שפיר כרבנן. וכתב דבאמת קשה הא אי חיישינן שמא לא ימסרם יפה מה החילוק בין עבודת צבור לעבודת יחיד. וביותר תמוה מה שהגמ' מקשה פשיטא שהכתונת כשרה לעבודת יחיד, מה פשוט דלא חיישינן בעבודת יחיד שלא ימסרם יפה. אך מכל מקום אחר שמפורש כן בגמ' מאי קשיא לתוס' משומרי ספיחים. ובמשנת אליהו (שקלים רפ"ד) כתב דאי נימא לתוס' [והרמב"ם] לא גרסי בסוגיין עבודת יחיד, ניחא כל קושיות המשנה למלך. (ועיין לעיל אות י"א).

בא"ד, דכ"ג מסר ליה יפה שהוא גדול בתורה. הקשה המשנה למלך (שקלים פ"ד, ה"ו) דלעיל (י"ח). איתא, דבבית שני לא היו הכהנים



הדרק היוזמי

מסכת יומא דף לה - דף לו

ט טבת - י טבת התשע"ד

כו) גמ', נמצא הלל מחייב את העניים וכו'. במכתב מאלהו (ח"א 86), ביאר בזה את הפסוק **בתהילים** (א) "על כן לא יקומו רשעים במשפט והטאים בעדת צדיקים", שלא זו בלבד שלרשעים בודון אין תקומה במשפט, אלא גם לחטאים שחטאו בשוגג אין תקומה, דהיינו משום שהם באים לדין בעדת צדיקים, דהיינו עם הצדיקים, ועל ידי זה מסתתמות טענותיהם, שהרי לצדיקים היו כל הטענות אלו הללו ומכל מקום נזהרו ולא חטאו.

כו) מתני', **אנא השם**. כתבו התוס' יו"ט, **והלבוש תרכ"א**, (ו). דהא דנקט התנא "השם" ולא כקריאתו באלף דל"ת, משום שהכהן הגדול היה אומר את השם המפורש שאסור לנו להזכירו. ועיין **ברא"ש** (פ"ח סי"ט) שכתב בשם **רב האי גאון**, דהיה מזכיר כאן שם בן מ"ב אותיות. אך הרא"ש פליג בזה וסבר שהיה מזכיר שם המפורש של ד' אותיות ככתבתו, עיין שם. וכן דעת **הרמב"ם בפירוש המשניות** (ריש פ"ד) ובפ"ב מעבודת יום הכיפורים ה"ב, - (ו). **ובתוס' ישנים** (ל"ט: ד"ה עשר) משמע דסברי כרב האי גאון. [ועיין לקמן בדף ל"ט אות י"ז].

כח) מתני', **והן עונין אחריו וכו'**. לקמן (ס"ו). בוידי שלישי כשמתודה על שער המשתלח גרסינן, והכהנים והעם העומדים בעזרה וכו' היו כורעים ומשתחיים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם וכו'. **ובמלאכת שלמה** (על המשניות) הביא דיש שכתבו שצריך לגרוס כן נמי הכא בוידי הראשון. ושכן גירסת **הרמב"ם** (עיין בפירוש המשניות). וכן מוכח **בכסף משנה** (פ"ב מעבודת יום הכיפורים ה"ו). **ובביאור הגר"א** (תרכ"א, ט) כתב, **דהמרדכי** (תשכ"ז בהג"ה בשם **ריב"א**) לא גרס לה כלל לא כאן ולא לקמן.

כט) תוס' ד"ה **אנא**, בירושלמי יש וכו'. **רבינו חננאל** (על הגליון בדף ל"ו): דחה את דברי הירושלמי מקמי גירסא דמתני', וגם מפקפק אם אין טעות בגירסת הירושלמי, עיין שם. **והרא"ש** (פ"ח סי"ט) הביא בשם **ראב"ה** דודאי העיקר בירושלמי, כיון דבירושלמי היא מימרא דר' חגי, והאמוראים היו בקיאים בגירסא טפי מינן. **והרא"ש** עצמו סיים דשמא המשנה נקטה לישנא דעלמא. נהיינו שדרך העולם לומר בתפילותיהם אנא השם, אבל כהן גדול היה אומר בשניה אנא בשם (בית יוסף תרכ"א). **והתוס' יו"ט לקמן** (פ"ו מ"ב) **והט"ז** (תרכ"א, ב') ביארו גירסת הירושלמי, בדפעת הראשונה הוא קורא להשם יתברך בשמו כדי להתוודות לפניו לכן אינו אומר בבי"ת, אבל בפעם השני הוא דרך בקשה ותפילה שהשי"ת יכפר לו, הלכך מבקש אנא בשם דהיינו שיושיעו על ידי שם העצם שהוא רחמים גמורים בלי תערובת דין כלל.

דף ל"ו ע"א

א) גמ', **מאן שמעת ליה דאמר בין האולם ולמזבח צפון**, רבי אלעזר ברבי שמעון. לקמן (ל"ז). איתא דעל כרחך לרבי אלעזר ברבי שמעון מקצת המזבח בצפון, ועל כן יש מקום בין האולם ולמזבח שהוא צפון, דהיינו מחצי פתח ההיכל ולצפון. אבל לר"א בן יעקב דסבר כל המזבח בדרום, אי אפשר להעמיד הפר בין האולם ולמזבח ממש, דהוא דרום, אלא מוקמינן ליה סמוך לבין האולם ולמזבח בצפון העזרה, סמוך כפי

ואף שהיה מקבל חצי טרעפיק מכל אחד ואחד שנכנס לבית המדרש בכל יום, מסתבר שנשאר בעניותו. אם כן חזינן דמטבע זו קטנה היתה ולא היתה מספקת כלל לפרנסה, ומכל מקום הלל היה מוציא חציה בכל יום, לצורך לימוד התורה, ודוחק את עצמו לפרנס את משפחתו מחצי טרעפיק בלבד. ועוד דחזינן גדול בטחונו, דאף שהחצי טרעפיק הספיק בדוחק גדול לפרנסתו של כל יום, לא דאג להכין פרנסתו לצורך מחר, אלא מיד כשהרויח במלאכתו טרעפיק אחד פסק ממלאכתו וחזר לבית המדרש לתלמודו.

כא) גמ', **חציו היה נותן לשומר בית המדרש**. כתב **בליקוטי הלכות** דמוכח מכאן דלענין חיוב ידיעת התורה שהיא חייו לנצח, אף אם הוא איש עני ביותר חייב לקבע עתים לתורה, ואם אינו יכול ללמוד בעצמו צריך לשכור מלמד שילמדו גם בהון רב, ויצטמצם למחיתו צמצום רב. עוד כתב, דחייב זה אף שאין חובה לבזבז יותר מחומשו. וכל שכן שאסור לבזבז נכסיו על מותרות ויחסר לו על ידי זה מידיעת התורה.

כב) גמ', **אם אומר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי**. תמה **בשיחות מוסר** (מאמר ג' תשל"ב) איך מלאו ליבו של עשיר לומר תירוץ זה בבית דין של מעלה, וכי היא סיבה להתבטל. וביאר, דכוונתו לומר שהיה טרוד לעשות צדקה וחסד ולעסוק בהצלת הכלל. ומשיבין לו שהיה לו לנהוג כר"א בן חרטום, שאף שבודאי היה יכול לפי ממונו לעסוק כל ימיו בהצלת העולם, מכל מקום לא ביקש אלא תורה.

כג) גמ', **נטל נאד של קמח וכו'**. לכאורה צריך להבין, מדוע לא נטל עמו מעות לקנות לחם, ויש לומר, על פי מה שאמרה **הגמ' במנחות** (קד). אמר ליה ר' זריקא מאי טעמא לא קא מהדר מר, אמר ליה היכי אהדר ליה דאמר רבי חנין וכו' ואל תאמין בחיך זה הסומך על הפלטר, וההוא גברא על פלטר סמיך. ופירש **רש"י בד"ה וההוא גברא**. אדידיה קאמר, דהא אפלטר סמכינא ואין דעתי מיושב להשיב לו. דהיינו שהסמיכות על הפלטר מפריעה לצלילות דעת תורה והוא ללמוד תורה הלך. (א.ל.)

כד) גמ', **אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי**. מבאר **בשיחות מוסר** (מאמר ג' תשל"ב), שאומר שהיה יצרו תוקפו ביותר ולא יכול היה לעמוד בנסיון, וכדתיב "כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו".

כה) גמ', **ולא רצה לשמוע אליה לשכב אצלה בעוה"ז להיות עמה לעוה"ב**. פירש היעב"ץ להיות עמה לעוה"ב שמלפתו וקשורה בו ככלב גם לעולם הבא, וצריך עיון, דהא היא אמרה לו לשכב עמו להיות עמה לעולם הבא, ואי כדבריו הא אדרבא משום הכי לא ירצה להיות עמה בעולם הזה. (נ.מ.פ.) ואפשר ליישב בדוחק שלמד, דמה שאמרה הגמ' להיות עמה אין זה מדברי אשת פוטיפר אלא דברי חז"ל. **ובלב אליהו** (עמוד קנ"ב) הביא דברי **רש"י בפירוש התורה בראשית** (פ"ט א') לומר לך מה זה לשם שמים אף זה לשם שמים, שראתה באצטרולוגין שלה שעתידיה להעמיד בנים ממנו ואינה יודעת אם ממנה אם מבתה. וביאר, דאף שבתחילה לשם שמים נתכונה אבל ההכרעה שעתידיה להעמיד בנים ממנה ולא מבתה, היה משום תאוות הגוף שהביאה אותה לרדת מדחי אל דחי. [



בידי שמים ומלקות פירשה רק את המזיד ולא את השוגג, משמע דבשוגג אין עליהם שום נשיאות חטא ואינם צריכים ריצוי. אבל חייבי עשה מזידין שלא נאמר בהם עונש כלל, ואי אפשר שלא יענשו, על כרחך דהם מתרצים בעולה. אי נמי מדכתיב בעולה (שם) "ונרצה לו לכפר עליו" מוכח דקאי אמזיד, דהא שוגג אף שצריך כפרה אינו צריך ריצוי, דקודם כפרה נמי רצוי הוא לה'. ולפי מה שתירצו בתוס' ד"ה על עשה, ניחא נמי קושייתו. וברש"ש הקשה, דנימא דעולה מכפרת על חייבי מיתות בין דין ומלקות במזיד ולא אתרו ביה דלא נאמר בהם עונש אחר.

ח) תוס' ד"ה ומעשר עני, לא ידענא אמאי לא גרס ליה רש"י וכו' ואי משום דיש לו וידוי וכו'. ותירץ המצפה איתן, דכיון דפשטיה דקרא וגם נתתיו לגר וגו' משמע דקאי על מעשר עני טפי מלקט שכחה ופאה, סבירא ליה לרש"י דוידוי דמעשר עני מעכב הוידוי דמעשר שני, מה שאין כן וידוי דלקט שכחה ופאה אינו מעכב, דבהם לא כתיב לשון נתינה. ואם יתודה על העולה יהיה סבור בשנת המעשר דתו אין צריך להתוודות עליו ויעכב את הוידוי על מעשר שני. ולפי זה כתב דיש ליישב גם קושייתם השניה, דהתם מתודה שעשה כדין והכא מתודה שעשה שלא כדין. דבאמת אין הטעם שלא מתודה עון מעשר שני על העולה מפני שיצא בוידוי מעשרות אלא שמא יבא לסבור שנפטר בוידוי מעשרות. (ועיין עוד מה שהעיר על זה).

ט) בא"ד, ועוד דוידוי דהתם היינו כשעשה כדין וכו'. ומבואר בתוס' ישנים דמפני טעם זה בהכרח דלא גרסינן כלל בתוספתא דמנחות "שאיין להם וידוי", דהא אין שייכות בין וידוי דהתם שמתודה שעשה כדין, לידוי דהכא דמתודה על עון, משום שעשה שלא כדין. ועיין במנחת חנוך (מצוה תרו - אות יט) שכתב דאפשר דמצות וידוי אינו אלא נתינת מתנותיו כראוי בכל שנה, כיון דהכל עשה יפה בעתו למה יתודה, והלא לא חטא כלל ולמה נקרא וידוי מעשר, רק אם השהה המתנות ומבערן או מתודה לאחר הביעור, ושייך לשון וידוי, שאומר אף שלא עשה כראוי מ"מ תיקן וביער הקודש וגם נתן כל אחד לבעלים. ועיין באות הקודמת

דף ל"ו ע"ב

ו) גמ', בלאו דנבילה קא מיפלגי וכו' בתעווב קא מיפלגי. לפי פירוש רש"י, בין לרבי ירמיה ובין לאביי רבי עקיבא סבר דלוקין על לאו דנבילה ולרבי יוסי הגלילי אין לוקין. והרמב"ם (פ"ג מעשה הקרבנות הי"ד) פסק כרבי עקיבא דבעולה מתודה על עשה ועל לאו הניתק לעשה. ומאידך גיסא בהלכות מתנות עניים (פ"א, ה"ג) פסק דאין לוקין על לאו דלקט שכחה ופאה דהוה ליה ניתק לעשה. וכבר עמד הלחם משנה (שם בהל' מעשה הקרבנות) בסתירת הדברים. וכתב, דמוכח דהרמב"ם למד כתוס' ד"ה לאו וכו', דלרבי ירמיה רבי עקיבא נמי מודה דאין לוקין על לקט שכחה ופאה, ופליגי רק בלאו דנבילה. ופסק כרבי עקיבא ואליבא דרבי ירמיה. ובשו"ת דברי חיים (ח"ב, השמטות סימן ל') כתב, על פי מה שחידש (עיין לעיל אות ו) דלרבי יוסי הגלילי נמי, אחר ג' רגלים תו לא

האפשר לפתח ההיכל. והקשה הלחם משנה על הרמב"ם (פ"ג מעבודת יום הכיפורים ה"ב) דמשמע שפוסק דלא היו מעמידים את הפר בין האולם ולמזבח ממש, ואילו בהלכות תמידין ומוספין (פ"ב, ה"ח) משמע, דפוסק דיש מן המזבח שבע אמות בצפון. ואם כן אמאי לא מוקמינן לפר בין האולם ולמזבח. ונדחק בזה. והתוס' יום טוב (בפירקין מ"ט) כתב, דמשמע ליה להרמב"ם, דכמו שלרבי יוסי ב"ר יהודה דאמר איזהו צפון מקיר צפוני של מזבח וכו', כן נמי לרבי דמוסיף את צפון מזרח העזרה היינו דוקא מכנגד קיר צפוני של מזבח ולא מתחילת חצי העזרה הצפונית, (אף דסבירא ליה דמזבח נמי בצפון). ודוקא רבי אלעזר ברבי שמעון שהזכיר בפירושו בדבריו בין האולם ולמזבח, סובר דצפון תלוי בחצי העזרה. והרמב"ם פסק כרבי. וכיוון לדברי המאירי (לדף ל"ו. ד"ה כבר ביארנו).

ב) תוס' ד"ה נוקמיה וכו', ועוד שמא ירביץ גללים ואצל המזבח גנאי הוא. ואף דאפשר להעמידו באופן שאין בית הריעי כלפי המזבח. כתב השיח יצחק, דכיון דהמקום צר בעל כרחנו יהיה קרוב לצד המזבח, ובכחאי גוונא הוי גנאי אף אם לא יהא בית הריעי כלפי המזבח, מה שאין כן לרבי דאפשר להרחיקו לגמרי מקדושת ההיכל והמזבח.

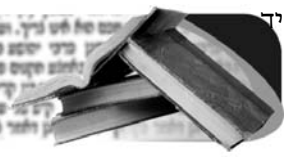
ג) גמ', גזירה שמא ירביץ גללים. עיין ריטב"א שכתב בשם המדרש (ואינו לפנינו) מעולם לא הרביץ גללים, אלא שאין לנו לסמוך על הנס.

ד) גמ', ופניו למערב. פירש רש"י, דאחוריו למזרח. כתבו השיח יצחק וחסדי דוד על תוספתא דמנחות, דמשום דאינו עומד בין האולם ולמזבח לא חיישינן דאחוריו למזרח, ודוקא ביום הכיפורים משום חולשא דכהן גדול, מוקמינן ליה בין האולם ולמזבח, וצריך להעמיד אחוריו לצפון ולעקם פניו למערב. אמנם רבינו חננאל ורבינו אליקים פירשו דהכא נמי עוקם ראשו למערב כמו בפר יום הכיפורים, ולא שמעמידו להדיא בין מזרח למערב.

ה) גמ', ומניח שתי ידיו בין שתי קרנות של זבח. ובתוספתא דמנחות (פ"י, ג') הגירסא, מניח שתי ידיו על גבי קרניו. וכן תניא התם ולא היה דבר חוצץ בין ידים לקרנות. ובחסדי דוד (שם) כתב דהתוספתא נמי מודה דעיקר סמיכה על הראש בין הקרניים, אלא דקא משמע לן דאם סמך על הקרניים עצמן, כשר.

ו) גמ', ועל עולה עון לקט שכחה ופאה דברי רבי יוסי הגלילי. מבואר בגמ' דטעמיה דלקט שכחה ופאה הוה לאו הניתק לעשה. וכתב בשו"ת דברי חיים (ח"ב בהשמטות סימן ל'), דאם לא הניח לקט שכחה ופאה ועברו ג' רגלים ולא נתנם לעניים, ועבר גם על בל תאחר כמבואר בראש השנה (ד'), תו לא הוי ניתק לעשה גם לדעת רבי יוסי הגלילי ולא יתודה עליו. משום דמוכח בתמורה, דחד עשה אינו יכול לנתק תרי לאוי. (ועיין לקמן אות י').

ז) רש"י ד"ה רבי עקיבא וכו', טעמא וכו' על מה עולה באה וכו' הרי עונשן אמור וכו'. הקשה הרמב"ן בפירושו התורה (ויקרא פ"א, ד') אם כן נימא דעולה מכפרת על חייבי מיתה בידי שמים, וחייבי מלקות כשהן שוגגין, שהרי אין עונשן אמור. ותירץ, דמדפירשה התורה בחייבי כריתות ומיתות בית דין את עונשן במזיד ובשוגג, ואילו בחייבי מיתה



הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף לו – דף לז

י טבת – יא טבת התשע"ד

מוכח גם **לקמן** (נ"ו:) בהוא דנחית קמיה דרבא אמר יצא והניחו על כן שני וכו'.

(טז) **גמ'**, פשיטא, יחיד ורבים הלכה כרבים. תמה הגבורת ארי מאי פשיטותא והלא סתם משנה "וכך היה אומר אנא השם עויתי פשעתי חטאתי", כרבי מאיר, ובכל מקום קיימא לן כסתם משנה נגד רבים. והרש"ש תירץ, דכיון ד**לקמן** (ס"ו.) הגירסא דסתמא דמתני' כרבנן, וסתמא דרבים עדיפא, וכתב דמכאן מוכח דהגירסא הנכונה כהמשנה דלקמן. ודלא כהתוס' יום טוב והגהות הב"ח שהגיהו שם כרבי מאיר.

דף ל"ז ע"א

(א) **גמ'**, אלא עגלה ערופה תיליף מחורב וכו' קשיא. כתב המצפה איתן דיש ליישב, דכפרה דכתיבא בעגלה ערופה ובחורב, לאו מופנות נינהו (עיין שם), הלכך ליכא למילף מהדדי. מה שאין כן יום הכיפורים דכתיב ביה כמה פעמים כפרה, יליף שפיר מעגלה ערופה ומחורב, דהוי מופנה מצד אחד.

(ב) **גמ'**, והן עונין אחריו וכו'. עיין ברבינו חננאל (בסוף העמוד) בשם הירושלמי (בפירקין ה"ז), דכשהיה כהן גדול מזכיר את השם, הקרובים היו נופלים על פניהם, והרחוקים היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אלו ואלו לא היו זזין משם עד שהיה מתעלם מהם, שנאמר זה שמי לעולם, לעלם כתיב.

(ג) **גמ'**, בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל. כתב הטור (או"ח קכ"ד) שמעתי מאבא מרי (הרא"ש) שהיה אומר על כל ברכה וברכה שהיה שומע בכל מקום ברוך הוא וברוך שמו, וזהו שאמר משה רבינו עליו השלום כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו. ועוד, אפילו כשמוכירין צדיק בשר ודם צריך לברכו שנאמר זכר צדיק לברכה. והפרי חדש (קכ"ד, ה' וקכ"ח, י"ג) כתב, דמסוגיין שהביאו פסוק זה על הזכרת ה' שהזכיר הכהן גדול ביום הכיפורים מוכח, דאף על הזכרת השם גרידא שאינה הזכרת השם דברכה, צריך לומר ברוך הוא וברוך שמו. ועל כן גם אהזכרת ה' דברכת כהנים יענו הקהל ברוך הוא וברוך שמו. ובשיח יצחק דחה ראייתו, דעיקר קרא דוקא בברכה מיירי, וכדילפו בברכות (כ"א). ברכת התורה. והא דילפינן מיניה הכא לענין הזכרת השם גרידא, היינו משום דמדובר בהזכרת שם המפורש, אבל בכינוי בעינן דוקא ברכה, ועיין בדבריו.

(ד) מתני', ועשאן בן גמלא של זהב, והיו מזכירים אותו לשבח. לעיל (י"ח.) הוכיחה הגמ' דבבית שני היו כהנים שלא למדו, מהא דיהושע בן גמלא נתמנה לכהן גדול, משום שמרתא בת בייתוס נתנה לינאי המלך תרקבא דדינרי. והקשו שם בתוס' ישנים ד"ה מרתא, דבמתני' דידן נראה שהיה אדם חשוב, דהא מזכירין אותו לשבח, וכן בבבא בתרא (כ"א.) אמרינן מתקנת יהושע בן גמלא ואילך וכו'. ותירצו, דאף על פי שהיה חשוב, מכל מקום היו בעלי תורה וחשובין ממנו שראויין להתמנות.

(ה) מתני', מוכני לכיור וכו'. עיין רש"י. והרמב"ם בפירושו המשניות, וביד החזקה (פ"ג מבית הבחירה ה"ח) פירש, דהמוכני הוא כלי עם מים שממנו שותתין המים אל הכיור תמיד כפי הצורך. ועל ידי זה לא היו

היו ניתק לעשה, אם כן יש לומר דהרמב"ם למד כרש"י ופסק לגמרי כרבי יוסי הגלילי, והא דלא הזכיר דמתורה על עולה עון לקט שכחה ופאה, דהרי הודוי שייך רק אי לא עברו ג' רגלים, וסמך על מה שכתב בהלכות מתנות עניים דהוי לאו הניתק לעשה.

(יא) **גמ'**, והכא בתעווב קא מופלגי. החסדי דוד (על התוספתא דמנחות פ"י, ג') כתב, דלאביי סבירא ליה לרבי יוסי הגלילי, דלעולם אין עולה מכפרת אלא על עשה, ולא על לאו אף שניתק לעשה, וסבר דתעווב דכתיב בלקט שכחה ופאה, השתא משמע, דהיינו דהלאו דעבר עבר, ועתה מחוייב ליתן לעניים אף דלא מתקן הלאו, והא דמתורה על עון לקט שכחה ופאה היינו על העשה. ולרבי עקיבא אינו עשה בפני עצמו, דמעיקרא משמע, דהיינו דאתי לתקן הלאו דמעיקרא, ומכל מקום יכול להתודות על עון לקט שכחה ופאה, משום דסבירא ליה שעל כל לאו הניתק לעשה עולה מכפרת. ונמצא לפי זה דלענין לקט שכחה ופאה ליכא פלוגתא, ואיכא בינייהו אם עולה מכפרת על שאר לאו הניתק לעשה. וכתב דבזה ניחא פסקי הרמב"ם, (עיין באות הקודמת) דפסק כרבי עקיבא ואליבא דאביי.

(יב) **גמ'**, ומאחר שהתורה על הזדונות ועל המרדים חוזר וכו'. ביאר השפת אמת, דרבי מאיר לא חש לזה, דאיתא נמי סברא הפוכה, דאיך יתודה על השוגג בזמן שיש עליו זדונות דחמורין טפי. ועוד, דיש לומר דמקודם צריך לבקש מחילה על הזדונות שלא יהיה כרשע גמור לפני המקום, ואחר כך יבקש להתנקות גם משגגות.

(יג) **גמ'**, אלא מהו שאמר משה נושא עון וכו'. הקשה המהרש"א בחידושי אגדות, דלכאורה אכתי קשה טובא על רבנן מקרא ד"והתודה עליו את כל עונות וגו'", דמשמע דכך הוא סדר הוידוי. ותירץ, דרבנן לא חשו לההוא קרא משום דלא כתיב התם ו"את כל חטאתם" אלא "לכל חטאתם", ואפשר לפרש והתודה עליו את כל העוונות ואת כל הפשעים, בנוסף לכל חטאתם שכבר התודה עליהם מתחילה. (וכיון בזה לדברי המאירי) [ועיין בקרבן נתנאל (פ"ח ס"ט אות א') מה שכתב לתרץ עוד], אמנם התוס' ישנים בד"ה עשה כתבו, שתירוץ הגמ' שייך נמי על הפסוק ד"והתודה עליו וכו'", דהתודה שיעשה פשעיהם ועונותם כחטאתם. והרמב"ם בפירושו המשניות (פ"ד מ"ב) כתב דהפסוק "והתודה עליו וגו'" לא בא לפרש סדר הוידוי אלא לכלול את כל מיני העונות, עיין שם.

(יד) **גמ'**, עשה להם זדונות כשגגות. כתב בחידושי הגאון רבי עקיבא איגר דעל כרחק מיירי בעושין תשובה מיראה, דהא בעושה תשובה מאהבה וזדונותיו נעשין כזכויות כדלקמן (פ"ו:), וכתב דיש מקשין, הא בסוטה (ל"א.) מוקמינן לרישא דקרא, דכתיב ביה "נוצר חסד לאלפים" בעושין תשובה מאהבה, ואיך אפשר לפרש סיפא דקרא בעושין תשובה מיראה. ובשפת אמת כתב, דלא קשיא דאיכא למימר, דהפסוק פתח בעושין מאהבה, וסיים בעושין מיראה.

(טו) **גמ'**, ההוא דנחת קמיה דרבה ועבר כרבי מאיר. כתב הר"ן (ו') מדפי הרי"ף ד"ה ומהא) דמשמע דההוא שליח ציבור אמר סדר עבודת כהן גדול, ואמר בוידוי דכהן גדול כרבי מאיר. וכתב דמהא שמעינן שמנהגן היה להזכיר ולומר סדר עבודת כהן גדול ביום הכיפורים. והביא דכן



דמזבח בדרום. (י.ס.).

י) גמ', המהלך לימין רבו הרי זה בור. תנן הסגן וכו' ועוד תניא שלשה וכו'. אי אפשר לומר דכוונת קושיית הגמ' על ר' יהודה דמצינו במתני' וברייתא שיכול להלך לימין רבו, דהתם הא איירי בשלושה ואיתא להדיא ברישא דההיא ברייתא (דרך ארץ רבה פ"ד) דאם שניים מהלכין יהא הרב מימין והתלמיד משמאל (ואלו דברי ר' יהודה ויש לחלק בין ב' הולכים או ג'). והרש"ש הוכיח זאת מברייתא דעירובין (נ"ד): לענין סדר ישיבה, דיש חילוק בין שני תלמידים לתלמיד אחד. ואמנם לכן פירש רש"י בד"ה שלשה וכו', לא ילכו זה אחר זה אלא בשורה אחת וכו'. דהיינו דדברי ר' יהודה היו לא ביחס למקום התלמיד ביחס לרב אי בימינו או שמאלו, אלא לומר שצריך הרב ללכת לפני התלמיד ולא לצידו, כך כתב השיח יצחק. והרש"ש כתב דפירוש רש"י דחוק. ופירש דהגמ' שתירצה תרגומא וכו' כדי שיתכסה בו רבו, דהיינו דכשיש שני תלמידים ילך אחד לימינו דעדיף כדי שהרב יהיה באמצע, ועיין פירושו בהמשך הגמ'. אמנם אכתי לא ניחא מאי סלקא דעתיה דמקשה.

יא) גמ', תניא שלשה שהיו מהלכין בדרך וכו'. בתוס' ישנים הקשה מהא דאין מכבדין בדרכים. וכן בתוס' שבת (נא:): ותירצו בשם ר"ת, דהתם כשכל אחד הולך לצורך עצמו, אבל אם הולכין בחבורה אחת בכל מקום מכבדים. ובמרדכי בברכות (פ' ג') שאכלו סימן קס"ו תירץ בשם ראבי"ה דדוקא בדרך סכנה אין מכבדין.

יב) תוס' ד"ה יכול יתן של שם, בסוה"ד, אי נמי לאחר שנקבעו וכו'. הקשה הרש"ש הא בגמ' מפורש שיתן של שם ושל עזאזל על כל אחד, ותוס' אומרים שיתן שניים של שם על זה ושניים של עזאזל על זה. ועוד, דלדבריהם יצטרך לעשות ד' גורלות, והברייתא לעיל דחתה זאת. וכתב דנראה, דאי נמי זה אינו שייך לכאן, אלא לתוס' ד"ה יכול יתן שניים קודם התיבות "אבל בירושלמי". ותהיה כונת דבריהם דמשמעות פירוש הברייתא בבבא דיכול יתן שנים על זה וכו' היינו או שיניח מתחילה שניים של שם על זה ושניים של עזאזל על זה בלא גורל, או (לאי נמי) יגריל מתחילה הגרלה ממש, ולאחר מיכן יביא עוד גורל אחד של שם ויניחנו על של שם, וגורל אחד של עזאזל ויניחנו על של עזאזל.

יג) גמ', כדי שיהיו שנים עשר אחיו הכהנים העסוקין בתמיד וכו'. ברבינו חננאל כתב, דאף שייג כהנים זוכין בעסק התמיד, מכל מקום עיקר הזוכה הוא אחד והוא מקדש בפני עצמו, וי"ב אחיו נמשכין עמו מקדשין ביחד. ובגליון הקשה דמפורש לעיל (כ"ה:): דהשוחרט אין צריך קידוש, דמהאי טעמא סגי ב"ב דד לכיור.

יד) גמ', תנא שחרית במילואו מקדש וכו' ערבית בירירתו וכו'. דהיינו שבשחר כשהכיור מלא יכול לקדש מדד העליון, ובערבית כשירדו פני המים מקדש מן התחתון. ועיין מלאכת שלמה שנתחבט מאוד בפירושו דלכאורה משמע דמיירי קודם שהוסיף בן קטין עוד עשרה דדין, דהיינו שהיו שני דדין, עליון ותחתון. אלא שאם כן למה סידרה הגמ' ברייתא זו אחר הברייתא דמיירי בתקנת בן קטין. ואי מיירי אחר תקון בן קטין, איך קידשו בערבית כל הי"ב כהנים בבת אחת, והלא מהדדין העליונים לא יכלו לקדש, דירדו פני המים, ולבסוף מסיק בדוחק דהיה דד אחד עליון

בכיור לעולם מים יותר מכפי הצורך לאותו יום (וממילא לא לנו בו), והמים שבמוכני לא היו נפסלין בלינה, כיון שהיה כלי של חול. וכתב **הכסף משנה**, דהרמב"ם מפרש לשון הגמ' "גילגלא דהוה משקעא ליה", שהכלי הזה הנקרא מוכני היה סביב סביב לכיור, והכיור משוקע בתוכו, וכשרוצים למלא מים בכיור היו פותחין פי המוכני והכיור מתמלא. ובפירוש המשניות בתמיד (פ"ג, מ"ח) כתב, שהמוכני הוא "מכסה גבוה יורד בגלגל", אמנם בהלכות ביאת המקדש (פ"ה, הי"ד) פירש כרש"י. ובכסף משנה (הנוכר לעיל) כתב, דהרמב"ם סבר דשני הפירושים נכונים. ובתוס' יו"ט תמיד (פ"א, מ"ד) כתב, דדוחק לומר כן, כיון שאין שני הפירושים עולים כאחד. ועיין מה שביאר.

ו) מתני', שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה. פירש רש"י שהיו משקעין אותו בבור. ובתוס' יו"ט הביא מספר כף נחת שהקשה, דלא מצינו בכל העזרה בור גדול כל כך שאפשר יהיה לשקע בו הכיור, שהיקפו היה כל הפחות י"ב אמות [שהיא די מקום לי"ב כהנים לקדש ידיהם ורגליהם בבת אחת]. והתוס' יו"ט נדחק שהיה היקף הכיור ט' אמות בלבד, והיו הכהנים יכולים לידחק בהיקף זה, (ועיין בדבריו). והתוס' ישנים (לח.) ד"ה דהוה משקען כתבו בשם רבינו חננאל דבירושלמי (בפרקין הלכה ח') איתא, שהיו משקעין אותו בים של שלמה, שלא היה לו דין כלי דאמת המים מושכת לו מעין עיטם. נומה שכתב דכן הוא בזבחים, כבר כתב הרש"ש דלא נמצא כן. וברבינו חננאל הנדפס לפנינו הביא את הגמ' בזבחים על ענין אחר. עוד כתבו שלא יודעים אם היה ים של שלמה בבית שני. והתוס' יו"ט מידות (פ"ה, מ"ד) בהגהה הביא בשם ראבי"ה, אהא דתנן, "לשכת הגולה שם היה בור קבוע והגלגל נתון עליו", דהיינו דבבית שני שלא היה בו ים של שלמה, כרו בני הגולה בור באותה לשכה כדי לשקע שם את הכיור. נוצריך עיון דהרי לא מצינו כהן גדול בשם "בן קטין" בין כהני בית ראשון, עיין לעיל (ט'): תוס' ד"ה ולא. וכן מפורש במאירי בסוגיין שהיה בבית שני ואיך שקעו הכיור הרי היו צרכים הגלגל, ושמא בבית ראשון, היו משקעין אותו על ידי חבל. ועיין בתוס' יו"ט (שם) דלחד דעה גם אחר בן קטין היו משקעין על ידי חבל ורק מעלין בגלגל. (י.ס.).

ז) רש"י ד"ה מוכני, בסוה"ד, ולא כבוד קדשים הוא ליפסל מים קדושים. כתב בעזרת כהנים (על מידות פ"ג מ"ו אות ד') דלולי דברי רש"י היה אפשר לפרש דתועלת השקוע היתה, במניעת טירחא גדולה לשפוך את כל המים הפסולים מן הכיור ולנגבו וליבשו היטב, דאי לאו הכי, יפסלו המים הכשרים שימלא בו, [דקמא קמא בטיל].

ח) גמ', שיהא צפון כולו פנוי. כתב הריטב"א דהקשו תוספות הא היו בצפון שלחנות וטבעות ועוד, ולא היה פנוי כלל, ותירצו דפנוי היינו שיהא מופנה לצורך שחיטה, ולא יהיו שם דברים המפריעים לשחיטה, אבל כל הנהו צורך שחיטה הם.

ט) גמ', ותני בבין האולם ולמזבח. ביאר רבינו חננאל "ולא בין האולם ולמזבח ממש, כלומר לא צריכין צפון ממש" וצריך ביאור, דאדרבא תירוץ הגמ' אתי לפרש מתני' קמא בצפון ממש כרבי אליעזר בן יעקב. ועיין גם בגליון, שהעיר על מה שכתב דדעת רבי אליעזר בן יעקב דרובא



(ט) רש"י ד"ה מאחרין, לקרות עד כלות עבודת התמיד. עיין בגבורת ארי שמצדד מתחילה שהיו קוראין לאחר זמן קריאת שמע. וביאר דהא דלא קראו כאנשי משמר אחר עלות השחר [כשיטת הרשב"ד ודעימיה, עיין באות הקודמת] והיו יוצאין מדאורייתא, משום שבאותו זמן היו טרוודין בחטיבת עצים ושאיבת מים, (וכדפירש רש"י בתענית (כ"ו). ד"ה קרבן מוסף. אמנם לבסוף מסיק דגם אנשי מעמד שקראו אחר כלות עבודת התמיד היינו בזמן קריאת שמע, ומאי לא יצא דקאמרינן, היינו ידי מצוה מן המובחר שיעקר זמנה בהנץ.

(כ) תוס' ד"ה אמר אביי. תוס' הביאו ב' שיטות, דעת הר"י, דזמן קריאת שמע מן הדין משיכיר בין תכלת ללבן (כאחרים), עד ג' שעות, ומצוה מן המובחר לקרותה כותיקין קודם הנץ כדי להתפלל מיד עם הנץ. ודעת ר"ח ור"ת דזמן קריאת שמע מן הדין מתחיל רק אחר הנץ החמה. [אלא דפליגי אי הותיקין נמי מודו לזה, או לא]. ודעת הבעל המאור בברכות (ב'. מדפי הרי"ף) דיש ג' זמנים: קודם הנץ, בתוך הנץ ולאחר הנץ. וקודם הנץ אינו זמן קריאת שמע של יום, אלא לאחר הנץ וכרבי שמעון. וותיקין חידשו, דעיקר זמנה בתוך הנץ. וזהו שאמר אביי בסוגיין לשאר עמא דבירושלים דהיינו שיעקר הזמן הוא בשעה שהחמה זורחת על הנברשת שהוא שעת הנץ. והא דתנן אם יכול לעלות ולהתכנסות ולקרות עד שלא תנץ החמה, היינו כדי שיספיק לקרותה בתוך הנץ עצמו כותיקין.

(כא) בא"ד, מיהו רבינו תם פירש דאביי נמי הכי ס"ל. הבעל המאור (ברכות ב'. מדפי הרי"ף) הביא דיש מפרשים דאביי נמי סבר דזמן קריאת שמע רק אחר הנץ, והא דקאמר דהלכה כותיקין, היינו דזמן קריאת שמע לדידן הוא כזמן תפילה לותיקין, שהוא מיד אחר הנץ, וכתב דאינו מחזור.

(כב) בא"ד, אי נמי י"ל דאפילו רבי שמעון מודה וכו'. הרא"ש בברכות (פ"א סימן ט' וי') תירץ עוד, דהא דלא נקט רבי שמעון ב' פעמים קודם הנץ, משום דאף דבין עלות השחר להנץ נחשב גם לזמן שכיבה וגם לזמן קימה, אבל אדם אחד אינו יכול לקרות בזמן זה גם קריאת שמע של ערבית וגם של שחרית. אלא, אם איחר לקרוא קריאת שמע של ערבית עד אותו זמן ועשאו לילה, תו לא יקרא או של שחרית. וכן כתב הרמב"ן במלחמות (ברכות ב'. מדפי הרי"ף).

(כג) גמ', כותבין מגילה לתינוק וכו'. הרמב"ם (פ"ז ספר תורה, ה"א) כתב, דהמקור למצות כתיבת ספר תורה לכל אחד, מדכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, ועל כרחך ביאור הכתוב שיכתבו את ספר התורה הוזה דכתובה בו השירה, דהרי אין כותבין פרשיות פרשיות. והגבורת ארי בסוגיין תמה עליו, דאם כן למאן דאמר כותבין מגילה לתינוק וכו', לא יהיה מקור למצות כתיבת ספר תורה. והניח בקושיא. ובחידושי החתם סופר לגיטין (ס'. ד"ה כתנאי) תירץ, דטעמיה דמאן דאמר כותבין מגילות מגילות, משום דלא דורש סמוכין, ואם כן ליכא ריעותא לכתוב כל פרשה בפני עצמה. אבל במשנה דלכולי עלמא דרשינן סמוכין, על כרחך לכולי עלמא אין כותבין בו מגילות, וצדקו דברי הרמב"ם, משום דהפסוק ד"ועתה כתבו לכם את השירה" בדברים

ו"א תחתונים, ובשחר היו מקדשין גם מן העליון, ובערב היו מקדשין רק מהתחתונים, דהא לא היו שם אלא י"א כהנים כדתנן לעיל (כ"ו): בין הערביים באחד עשר. ובעזרת כהנים במדות (ג', ו') פירש דהיו בו ב' שורות של י"ב דדין, העליונים לשחרית והתחתונים לבין הערביים. וברש"ש פירש דברייתא זו מייירי קודם שהתקין בן קטין י"ב דד. וכן פירש הקרן אורה (ובחים כ"א, ג').

דף ל"ז ע"ב

(טו) גמ' בקתתא דנרגי וחציני, כתבו התוס' ישנים (לח.). ד"ה בקתתא, דהא דלא שאלה הגמ' על הכלים שעשה את כניהם ואוגניהם של זהב, ונעבידנהו לדידהו של זהב, משום דאותן הכלים אינהו גופיהו של זהב היו מתחילה, אלא שכניהם ואוגניהם היו של מין פחות. אבל הכלים שעשה את ידותיהן של זהב, אין דרך לעשות כלים של זהב וידותיהן של מין פחות.

(טז) רש"י ד"ה ואוגני כלים, בית אחיזתן. הרש"ש מצדד דרש"י גרס בגמ' "אוגני כלים" ולא "אוגני", דהא אוגני בכל מקום הוא כמו זר סביב השפה.

(יז) גמ', בשעה שהחמה זורחת ניצוצות יוצאין ממנה וכו'. וקשה, איך יכלו ניצוצות החמה להגיע לנברשת שהיתה על פתחו של היכל, וכן איך יכלו יושבי ירושלים לראותה, הרי הפרוכת שהיתה בפתח האולם כיסתה את כל גובהו ורחבו של היכל, כמבואר בשקלים (כא). שהיה גובהו מ' אמה ורחבו כ' אמה כגודל כל שער האולם. (י.ר.) ואולי יש לומר דפתח ההיכל לאו דווקא, דאף פתחו של אולם לפתח ההיכל קאי. וכעין מה שדנה הגמ' בעירובין (ב. (י.ס.)), ובתפארת ישראל אות (ס"ב) כתב, דהיינו משום דהיכל גבוה מאה אמה. ולכאורה כונתו לפרש על פתחו שהיה מעל הפתח דהיינו כנגד הפתח אבל מעל להיכל. ועדיין צריך עיון]

(יח) רש"י ד"ה שאנשי משמר, שהכהנים וכו' מקדימין לקרותה קודם היום. הקשה הגבורת ארי איוו תועלת היתה בקריאתן, הא קודם היום לא יצאו ידי חובה. בשלמא אנשי מעמד, הועילו על כל פנים שלא הפסידו הברכות (כדאיתא בברכות י:), וכתב דלולי דברי רש"י נראה לפרש, דודאי אנשי משמר קראו אחר עלות השחר ויצאו ידי חובה מדאורייתא, אלא שלא קיימו מה שתקנו חכמים להמתין עד שיכיר בין תכלת ללבן. ועוד הקשה הא במתני' דתמיד (ל"א:), תנן תחילה סדר הקרבת התמיד, שנשחט בהאיר המזרח וכו' והעלו אבריו מחצי כבש ולמטה ומלחום. ולאחר מכן תנן, ירדו ובאו להן ללשכת הגזית לקרות את שמע. הרי להדיא שקראו קריאת שמע ביום. וכן הביא שכתב הראב"ד בהשגות (פ"י מתפילה הי"ג) שהדבר ידוע שאנשי משמר היו קוראין אחר עמוד השחר, בזמן שבשעת הדחק אפשר לצאת ידי חובה, ופירוש הגמ' לא יצא היינו דלא יצא כתקנה. ועיין ברמב"ן במלחמות בברכות (ב', א' מדפי הרי"ף) שכתב כן בשם הרי"ף גיאת, וגם הבעל המאור כתב שאנשי משמר קורין בין עלות השחר להנץ, אלא דסבירא ליה דאין יוצאין אז אפילו בדיעבד (ועיין לקמן אות הבאה).



הדרגת היוזמי

מסכת יומא דף לז – דף לח

יא טבת – יב טבת התשע"ד

ה) מתני', ואלו לגנאי. הקשה החפץ חיים (לשון הרע ד', ח' ובאר מים חיים ל"ג) איך מותר לפרסם גנותם, והרי לשון הרע אסור אפילו על אמת. ותירץ, דבמקום שאנו יודעים בביורר על אדם שיודע את חומרת האיסור במעשיו, וגם אנו יודעים שהוא נוהג במנהגו תמיד לא מפני שהתגבר יצרו עליו פעם אחת, והזהירוהו בית דין ולא חזר בו, מצוה לגנותו כמו שדרשו מקרא דשם רשעים ירקב, כדי להבאיש בעלי עבירות בעיני בני אדם. והכא בודאי הוזהירו ולא חזרו בהם. ואדרבא דייק מכאן, שכשבת דין מצווים על אדם לקיים דין שהוא בקום ועשה והוא אינו עושה, מותר לספר גנותו ולרשום מעשיו בספר הזכרונות לדור דורים. ואף אם השיב באמתלאות (כמו בית גרמו ואבטינס), אם אנו מבינים שתשובתו אינה אמת, מותר. ועיין לקמן אות ז.

ו) מתני', בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. בשו"ת משאת בנימין (צ"ט) נשאל אם יש קדושה בספרים הנדפסים, כספרים הנכתבים בכתיבה וקולמוס. והשיב דקדושת ספרים הנדפסים גדולה משל ספרים הנכתבים, כדחוינן הכא שהיתה מעלה גדולה לכתוב ד' אותיות השם בבת אחת, ובלי ספק שיש בזה סוד וקדושה רבה יותר משם שנכתבו אותיותיו בזה אחר זה. וגם על ידי מעשה הדפוס נכתב כל הדרג בבת אחת. [ולכאורה צריך עיון דבכתיבה יש מעלה יותר מדפוס שהרי בונה את האותיות אבל בדפוס עושה אותן בלי לבנותן, וזה לבד ממה שיש לחלק בין דפוס ביד לדפוס במכונה]. ובעיקר קדושת ספרים הנדפסים הסכימו עמו הט"ז (יו"ד רע"א, ח') והחות יאיר (ט"ז). ומה שכתב המשנה ברורה (ס"מ, ס"ד) שהחות יאיר (קפ"ד) מצדד להקל בשעת הדחק בספרים הנדפסים, עיין בחות יאיר דמיירי דוקא בהדפיסים גוין.

ז) מתני' ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב. כתב בספר חסידים (תשמ"ו) דאין אומרים על אדם שנפטר "זכור לטוב" אלא אם כן יודעים בו שכל מעשיו לשמים, שהרי בית גרמו ואבטינס לא מצאו בהם אלא דבר אחד של גנות ואמרו עליהם ושם רשעים ירקב. ועיין לעיל אות ה.

ח) גמ', ולא היו יודעין לרדות כמותן וכו' הללו פיתן מתעפשת. הגירסא דידן בתוספתא (פ"ב, ה') [וכן במדרש שיר השירים רבה פ"ג] דפליגי לדעה קמייתא אומני אלכסנדריא לא ידעו לרדותו, [בלי שישבר], ולדעה השניה ידעו לרדותו אלא שהיתה פיתן מתעפשת. והגר"א שם הגיה כבסוגיין.

ט) גמ', בכל יום היו נוטלין י"ב מנה וכו'. הרש"ש כתב דהווי גוזמא, ופירש שהיו נוטלין י"ב מנה לשנה. וכן פירש רש"י בשבועות (י'): ד"ה מפרישין, שכתב, דאומני בית אבטינס היו נוטלין בכל שנה י"ב מנה. והחזון יחזקאל (תוספתא פ"ב, ד' בביאורים) כתב, שלא בכל יום נטלו י"ב מנה, אלא בכל יום שהיו מפטמין, וכן בית אבטינס בכל יום שהיו אופין.

י) גמ', ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן. כתבו התוס' ישנים ד"ה ה"ג, דבודאי גם הם נתנו עשב מעלה עשן, דאי לאו הכי הווי מחסרים מסמני הקטורת וחייבים מיתה, אבל לא הכירו את המעלה עשן המובחר שהשתמשו בו בית אבטינס. ולשון רש"י בד"ה להעלות עשן אינו ברור ואפשר לפרשו כדבריהם. אבל החזון יחזקאל (תוספתא פ"א, ז' חידושים ד"ה הא אם לא) מצדד דרש"י סובר כדמשמע מהרמב"ם (פ"ב

ל"א, י"ט), לכולי עלמא אין כותבין פרשיות פרשיות, ועיין בדבריו שם עוד.

כד) גמ', אמר ר"ל משום רבי ינאי באלף בית. עיין פירוש רש"י. והריטב"א (רבינו קרשקש) בגיטין (ס'). פירש, דכתב את כל האותיות, אלא שעשה האותיות מפורזות.

כה) תוס' ד"ה בסירוגין, הא דאמר וכו' אסור לכתוב אות אחת וכו'. בשו"ת חתם סופר (יו"ד רנ"ד) נשאל את שאלת התוספות. ותירץ, מדנפשיה דאין האיסור אלא בספר תורה ומגילה, ואיסור חפצא הוא על הספרים שנכתבו בעל פה, דאינם מן המובחר, ואפשר שהוא הלכה למשה מסיני. [וממילא נתגלגל איסור על הכותב שלא יכתבם על פה ויכשיל בהם את הרבים]. אבל מגילת סוטה כיון שלא שמענו מעולם שיהיה בה איסור חפצא כשנכתבה בעל פה, ממילא ודאי מותר לכתבה כך.

דף ל"ח ע"א

א) גמ', בסירוגין. עיין גבורת ארי שהביא מרש"י בגיטין (ס', א' ד"ה בסירוגין) שפירש דהיה כותב תיבה אחת שלימה ואחריה ראשי תיבות, ודלא כמו שכתב בסוגיין דהיה כותב ג' תיבות ואחר כך ראשי תיבות וחזר חלילה. וכתב הגבורת ארי דמסתברא כרש"י דידן, דבגיטין מוכח דכתיבה בלא שרטוט חמירא מכתבת מגילה לתינוק, ואיתא בגיטין (ו'): דמותר לכתוב ג' תיבות בלא שרטוט, ואם כן כל שכן דשרי כתיבת ג' תיבות במגילה. ועיין רמב"ם (פ"ז מספר תורה הי"ד) ובתשובותיו (רס"ח, ופאר הדור ז'), שביאר בתירוץ הגמ' בסירוגין, שהיה כותב את כל פרשת סוטה אלא שהיה כותב כל ג' תיבות בשיטה בפני עצמן, ובאופן שאין השיטות נקראות זו עם זו. [והובא בבית יוסף (יו"ד רפ"ג)]. והשיח יצחק הקשה כיון דלהרמב"ם חזרה הגמ' מהתירוץ דראשי תיבות, אמאי לא אמרה "אלא בסירוגין", ותירץ, דאף לשיטתו בראשי תיבות שרי, אלא משום דבברייתא מבואר דהתם היו מילים שלמות, הלכך בעל כרחין צריך להעמיד שהיה כותב בסירוגין.

ב) גמ', עמד עליו נחשול שבים לטבעו. בתוס' ישנים ביאר דלא היה זה מחמת שעשה עבירה בהליכתו למצרים, שהרי מותר ללכת למצרים לצורך סחורה. והיעב"ץ כתב דנחשול זה עמד עליו לנסותו אם יצטער וימסור נפשו עליה, דלפום צערא אגרא.

ג) גמ', כיון שהגיע לנמלה של עכו. בירושלמי (בפירקין הלכה ח') הגירסא ללמינה (נמל) של יפו. וכתב במלאכת שלמה דהכי מסתבר טפי. [שהרי יפו סמוכה לירושלים טפי, וגם למצרים].

ד) גמ', ויש אומרים מפני שנחשתן מוצהבת, ר' אליעזר בן יעקב אומר וכו' והיתה מאירה כשל זהב. יש להוכיח דר' אליעזר בן יעקב אתי לפרש, הא דנחשתן מוצהבת. דהא במדות (פ"ב מ"ג) תנן, רק ויש אומרים מפני שנחשתן מוצהב. ולא הוזכרו דברי ר' אליעזר בן יעקב, ולעיל (טז.) אמרינן דסתמא דמדות ראב"י היא, ועל כרחך דר' אליעזר בן יעקב הביא שיטה אחת דלא נשתנו משום דנעשה בהן נס, ושיטה שניה שהיו של נחשת, וכאן מבאר שיטה זו.



גדולים היו מעשיו אם מחמתו היו יכולים אז להדפיס הספרים. ועל דבר זה לא היה יכול להצטדק שלא רצה שילמדו עמים אחרים ממעשיו. [וצ"ע].

טז גמ' דלא מסקינן בשמיהו. הקשו בתוס' ישנים ד"ה מעשה בדואג, וכן הריטב"א, למאן דאמר דישמעאל בן אברהם לא עשה תשובה, איך נקראו צדיקים בשם ישמעאל, ותירצו, דכיון דהקדוש ברוך הוא קראו כך, ליכא קפידא.

יז תוס' ד"ה דלא מסקי, בסוה"ד, כדמשמע בפרק זה בורר. המהרש"א מעיר, דלכאורה כל הסוגיא שם מיירי בשבנא המוזכר ראשון, וליכא ראייה דהוא שבנא בתרא. והשיח יצחק מתרץ, כיון דשבנא הראשון נזכר שהיה ממונה על הבית, ואצל שבנא השני נאמר שהיה סופר, ונאמר באותו פסוק שאליקים היה ממונה על הבית, אם כן על כרחך דשבנא הראשון כבר מת, ואם כן בהכרח ששבנא שהשלים עם סנחריב כמבואר שם בסנהדרין, היה שבנא השני, דהראשון כבר מת באותו זמן. ומוכח דתרווייהו היו רשעים, הראשון כדכתיב בקרא, והשני כמבואר בסנהדרין דזה שהשלים עם סנחריב היה רשע. אלא דאכתי קשה דהגמ' בסנהדרין דורשת את הפסוקים שנאמרו בשבנא הראשון, ואומרת שהשלים עם סנחריב. ולכך הסיקו התוס' דאף על גב דהכא קרי ליה סופר והכא על הבית הכל אחד, דהיינו שעל כרחך מכח הגמ' שם יהיה מוכח דלא היו שני שבנא אלא אחד הוא ורשע הוא, ואין מוקדם ומאוחר בתורה.

יח גמ', צדיק מעצמו ורשע מחבירו. עיין רש"י. ובעיני שמואל שפירש דהקדוש ברוך הוא מטה כלפי חסד בין לצדיקים ובין לרשעים, ועל כן צדיק שנתגדל בין צדיקים, מחשיב לו את מעשיו כאילו היה בין רשעים, ונעשה "צדיק מעצמו". ורשע מחבירו", היינו דרשע שנתגדל בין צדיקים ובכל זאת הרשיע, נחשב לו כמי שהיה בין רשעים, והשפיעו עליו לרעה,

יט גמ', מנא הא מילתא דאמור רבנן זכר צדיק לברכה וכו'. איתא במדרש בראשית רבה (מ"ט, א') כל מי שמזכיר את הצדיק ואינו מברכו עובר בעשה, מאי טעמא, זכר צדיק לברכה. וכל מי שהוא מזכיר את הרשע ואינו מקללו עובר בעשה, מאי טעמא, ושם רשעים ירקב. וכתב המהר"ץ חיות, דבהתייחסו למדרש זה שאל רבינא מנא הא מילתא, שהרי אין לנביאים לחדש מצוות עשה שלא נרמזו בתורה. ועיין בספר חסידים (תשמ"ה) שכתב שכשמזכירין תלמידי חכמים אין צורך לומר זכרונם לברכה, כמו שאין אנו אומרים כך על משה ואהרן כשמזכירין שמותם בקריאת התורה וכו', עיין שם. אך כתב (שם תשמ"ו) שכשמדברים בשבח אדם צריך לומר עליו זכור לטוב, ואפילו כשאומר על גוי שעשה טובה לישראל צריך לומר זכור לטוב. ועיין בהקדמת ספר אשל אברהם (בוטשאטש - בהתנצלות המעתיק) כתב לחלק, דדוקא כשאומר דבר תורה, שמה שמזכירו משום שלא יהיה אומר דבר שלא בשם אומרו, אבל כשמתכוין להזכירו לפני שום אדם, חייב להזכירו לטובה.

כ גמ', צדיק דר בין שני רשעים וכו' עובדיה וכו'. בסנהדרין (ל"ט):

מעבודת יום הכיפורים ה"ב) דאחד עשר סמנים נאמרו למשה מסיני, אבל מעלה עשן אינו מעכב. והא דמבואר לקמן (נ"ג). שאם לא נתן בקטורת מעלה עשן חייב מיתה, היינו דוקא לענין הקטורת בכניסה לקדש הקדשים ביום הכיפורים, ומשום שנאמר "ולא ימות- כי בענן אראה על הכפורת", וחייב מיתה על ביאה ריקנית לקדש הקדשים, כמי שנכנס לשם שלא לעבודה. וכן הוכיח הבית יוסף (או"ח קל"ג) ממעשה זה דאין מעלה עשן מעכב בקטורת. ועיין במשנה למלך (פ"ב מכלי המקדש ה"ג).

יא גמ', לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל. בחזון יחזקאל (תוספתא פ"ב, ו') ביאר זאת מתרי טעמי. א. שמכשיל את הבריות בהוצאת לעז עליו. ב. שחבירו שחושו, עלול ללמוד ממעשיו ולהורות היתר לעצמו, בהיותו מדמה שאינו יחיד ברעהו.

יב גמ', אבותיך בקשו להרבות כבודך ורצו למעט כבוד המקום. מבאר המהרש"א בחידושי אגדות דהיינו שרצו להרבות שכרן יותר מהראוי, ועל ידי זה יתמעט כבוד המקום, שיבזבוזו עליהן את כספי תרומת הלשכה.

יג גמ', מעתה אסור לספר בגנותן של אלו. המהרש"א בחידושי אגדות מפרש, דמתחילה אמרה הגמ' ובדבר זה מזכירין אותן לשבח, מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן, ומשמע דבדבר זה בלבד, אבל במה שלא רצו ללמד מזכירין אותן לגנאי אף על פי שטענו שעשו כן לכבוד שמים. אבל עתה ניכרים קצת דברי אמת שהיתה להם כוונה לשם שמים במה שלא רצו ללמד, וממילא אין מזכירין אותן לגנאי, ואדרבא בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך, דגם לעתיד לבא יעסקו בזה ויחזרו לכבודן הראשון. ומשלך יתנו לך, דהיינו שיקבלו את שכרם כאשר בתחילה, ומשלהם הוא ולא מיעטו בזה כבוד המקום, דאין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא.

יד רש"י ד"ה בשמך יקראוך, לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי. עיין בסנהדרין (כ"ו): "מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה" ופירשו רש"י ותוס' שדאגת הלב שאדם דואג על מוונותיו מועילה לשכח ממנו את תלמודו.

דף ל"ח ע"ב

טו גמ', בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו. כתבו התוס' ישנים דלא היה יכול להשיב שיחוש לעובדי עבודה זרה, כיון דלא נעשה משום כבוד אלא משום שאסור לדבר בעת כתיבתו. והתוס' יו"ט פירש בשם ספר יפה מראה, דבשם הקודש יש מעלה שיהא נכתב כולו כאחד שלא יהיה רגע שהשם יהיה חסר, וגם שבכתיבתו כאחת יש רמז על יחודו בשלמות, ועובדי אלילים לא ילמדו ממנו דמה איכפת להו בהאי טעמא. ובמהר"ץ חיות (במשנה) כתב, דודאי לא יתכן דבר כזה לכתוב ד' אותיות שונות בד' אצבעות בבת אחת, ועל כרחך צריך לומר שהמציא את מעשה הדפוס, שבוה שפיר אפשר לכתוב את כל הד' אותיות בבת אחת, ואם כן יש לומר שלכן לא מצא תשובה לדבריו, כי אילו היה מפרסם מעשיו היתה תועלת גדולה והתפארות לכלל העם, וכמה



הרבה משטינים להטעותו. וכן להיפך במקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו המלאכים הקדושים מלמעלה.

פרק טרף בקלפי

ב) מתני', ואומר לה' חטאת, רבי ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת. הריטב"א פירש, דקא מיפלגי בקרא ד"והקריב אהרן את השעיר וכו' הגורל לה' ועשהו חטאת". תנא קמא סבר דהאי ועשהו חטאת אמעיקרא נמי קאי, שעשהו חטאת בדיבורו בשעת העלאת הגורל. ורבי ישמעאל סבר דהאי ועשהו חטאת אדהשתא בלחוד קאי כלומר שיעשנו (דהיינו שיקריבנו חטאת). והרא"ם הורוויץ מבאר, דרבנן ורבי ישמעאל לשיטתם בערכין (כ"ט.), דפליגי אם יש מצוה להקדיש בכור בפה, או דכיון דקדוש מרחם אין צריך להקדישו. והכא נמי שני השעירים כבר חטאות משעת לקיחתן כדכתיב "יקח שני שעירי עיזים לחטאת", ומכל מקום לרבנן מצוה להקדיש את של שם בפה, ולרבי ישמעאל משום דבלאו הכי חטאת הוא, אין צריך אלא לברר דהווי לה', וסגי לומר לה'.

ג) רש"י ד"ה טרף, פתאום בטרפה ובחטיפה. ורבינו חננאל והערורין (ערך טרף) והריטב"א (בשם יש מפרשים) כתבו דטרף היינו ערבב, שנענע הקלפי לערב הגורלות, ומלשון ביצים טרופות.

ד) גמ', דהתורה חסה על ממונם של ישראל. כתב הריטב"א דאף דגורלות שהיו של עץ, ועשאן בן גמלא של זהב, הזכירוהו לשבח, היינו משום א. דהשם כתוב באחד מהם. ב. דהעלאתם דאורייתא. ומה שמצינו דידות הכלים של יום הכיפורים עשאו זהב כדאיתא לעיל (ל"ז.), היינו משום דעבדי בהו עיקר שרות תדיר. מה שאין כן הקלפי דלאו מידי דעבודה הוא, כולי האי, ואינו אלא פעם אחת [בשנה], ואין הקלפי עצמו דאורייתא. ובגבורת ארי הקשה משופר של ראש השנה דפיו מצופה זהב ומבואר בראש השנה (כ"ז.) דלא שייך ביה טעמא דהתורה חסה משום כבוד יום טוב, ואם כן הקלפי נמי יעשוהו של זהב משום כבוד יום טוב, וכתב דלא דמי. ונראה לבאר כוונתו דשופר הווי עיקר עבודת היום דראש השנה ואם כן הווי בגדר עבודת היום. אבל הקלפי אף שהיו עושים בו הגורל אינו מעיקר עבודת היום].

ה) גמ', אם כן הוה ליה כלי שרת של עץ וכו'. בתוס' ישנים הקשו היאך הקלפי נעשית כלי שרת והלא כלי שרת עבודתן מחנכתן, ובקלפי אין עובדין עבודה. ומסקי דבאמת אינו כלי שרת אלא שהרואים יטעו בזה. והקשה המקדש דוד (סימן ב', א') אם בעינן עבודה גמורה לחינוך כלי שרת, כיצד נעשין מחבת ומרחשת כלי שרת והלא אין עובדין בהן עבודה, וכן י' שלחנות שעשה שלמה במה נתחנכו הא לא היו מסדרין עליהם לחם הפנים כדאיתא במנחות (צ"ט.) והביא דמהרמב"ם (פ"א מכלי המקדש הי"ב) משמע, דלא בעינן עבודה גמורה לחינוך כלי שרת, אלא כיון שנשתמשו בהן במקדש במלאכתן נתקדשו. וכן כתב הריטב"א בסוגיין, שכיון שעבודת הקלפי היא רק להגרלה, זו היא עבודתו לקדשו.

ו) גמ', וכל כהן מגיעו כפול וכו'. גירסת תוס' ישנים "שמגיעו", ופירשו, דבזמן שלא היה ברכה, לא היו שבעים ממנו, והצנועין אי הגיעם כזית,

מבואר, דמהאי טעמא נתנבא עובדיה על מפלת עשיו. ועיין מכתב מאליהו (ח"א 157, מתוך אפלה אורה) שביאר דאצל עשיו על ידי שראה את מעשי יצחק ורבקה, ומכל מקום לא למד ממעשיהם אלא נתחזק להרשיע, נעשה על ידי זה שונא להאמת והצדק שנאה עצומה, יותר משאר רשעים, עד שיצא ממנו עמלק שהוא השקר והרע בעצמו, והוא השונא לאמת הגדול ביותר. ובצד הקדושה הוא עובדיה, שדר בין אחאב לאיזבל, והתחזק והתאמץ שלא יושפע מהם מאומה, ואדרבא מה שראה את הרע תמיד, גרם לו למאוס בו ולהתחזק באהבת האמת, מתוך ראיית גודל החסרונות של הרע והשקר. ולכן ראוי היה עובדיה שרכש לו את הקיצוניות בשנאת השקר, לנבא על עשיו שהיה בעל הקצה השני.

כא) גמ', מברכתן של צדיקים אותה למד קללה לרשעים וכו'. עיין פירוש רש"י. והמהרש"א בחידושי אגדות פירש, דמהברכה שנאמרה בצדיקים דהיינו באברהם שבירכו ה' "כי ידעתיו וגו'" אתה למד את הסיבה שנתקללו הרשעים, דהיינו אנשי סדום שנענשו על אשר לא שמרו צדקה ומשפט כאברהם. ומקללתן של אנשי סדום, דכתיב בהו רעים וחטאים, אתה למד דסיבת ברכתו של אברהם מפני שלא היה בו מאומה מכל אותם רעות וחטאים.

כב) גמ', הבא לטמא פותחין לו. הריטב"א מביא גירסא "פתחין לו", (וכן היא הגירסא הראשונה בתוס' בשבת ק"ד, א' ד"ה אית דגרסי, כמבואר שם בתוס' הרא"ש ולפנינו שם נדפס בטעות). והיינו שאין פותחין לו אלא דהפתחים קיימים ועומדים. וכתב דגירסא נכונה היא כדמוכח לעיל, שכדי שינצל אדם מן החטא צריך שמירה מלמעלה, כדכתיב "רגלי חסידיו ישמור" הא אם יניחוהו בלא שמירה בודאי יכשל.

כג) גמ', ראה הקב"ה שצדיקים מועטין, עמד ושתלן בכל דור ודור. המכתב מאליהו (ח"ד 267 דור דור ודורשיו) מביא שהמהר"ל הקשה, אם כן איך יהיה דור שכולו חייב, הרי יהיה את הצדיק השתול באותו דור. ותירץ, שצדיק זה הוא צדיק של דור שכולו חייב. ומבאר המכתב מאליהו את דבריו דבודאי הצדיק של אותו דור יהיה חסר הרבה, אבל באותה מידה שהיא הרעה העיקרית של הדור, בזה הוא יהיה צדיק, [והו שתלן בכל דור, שלגבי החסרון המיוחד שבכל דור יהיה צדיק אחד שיהיה ההיפך מהם], וסיים שכיון שהחסרון המיוחד של דור עקבתא דמשיחא הוא "חוצפא יסגא" וחוצפא מקורה במה שאדם רואה רק את עצמו, על כן הצדיקים שבאותו דור יהיו ותרנים ובעלי צדקה וחסד.

כד) רש"י ד"ה שוב אינו חוטא שנא רגלי, סופי חסידיו. והמהרש"א בחידושי אגדות פירש מלשון הרגל, דהיינו שכיון שנתרגלו בחסידותן שוב ישמרם שלא יחטאו עוד. וכן לקמן בד"ה פעם ראשונה פירש רש"י דרגל הוא לשון פעם כמו "זה שלש רגלים", והמהרש"א פירש, דגם שם הוא לשון הרגל, והכוונה דבשני פעמים נעשה הרגל לטוב ומכאן ואילך ה' ישמרם.

דף ל"ט ע"א

א) גמ', מטמאין אותו מלמטה, מבאר הריטב"א דהיינו שמעמידין עליו



מבוארת כוונת רש"י, דבשחרית חובה לסדר המערכה וגם לתת שני גזירין עליה, ומשעה שסדרוהו שחרית לא היו צריכין להוסיף עצים עד בין הערביים, שאו הוסיפו שני גזירין לחובת בין הערבים. וכתב הריטב"א דמבואר מדברי רש"י, דבין הערביים אין חובה לסדר מערכה, אלא ליתן שני גזירין. וכתב דיש שכתבו דגם בין הערביים צריך לסדר המערכה, ומפרשי הכא דלא היו צריכין להוסיף על כל מערכה ומערכה שסידרו כלום, חוץ משני גזירין שחובה להוסיפם לכל מערכה. וסיים דהעיקר כדעת רש"י.

(יא) תוס' ד"ה טרף, י"ל לפי שהוא חטף מחמצן וכו'. תירוצם הראשון מתבאר **בתוס' בקידושין** (ג"ג.) ד"ה מאי, שכתבו, שהאחרים היו חוטפין מחלק הצנועין שמשכו ידיהם, ולכן לא היו גזילה, אבל זה חטף מחלקו של חמצן אחר שהקפיד והיו גזל. ותירוצם השני מבואר **בתוס' הרא"ש** (שם) ד"ה והתניא, דהא דאמרינן הגרגרין נוטלין ואוכלין היינו שהיו מניחין זה את זה שכל אחד יטול חלק במקום אחר, ולא היו מקפידין זה על זה, והא דקרי ליה הגמ' (בקידושין שם) "חוטפין", משום שלא היו עושין כן בתורת חלוקה, ולא היה איש מהם קונה חלקו, אלא מדעתם היו עושים. אבל זה חטף מחבירו שהקפיד עליו.

דף ל"ט ע"ב

(יב) גמ', נכנס עימי ויצא עימי. הקשו **בתוס' ישנים** בשם הירושלמי (פ"ה, ה"ב) הא איתא בקרא "וכל אדם לא יהיה באהל מועד" וקאי אפילו על המלאכים. ותירץ, כבוד הקדוש ברוך הוא היה. וכן הוא **במדרש ויקרא רבה** (פרשה כ"א, י"ב). שהקשה, היאך כתוב וכל אדם לא יהיה, הא הכהן גדול היה שם. ותירץ, דכשהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים, דהיינו שהיה כמלאך. והקשו מפרשי המדרש, הא ודאי לא היה הכהן גדול טפי ממלאך, והרי אמרינן דגם למלאך אסור להיות שם, ונדחקו בזה. **והשפת אמת** כתב לתרץ קושיית הירושלמי, דהא דאמר נכנס עימי ויצא עימי היה בבין הערבים כשנכנס להוציא קף ומחתה, אבל הא דכתיב וכל אדם וגו' היינו שנכנס לכפר.

(יג) גמ', ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם. כתב הרמב"ם (פ"ד מתפילה ה"י) דמשמת שמעון הצדיק נמנעו מלברך בשם מפני אנשים שאינם מהוגנים. **והתוס' בסוטה** (ל"ח. ד"ה הרי) ביארו, דטעמם היה כיון דדרשינן מקרא, דדוקא במקום שיש גילוי שכינה מצווין להזכיר את השם המיוחד בברכת כהנים, ומשמת שמעון הצדיק שוב לא זכו לגילוי שכינה. **והרש"ש** (בסוטה שם) הקשה, דאם כן היה צריך גם כהן גדול ביום הכיפורים להמנע מהזכרת השם משמת שמעון הצדיק, וזה ודאי לא מצינו. ותירץ דביום כיפור לעולם זכו לגילוי שכינה כדכתיב "כי בענן אראה על הכפורת". ועיין מה שתירץ עוד. **ובשפת אמת** (בסוגיין) הקשה, הא שכינה היא מחמישה דברים שחסרו בבית שני, ואם כן עד שמת שמעון הצדיק איך ברכו בשם.

(יד) שם. בקידושין (ע"א.) איתא, שרבי טרפון העיד שמע את הכהן הגדול מבליע את השם בנעימת אחיו הכהנים. והקשה (שם) **המהרש"א** **בחידושי אגדות**, הרי רבי טרפון חי סמוך לחורבן בית שני, והכא אמרינן

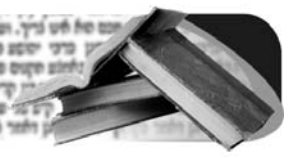
אף דלא שבעו ממנו, מכל מקום דימו לקיים מצות אכילה. אבל אי הגיעם כפול לא קיימו מצות אכילה לגמרי דאפילו כזית לא היה בו, ועל כן משכו ידיהן. ובזמן הברכה אף מי שלא הגיעו אלא כפול היה שבע, ולא בעינן דוקא כזית לקים מצות אכילה. והקשה הריטב"א דאי אף מי שהגיעו כפול היה שבע בימי הברכה הוזה ליה למתניה, (ואף שהיה ספרים שגרטו כן אינו בכל הספרים) ועל כן סבר, דבשעת הברכה היו שבעין דוקא מכזית, ומשום שהיו שבעין מכזית גם מי שאכל כפול היה נהנה, כי היה סועד, ועל כן לא משכו ידיהם ממנו. ונקט בכזית משום דרובן הגיע להם כזית. ובלשון **התוספתא** (סוטה י"ג, ז') משמע, דבשעה שלא היתה הברכה, אף שהצנועים משכו ידיהם וממילא נתמעטו הכהנים החולקים, לא הספיק להגיע לכל אחד אלא כפול. וכן פירשו שם המנחת ביכורים ושאר מפרשים. [וכן נראה גם מגירסת דידן דלא גרסינן שמגיעו בשי"ן].

(ז) שם. בעיני שמואל ובמהר"ץ חיות, פשטו מכאן את ספיקו של **השבות יעקב**, האם יש חצי שיעור בקיום מצוות, כגון מי שיש לו כחצי זית מצה בליל פסח, האם מחוייב לאכלו או לא. והכא מוכח דאין בו מצוה, דאי לאו הכי למה משכו ידיהן. והמהר"ץ חיות כתב **דהחתם סופר** דחה הראיה, דשאני אכילת לחם הפנים שאינה מצות אכילה המוטלת על האדם, אלא המצוה שיתאכל לחם הפנים, ומוטלת על כהני בית האב, ואף שלא הגיע אלא כפול נתקיימה המצוה, ומשום הכי משכו הצנועין כת ידיהם דהמצוה תתקיים על כל פנים. **ובשו"ת בית הלוי** (ח"א ב', ז'), הוכיח זאת מהא דאיתא **בפסחים** (ג'): מעשה בההוא כהן דאמר הגיעני [לחלקי מלחם הפנים] כפול. וכתב דהא דבעינן באכילת פסח דוקא כזית, משום דבפסח המצוה על האדם לאכול, ובפחות מכזית לא שמיה אכילה. אבל בקדשים המצוה שבשר הקדשים יתאכל, וממילא גם באכילת פחות מכזית קיימו המצוה. (ועיין באות הקודמת בשם **התוס' ישנים**)

(ח) רש"י ד"ה והיה נר מערבי וכו', לאחר וכו' שממנו מתחיל להדליק ערבית בו היה מסיים הטבת נרות שחרית. הקשה **המהרש"א דבשבת** (כ"ב): כתב רש"י בד"ה ובה היה מסיים, דבזמן הנס לא היה מטיב את הנר המערבי בשחרית כלל, אלא היה דולק כל היום ומטיבו בערב. [וכיון בזה לקושיית הריטב"א]. אמנם הרמב"ם **בפירוש המשניות** (תמיד פ"ו, א') סובר דגם בשעת הנס היה מתקן את הנר המערבי ומוסיף בו שמן וכדומה, אף על פי שאינו מכבהו.

(ט) בא"ד, קרי נר מערבי נר שני שסמוך לראשון שבמזרח. **בפירוש הראב"ד למס' תמיד** (סוף פרק ג'), הקשה, למה לא נעשה הנס בנר המערבי ממש, הפונה לפרוכת. ותירץ, דהיה ראוי שיהיה הנס במזרחי ממש שהוא סמוך למזבח החיצון שממנו נוטל האש להדליק, ויוכל להתחיל ממנו ולא להעביר על המצוות, ועוד שהיה לימין המדליק, ויקיים כל פינות לא יהיו אלא דרך ימין. אלא דאתי לרמוז שנס זה הוא עדות שהשכינה שורה במקום הארון שהוא במערב.

(י) רש"י ד"ה חוץ משני גזירין, של בין הערבים שהן חובה. **בהגהות הב"ח** (אות ג') הקשה הא שני גזירין של שחרית הן חובה. **ובריטב"א**



הדרף היוזמי

מסכת יומא דף לט – דף מ

יד טבת – טו טבת התשע"ד

דפליגי אם הגרלה מעכבת או שבדיעבד כשר אפילו אם קרא עליהם שם בלא הגרלה. אך הביא יש אומרים דקלפי נמי חובה דאורייתא, והביא את דרשת התורת כהנים (פרשת אחרי ב', ד') שהביאו התוס' ישנים (בעמוד א') ד"ה טרף ועיין בדבריהם.

כג) גמ', הנחה אינה מעכבת. הקשו התוס' ישנים ד"ה הנחה, להאי לישנא דעליית גורל מעכבא מדרבי נחמיה, הנחה נמי תעכב. ותירצו, דכיון שהם כבר מבוררין אין סברא דהנחה תעכב. והגבורת ארי הקשה, דאין שייך בזה סברא כיון שגזרת הכתוב בשעירי יום הכיפורים שאין קריאת השם מקדשתן, אלא הגרלה דוקא, מאן לימא לן דלא בעינן הגרלה עם הנחה בדוקא. והגבורת ארי תירץ דהיא הנותנת, כיון שלרבי נחמיה הגרלה מעכבת להאי לישנא אף דלא שנה עליו הכתוב לעכב, אם כן יש לומר דהא דשנה הכתוב בהגרלה הוא למעוטי הנחה דלא מעכבא. וכן כתב השיח יצחק.

כד) גמ', שאני הכא דתנא ביה קרא אשר עלה אשר עלה. הגבורת ארי הקשה הלא לא שנה הכתוב בשעיר אחד, דחד אשר עלה כתיב בשעיר של ה' וחד בשעיר לעזאזל, ואם כן תרוייהו צריכי לגופייהו למצות עליה בכל אחד, וליכא קרא לשנות לעיובא.

דף מ' ע"א

א) תוס' ד"ה הא דקאמר וכו', אינו מגיה וכו' אלא פרושי קא מפרש. כתב בהגהות הגר"ש מדעסוי דבגמ' בתר הכי מפורש כדבריהם, דאמרה רבי שמעון לא ידע מאי קאמרי רבנן, ומבואר דבברייתא ודאי גרסינן להגריל, אלא שאפשר לפרשו על העלאת הגורל או על הנחתו.

ב) גמ', דאי אקדים מתנות דפר בהיכל מקמי מתנות דשעיר בפנים חוקה כתיב בהו. פירש רש"י בד"ה חוקה דבזה אפילו רבי יהודה מודה דמעכב כיון שהקדים עבודה מאוחרת לעבודת פנים, אמנם מהרמב"ם (פ"ה מעבודת יום הכיפורים ה"ב) מוכח, שסובר שהמקדים עבודת חוץ מאוחרת לעבודת פנים, לא חשיב שינוי בעבודת פנים ואינו מעכב. שכתב שם, דאם שחט את השעיר קודם מתן דם הפר מעכב, מפני ששחיטת השעיר חשיבא כעבודת פנים. ומוכח דאם היתה נחשבת כעבודת חוץ לא היתה מעכבת אף דהקדימה לעבודת פנים. ואם כן קשה, דנוקמה לברייתא כרבי יהודה, ובהקדים מתנות דפר בהיכל מקמי מתנות השעיר דבפנים. ותירץ בחידושי הגר"ח הלוי (שם ה"א) דהרמב"ם סובר דההיכל נמי חשיב בפנים כמבואר בדבריו (שם ה"א), ועל כן בכהאי גוונא ודאי השעיר מעכב את הפר. (ועיין לקמן אות ד'). ולפי מה שכתבו בתוס' ישנים ד"ה נהי, דהגמ' במסקנא חזרה בה, וסברה דאם הקדים מתנות דפר בהיכל מקמי מתנות דשעיר בפנים אינו מעכב, ניחא דברי הרמב"ם גם ללא תירוץ הגר"ח. (אכן עיקר דברי הגר"ח אתו לתרץ את הרמב"ם המובא לקמן באות ד', ולכן הוכרח לזה).

ג) גמ', ומודסררא לא מעכבא עיקרא הגרלה נמי לא מעכבא. הקשה בתוס' הרא"ש נימא דהגרלה ודאי מעכבא, וברייתא מיירי כשהקדים מתנות דפר מקמי הנחת הגורל על השעיר, דזה ודאי לא מעכב הסדר, ולכולי עלמא הנחה אינה מעכבת. ותירץ בשם הר"ר יוסף, דלא מסתבר

דכבר משמת שמעון הצדיק נמנעו מלברך בשם. ותירץ, דשאר כהנים נמנעו אבל הכהן גדול היה מזכיר גם בימי רבי טרפון. והשפת אמת בסוגיין תירץ, שנמנעו מלברך בקול רם, אבל היו מבליעים אותו. (ועיין בדבריו).

טו) תוס' ד"ה וציר וכו', באה"ד. ויש לומר וכו'. והריטב"א הוסיף לתרץ, דהא בזמן הנס (נשמע עד יריחו), והא שלא בזמן הנס. וכן פירש נמי דקולו של כהן גדול היה נשמע ביריחו דוקא בזמן הנס, שהיו ישראל עושיין רצונו של מקום.

טז) גמ', מזכיר כהן גדול את השם. עיין תוס' ישנים. (ועיין לעיל ל"ה: אות כ"ה). ובתוס' הרא"ש מובא גם כן דבריהם, אלא שמבואר שם דשם של ד' אותיות כוונתם לכינוי של אל"ף דל"ת. ולא לשם הוי"ה. ולדבריו מה שכתבו שהיה מזכיר שם המפורש, היינו שם הוי"ה ברוך הוא.

יז) גמ', וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו וכו', המהרש"א בחידושי אגדות מפרש, דהוא המשך המאמר הקודם, דכיון שצריך להזכיר י' פעמים את השם, בודאי מספר זה מכון כנגד איזה דבר כגון י' ספירות וכדומה, ועל כן גם היה צריך להגביה קולו בכל פעם ופעם יותר מהקודמת, והיה מוסיף בכל פעם שישמע קולו למרחק של עוד פרסה אחת, וממילא שבפעם העשירית היה נשמע קולו ביריחו שהיא מרחק י' פרסאות.

יח) תוס' ד"ה כלה וכו', תימה וכו' א"כ לאביי היו עושיין איסור בכל יום. המהרש"א בפסחים (כ"ו: אות' ד"ה לאותן) כתב, דלמסקנת הסוגיא (שם) אין מעילה בריח לאחר שתעלה תמרתו, ואם כן מאי קשיא להו, הא אפשר דמה שלא היו צריכין להתבשם הוא מחמת הריח של אחר שתעלה תמרתו. ותירץ, דתוס' הבינו דגם אחר שתעלה תמרתו אף דמעילה ליכא כל מקום איסורא איכא.

יט) שם, [לכאורה אפשר לומר דקושיית התוס' אזלא נמי על עיטוש העיזים, דהא איתא בשבת (נד:), שהיו מניחין לבהמות בחוטמן עץ, כדי שיתעטשו ויפלו התולעים שבראשם, וביריחו נהנו מריח הקטורת דלא הצרכו לטרוח להביאם לכך. (ג.ג.)]

כ) בא"ד, מאי לאו לאותן העומדין בפנים דלא איפשר וקא מיכוון וכו'. היעב"ץ תירץ, דמה שהיו הנשים מתבשמות לא חשיב "מתכוין" להנות מריח הקטורת, ושרי. והא דמשמע בפסחים דחשיב מתכוין, היינו דוקא בכלה דהוי כמכוין, כדי לחבבה על בעלה. ויש לפרש הגמ' דאדרבא כלות היו מתבשמות אף דלא היו צריכות, כדי שלא יהנו מריח הקטורת. וכדמשמע לעיל (ל"ח.) דרק כלות של בית אבטינס לא היו מתבשמות, מפני החשד. ובתוס' ישנים ד"ה כלה כתבו, שהיו גרות אף רחוק מיריחו הלכך היו צריכות להתבשם.

כא) בא"ד, אם כן לאביי היו עושיין איסור וכו'. הגבורת הקשה מה הקשו לאביי, הא כל שכן דלרבא היו עושיין איסור, דהא איהו קאסור אפילו לעומדין בפנים דהוי לא אפשר וקא מיכוין, וכל שכן שיאסור לעומדין בחוץ דהוי אפשר ומיכוין.

כב) גמ', עליית גורל מתוך קלפי מעכבת. הריטב"א כתב דאפשר דלכולי עלמא לא בעינן דוקא גורל מתוך קלפי, דהא לא נזכר קלפי בקרא, אלא



הראשונה (בברייתא דמצוה להגריל), לא נזכר בהדיא דתנא קמא הוא רבי יהודה. ועוד, דאין זה לטעמייהו אלא אותה מחלוקת בעצמה, אלא דהתם לא נתפרש טעמם והכא פירשו.

(ח) **בא"ד** (בעמוד ב'), וי"ל וכו' דבעינן ולקח את שני השעירים שיהיו נקחין כאחת. וצריך עיון, דהא **במתניתין דלקמן** (ס"ב.) איתא, דהא דבעינן נקחין כאחת היינו לכתחילה, אבל כדיעבד כשרים, והכא דמת המשתלח, הוי כדיעבד ומדוע ישפך הדם. (א.ב.)

דף מ' ע"ב

(ט) **גמ'**, **עד מתי יהיה זקוק לעמוד חי, עד שעת מתן דמו של חבירו.** כתב רבינו **חננאל**, דהגמ' מדייקת מדאמר רבי יהודה מתן דמו של חברו, מכלל שהמשתלח היה חבירו של הפנימי בהגלה, ומוזה משמע דהגלה לרבי יהודה מעכבא. אבל רבי שמעון דנקט עד שעת וידוי דברים, ותלה את הכשרו של המשתלח בו עצמו, משמע מיניה דאפילו לא הוגרל עליו ולא היה לו חבר, כשר. וכמו שכתבו **התוס'** (בעמוד א') **ד"ה ואזרו**, דהא דאמרינן ואזרו לטעמייהו קאי אפלוגתא אם הגרלה מעכבא.

(י) **גמ'**, **רבי שמעון אומר עד שעת וידוי דברים.** כתב **המרומי שדה** דלרבי שמעון דצריך שיעמוד חי עד שעת וידוי, בהכרח שאם מת המשתלח בין מתן דמי הפנימי לידוי, יצטרך להביא שעיר אחד אחר שלא בהגלה, שהרי באותה שעה לא שייך עוד להגריל ולעשות שעיר אחד חטאת לה' אחר שכבר כיפר בדמי הראשון. וכתב דלפי זה יש לפרש בהא דאמרו ואזרו לטעמייהו, (ונחלקו רש"י ותוס') (בעמוד א') (בביאורו), דהא דנחלקו רבי יהודה ורבי שמעון אם הגרלה מעכבא, הווי לשיטתם במה שנחלקו אם וידוי מעכב, דלרבי שמעון דוידוי מעכב, ואם ימות קודם הוידוי יקח אחד שלא בהגלה, בהכרח שהגרלה לא מעכבא, מה שאין כן לרבי יהודה דאין וידוי מעכב, ואינו צריך ליקח אחר אלא כשמת קודם מתן דמי הפנימי, יש לומר שפיר דהגרלה מעכבא, דהא קודם מתן דמים יכול ליקח זוג חדש ולהגריל עליהם.

(יא) **גמ'**, **במאי קא מיפלגי, כדתניא לכפר וכו'.** הריטב"א כתב **כרש"י**, שה"דאזרו לטעמייהו קאי אפלוגתא דוידוי מעכב או אינו מעכב. והקשה, אם כן, מאי מייתי מהא דנחלקו עד מתי זקוק המשתלח לעמוד חי, הא פלוגתא זו תליא בדרשת הפסוק "לכפר", אי מיירי בכפרת דמים או בכפרת דברים, כדאמרינן הכא, ואין זה ראייה לומר שוידוי מעכב או אינו מעכב. ותירץ, דודאי פשטיה דקרא משמע דמדובר בכפרת דברים, אלא משום דסבר רבי יהודה וידוי אינו מעכב דחיק לפרש בכפרת דמים, ורבי שמעון דסבר וידוי מעכב מפרש הקרא כפשטות משמעו.

(יב) **רש"י ד"ה יעמד חי, בסוה"ד**, חי למה לי, אלא שאם מת וכו'. **המהר"ץ חיות** הקשה על **הרמב"ם** (פ"ה עבודת יום הכיפורים הי"ח) שכתב, דשעיר המשתלח טריפה פסול שנאמר יעמד חי. **נעו"ש בלחם משנה** שכתב דלא ידע מנא ליה האי דרשה. דהיינו דדרשינן מחי למעוטי טריפה, אם כן מנא לן לדרוש שאם מת צריך להביא אחר. ותירץ **במרומי שדה** דלרמב"ם הדרשא כאן מדכתיב **יעמד** דמשמע נמי חי ולא מת.

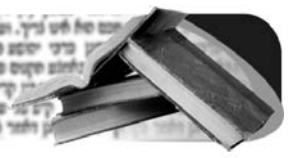
לאוקמי בהכי כיון דאין רגילות להפסיק בין הגרלה להנחה. **נעו"ש בתוס'** **ישנים סד"ה נהי**, ושמא יש לגרוס בדבריהם כבתוס' הרא"ש. **והריטב"א** תירץ, דליכא לאוקמא ברייתא בהכי כיון דפשיטא דהנחה לא תעכב, אבל אי מיירי בהקדים מתנות הפר להגרלה קא משמע לן דהגרלה לא מעכבא.

(ד) **גמ'**, **דאקדים מתנות דפר במזבח מקמי מתנות דשעיר בהיכל וכו'.** מכאן קשה לדעת **הרמב"ם** (עיין לעיל אות ב') הסובר דהיכל קרוי בפנים, והכא מבואר להדיא דמתנות ההיכל ומזבח הפנימי חשיב בחוץ. **ובחידושי הגר"ח הלוי** (פ"ה מעבודת יום הכיפורים ה"א) תירץ, דאדרבא הרמב"ם למד דבריו מסוגיין, וסבירא ליה לחלק בין מתנות הפרוכת למתנות מזבח הפנימי, דעל הפרוכת חשיב בפנים ועל המזבח חשיב בחוץ. (ומה שנקט שם בלשונו "בפנים בהיכל" כוונתו בהיכל במקום שהוא פנים דהיינו פרוכת). והוכרח לזה דהרי לשיטתו (לעיל באות ב') היה מוכרח לבאר דהא דאמרה הגמ' לעיל, דאקדים מתנות דפר **בהיכל** מקמי מתנות דשעיר בפנים, דחשיבי תרוייהו עבודות פנים. ואם כן על כרחך הא דנקטה הגמ' דאקדים מתנות דפר **במזבח** מקמי מתנות דשעיר **בהיכל** ואליבא דרבי יהודה, היינו משום דבמזבח חשיב עבודת חוץ, ובוה לשיטת הרמב"ם ליכא עיכובא כשמקדימה לעבודת פנים, והא דבהיכל חשיב עבודת פנים, היינו על הפרוכת דוקא.

(ה) **גמ'**, **ורבי יהודה היא דאמר דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ לא מעכבי.** **הרמב"ם** (פ"ה מעבודת יום הכיפורים ה"ג) פסק, דאם הקדים איל ושעיר המוספין לעבודת היום לא עשה כלום. והקשה **השיירי קרבן** (בפרקין ה"א ד"ה מ"ד חייב) הלא דברים הנעשים בבגדי זהב בחוץ לכולי עלמא לא מעכבי. ועיין **בגליון הש"ס על הירושלמי** (שם) שתירצו, לפי מה שכתב **הריטב"א** (עיין לקמן באות הבאה) דעבודה שלימה שבחוץ שהקדימה לעבודת פנים מעכבת לכולי עלמא, והקרבן איל ושעיר המוספין הלא הן עבודות שלימות.

(ו) **גמ'**, **לעולם רבי יהודה היא, ונהי דבסדרא לא מעכבא הגרלה מיהא מעכבא.** כתבו **תוס' ישנים ד"ה נהי**, דהשתא דאמרינן דהגרלה לא מעכבא לסדרא דפנים אף על גב דהיא גופא מעכבא, הוא הדין נמי דאם הקדים מתנות דפר בהיכל מקמי מתנות דשעיר בפנים, אינו מעכב, דעבודות הנעשות בחוץ אין מעכבות לסדרא דפנים. והגמ' חוזרת בה ממה שנקטה מקודם דהמקדים מתנות דפר בהיכל למתנות שעיר בפנים, מעכב. שוב כתבו דיש לומר שהגמ' לא חזרה בה, ושאני הגרלה ממתנות פר בהיכל, דכשמקדים מתנות דפנים להגרלה, אינו מפסיק מתנות בשום דבר, אבל כשמקדים מתנות פר בהיכל לשל שעיר בפנים, מפסיק למתנות שבפנים, ועל זה קאי חוקה לעכב. **והריטב"א** כתב טעם אחר לחלק בין הגרלה למתנות פר בהיכל, דהגרלה אינה עבודה שלימה ואינה כדאי לעשות עיכוב ושינוי בדברים הנעשים בפנים, אבל מתנות פר בהיכל הווי עבודה שלימה, ודין הוא שתהא חוצצת ומפסקת ומבטלת לחוקה דכתיב בה.

(ז) **גמ'**, **ואזרו לטעמייהו דתניא וכו'.** עיין פירש"י, וכתב **הרש"ש**, דלדבריו לא ניחא כל כך הלשון ואזרו לטעמייהו כיון דבפלוגתא



הדרה היומיומית

מוסכת יומא דף מ – דף מא

יד טבת – טו טבת התשע"ד

(בפירקין ה"א) מתרץ קושיא זו, לגירסת הפני משה ולפירושו, דהספרא מיירי באופן שכבר העלה ונתן הגורל על של עזאזל, שאו אינו יכול לקדש את של שם בפה אלא על ידי הגורל דוקא. ולגירסת הנועם ירושלמי ופירושו, דהספרא מיירי כשרוצה להגריל, דבכהאי גוונא כיון שסופו להגריל, אינו יכול לקדש אלא על ידי גורל, אבל אם לא ירצה להגריל כלל, הגרלה לא מעכבא.

(ב) גמ', והא הכא דלאו שעת לקיחה ולא שעת עשיה היא וכו'. התוס' ישנים הקשו דנימא דהקל וחומר דברייתא אינו מקינין, אלא מאדם שמביא שתי קרבנות בהמה ממין אחד וחובה אחת, כגון כשנתחייב משני חיובים ב' קרבנות חטאת ועולה, או בנוזר שחייב עולה וחטאת, דהתם ודאי מועילה קריאת השם גם שלא בשעת לקיחה או עשיה. ותירצו, דאדרבא כל הקרבנות ילפינן מקינין דאינן מתפרשין אלא בלקיחה או בעשיה. אמנם בתוס' בנוזר (כ"ז). ד"ה וכו' תימא נחלקו על זה וסברי דמדנקט רב חסדא קינין, משמע דוקא קינין ולא שאר קרבנות. וכן דעת המאירי בסוגיין. ולשיטתם צריך ישוב מקושיית התוס' ישנים. ובערוך לנר (כריתות כ"ח, ד"ה אף השם) תירץ, דכיון דהברייתא אתיא לילף מהאי קל וחומר קידוש השם לשעיר הפנימי שהוא חטאת. בעינן לילף ממקום שיש בו חיוב חטאת, ושני הקרבנות באים מחיוב אחד. וזה לא משכחת לה אלא בקינין דוקא, ואפילו נזיר ומצורע שחייבין חטאת ועולה מחיוב אחד, קרבנותיהם מפורשים כבר משעת הקדשן שהרי החטאת דוקא נקבה, והעולה דוקא זכר. ואי משום העולה והאשם של מצורע ששניהם כבשים זכרים, הלא אין ביניהם חטאת, ואנן בעינן למילף מחטאת. ולא משכחת אלא בקינין דהחטאת והעולה שוין, ואתו מחיוב אחד.

ג) גמ', שכבר אמר משעת הפרשה. וכתב רש"י בד"ה אלא מאי דהפרשה במעות כלקיחה בעופות. אמנם מדברי הרמב"ם (פי"א מפסולי המוקדשין הי"א) משמע, דאין הקינין מתפרשות בשעת הפרשת מעות, אלא או בלקיחת העופות או בעשיית כהן דוקא. וכמו כן הרמב"ם השמיט לגמרי ברייתא זו דמטמא מקדש עני שהפריש מעות לקינו וכו'. והקשה הערוך לנר (כריתות כ"ח, ד"ה אין הקינין מתפרשות) מסוגיין דמבואר דמתפרשות נמי בהפרשת המעות. ותירץ, דלהרמב"ם הכי קאמר רב ששת ותסברא דהברייתא מיירי באמר בעשירותו, והא מטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני לא יצא, אלא שתוכל לדרוק בברייתא שאמר בעניותו, ומיירי בשעת הפרשה, ורב חסדא מודה דאפשר לפרש גם בשעת הפרשה. אמנם רב ששת עצמו סבר דאין לתרץ את הברייתא ומשבשתא היא, וממילא דברי רב חסדא כפשוטם, דדוקא בלקיחה ועשיה ולא בהפרשת המעות. ומשום הכי השמיט הרמב"ם את הברייתא. ובליקוטי הלכות כריתות (כ"ח). כתב, דודאי היה לרמב"ם גירסא אחרת בגמ'. וכתב (בעין משפט פ') דגירסת השיטה מקובצת (בכריתות שם אות ס"א) שכבר לקח ואמר מעניותו. וזוהי ניחא דעת הרמב"ם דנתפרשו בשעת לקיחה.

ד) גמ', שכבר אמר מעניותו. הגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס הקשה, מהא דחולין (ל"ב:), דהיכא דתנן אחר כך הוא בדוקא, ואם כן

(יג) [ברש"י ד"ה וכן הוא אומר וגו', מבואר בדבריו דמקרא ד'ינכלה מפפר את הקדש וכו' והקריב את השעיר הקי', ילפינן שצריך להיות חי עד מתן דמים. וצריך עיון, הא בברייתא דלעיל ילף לה מיעמד חי לפני ה' וכו' ומאי טעמא בעינן תרי פסוקי. (א.ל.)]

(יד) גמ', והא אמרת הגרלה מעכבא וכיון דקבעתיה שמאל וכו'. הקשה הרש"ש הא למאן דאמר הגרלה לא מעכבא נמי אם הגריל ההגרלה קובעת, ואם כן גם לדידיה תיקשי. ותירץ, דלמאן דאמר הגרלה לא מעכבא ומצות הגרלה והנחה שוין, דהווי למצוה ולא לעכב, איכא למימר דלא נקבע השם עד לאחר הנחה, ואפשר נמי לומר, דלא הקפיד הכתוב שיניח את הגורל העולה בימין על הימני דוקא, אלא יברור לו איזה גורל יניח על איזה שעיר שירצה, ועיקר קפידת התורה (למצוה) שלא יקבעם באמירת פה גרידא, אלא במעשה שהוא העלאת והנחת הגורל. אבל למאן דאמר הגרלה מעכבא, והוי הנחה לא מעכבא, אם כן על כרחין דבהעלאת הגורל גרידא נקבעו השעירים וליכא למיהדר.

טו) גמ', אמר רבא הכי קאמר וכו' אמר להם אל תתנו מקום לצדוקים לרדות. עיין בפירוש רבינו בחיי (ויקרא ט"ז, ז') שביאר גדר שער המשתלח שהוא מתנה שצונו ה' יתברך לתת לקטגור כדי שיהפך גם הוא לסגור עלינו, וכמו שאמרנו בפרקי דרבי אליעזר (מ"ו) שהוא שוחד לס"מ. אמנם אין אנו נותני המתנה, אלא ה' יתברך שצונו על כך. (ועיין שם ברמב"ן פסוק ח'). ומאהי טעמא גם אם עלה הגורל של עזאזל בימין אין משנין אותו, וזהו שאמר להם רבי עקיבא לתלמידיו, שאם נחזיר את הגורל של ה' לימין, ושל עזאזל לשמאל, ייראה כאילו יש כאן מתנה לשתי רשויות, אלא מכיון שרשות אחת מהן (של ה') גדולה יותר, צריכין אנו לכבדה ולהחזירה בימין. אבל כשאין מחזירין לימין מראין דתרווייהו עבודת ה' וקיום גזרותיו, כיון שהקדוש ברוך הוא בעצמו הנותן, ומוחל על כבודו לתועלתנו. [ודבריו על פי רבינו חננאל בסוגיין]

טז) רש"י ד"ה ואין השם, אם קרא לו שם בלא גורל. הקשה הפני שלמה, למה הוצרך רש"י לומר דקרא לו שם היינו בלי גורל פשיטא, דאי הגריל מה צריך תו קריאת שם. ותירץ, דהיה מקום לומר דלולי קרא דועשהו חטאת, לא היה הגורל מקדש כלל, אלא לאחר שהגריל בעי לקרוא שם על השעיר שעלה בגורל לה', וקא משמע לן קרא, דהגורל עצמו עושהו חטאת, אבל אם יקדש בפה נמי מהני. ואתי רש"י לאפוקי ולומר, דקרא אתא לומר דקריאת שם לבד אינה עושה חטאת ובעינן דוקא גורל. (ועיין באות הבאה).

יז) תוס' ד"ה ועשהו, ובהא נמי ניחא מאי דק"ל וכו' לדידיה נמי תקשי וכו'. הפני שלמה תירץ דתרווייהו צריכי, דאי הוה כתיב אשר עלה תרי זימני, אכתי הוה אמינא דבעי נמי קידוש בפה חוץ מהגרלה, קא משמע לן ועשהו חטאת דהגורל לבדו מקדש. ואי הוה כתיב ועשהו חטאת אכתי איכא למימר דלא בעי קידוש בפה, אבל אם יקדש בפה יהני, (עיין באות הקודמת) הלכך שנה הכתוב אשר עלה לעכב, דבעי דוקא הגרלה.

דף מ"א ע"א

א) גמ', תיובתא דמאן דאמר הגרלה לא מעכבא תיובתא. בירושלמי



ט) גמ', ונילף מינה, מיעט רחמנא ואם דל הוא. ובודעת רבי אלעזר אמר רב הושעיא דיליף מינה למטמא מקדש, ביאר בליקוטי הלכות על כריתות (כ"ח). דסבירא ליה, דקרא ד"ואם דל הוא" אתא בערכין (י"ז). לדרשא דעשיר שאמר על מצורע עני קרבנו של זה עלי, דצריך להביא קרבן עשיר דכתיב ואם דל הוא והא לאו דל הוא.

י) מתני', קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח. הקשה הגבורת ארי, איך מותר להתעסק בקשירת לשון לשעיר המשתלח לפני שעיר הפנימי, והא ודאי הפנימי מקודש טפי דמתן דמו בפנים, והמשתלח אינו טעון כלל מתן דמים, וכללא הוא דמקודש קודם. ותיריך, דכיון דיש תועלת נמי לפנימי המקודש מעשה הקשירה בראש המשתלח, דהשתא לא יתערבו זה בזה. וכיון שעסק בקשירתו מותר גם להעמידו כנגד בית שילוחו, דאין מעבירין על המצות.

יא) מתני', ולנשחט כנגד בית שחיטתו. בגמ' מסיק שקושרין לו לשון של זהורית על צוארו. התוס' יו"ט שקלים (פ"ד, מ"ב ד"ה ולשון) נסתפק אם גם לשון זו באה משירי הלשכה כמו הלשון שבין קרני המשתלח דתנן התם. ובתוס' הגאון רבי עקיבא איגר (שם) הביא דהתוס' ישנים לקמן (ס"ז). ד"ה חולק כתבו, אהא דתנן התם ברישא דמתני', לשון של זהורית באה מתרומת הלשכה, דהיינו לשון שקושרין בשעיר הפנימי. וכן כתב בשם התפארת ישראל (שם יבין, ז'). ובתפארת יעקב (שם) הקשה דבתוס' ישנים שלפנינו פירשו דהרישא דמתני' דשקלים מיירי בלשון שקושרין בראש שעיר המשתלח, וסיפא בלשון שבין קרניו, שקושרין לפני שדוחין אותו לצוק, דאינה אותה הלשון שקשרו בראשו אחר ההגדרה (יעויין בדבריהם).

יב) גמ', איבעיא להו ולנשחט אקשירה קאי וכו'. הקשה הרש"ש דלכאורה אפשר לפשוט מהא דתנן לקמן (נ"ג): "הביאו לו את השעיר, שחטו" וכו'. דמזה מוכח דקודם לכן לא עמד בבית שחיטתו. ותיריך, דגם לצד דאהעמדה קאי, הרי לא העמידוהו בבית שחיטתו ממש, אלא כנגד בית שחיטתו, ולכך הוצרכו להביאו. ועיין בריטב"א שפירש "בית שלוחו" דמשתלח, דהיינו שמעמידין אותו כשראשו למזרח, והצד בגמ' ש"בית שחיטתו" דפנימי קאי אהעמדה, היינו שיעמידוהו כשראשו למערב, אבל אין הכוונה שיביאוהו למקום השחיטה, ולפי זה לא קשיא קושיית הרש"ש.

יג) גמ', ולא יתערב באחרים. פירשו רבינו אליקים והריטב"א דהאחרים היינו שעיר המוסף דנעשה בחוץ.

יד) גמ', אלא לאו שמע מינה אקשירה שמע מינה. הרא"ש (סדר עבודת יום הכיפורים, ד"ה ובא לו) הקשה על הא דאיתא בפיוט סדר העבודה (המתחיל אתה כוננת), "אף שעיר של שם יעמידנו כנגד בית שחיטתו", והלא בסוגיין מסקינן דבית שחיטתו קאי אקשירה שיקשרו לו בצוארו. ואמנם הרמב"ם (פ"ד מעבודת יום הכיפורים ה"ד) העתיק את המשנה כצורתה "ולנשחט כנגד בית שחיטתו" ולא כתב דהיינו קשירה. ותמה הכסף משנה שקיצר במקום שהיה לו להאריך. והמהר"י קורקוס תירץ בדוחק, דהרמב"ם למד בספק הגמ' האם גרסינן "ולנשחט" בלמ"ד דמשמע דקאי אקשירה, או דגרסינן "והנשחט" בה"א ומשמע העמדה.

הכי נמי הא תניא ואחר כך אמר ואיך אפשר לפרש וכבר אמר. ובשפת אמת תירץ, דשמא דדוקא משניות אי אפשר לשבש, והתם בחולין מיירי במשנה, אבל הכא ברייתא היא ואפשר לשבשה בהכי.

ה) רש"י ד"ה אלא מאי וכו', בסוה"ד, דהפרשה במעות כשעת לקיחת העופות. עיין לעיל אות ג' ובשפת אמת (כריתות כ"ח. ד"ה אר"ח) נסתפק במי בלקח תור מהשוברך שלו ואמר עליו זה לחטאת, האם מהני דשעת הקדש כשעת לקיחה, או דלא מהני כיון דלא הוי שעת לקיחה. ומצד מסברא שכל שפירש בשעת ההקדש מהני. נולכאורה צריך עיון מה ספיקו, דמאי שנא ממעותיו, דאותם נמי לא לקח אלא הקדישם (י.ט). ונראה לחלק, דבהקדיש מעותיו הרי במעות אלו יקח תורין, ובשעה שמקדישן נתחדש דתחילת הקדש המעות הווי תחילת הלקיחה. אבל בהקדש העוף לא תהיה לקיחה כלל ואיך יחול הקדש.].

ו) תוס' ד"ה ולרבי חגא וכו', וכולי עלמא אית להו דרב חסדא. כלומר דהוקשה להו, אמאי לא נימא דרב חסדא סבר כרבי אלעזר דלדידיה כבר נתיישבה הברייתא. ותירצו, דאכתי תיקשי אדרב חגא כיון דגם הוא סבר כרב חסדא. והריטב"א תירץ, דלא ניחא ליה להעמיד את דברי רב חסדא כרבי אלעזר כיון דלדידיה צריך לשבש הברייתא, ובודאי ניחא טפי לאוקמי לברייתא כרבי חגא ומתצתא היא, ואם כן קשיא לר' חסדא.

דף מ"א ע"ב

ז) גמ', מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא. וילפינן ליה מ"תורת" והנה החינוך (מצוה קכ"ג) כתב בדיני מצות קרבן עולה ויורד, שעני שהביא קרבן עשיר לא יצא. ובהגהות המשנה למלך ובמנחת חינוך (י"א) הקשו עליו מהא דמצורע, דמאי שנא מכל קרבן עולה ויורד. והחתם סופר (שבת קל"ב. ד"ה הא) תירץ, דהטעם דעני שהביא קרבן עשיר יצא משום דגם עני ראוי להתחייב בקרבן כמו של העשיר אלא דחס רחמנא עליה, ואם הביא קרבן עשיר, תבא עליו ברכה. וסברא זו שייכת דוקא במצורע שעיקר כפרתו כבר נתכפר על ידי נגעו, כדאמרינן בשבועות (ח'). והקרבן אתי לאישתרווי בקדשים, אבל שאר קרבן עולה ויורד דאתי לכפרה, הרי בענינא דכפרה על העני להביא כפי עניו, והעשיר כפי עשרו. דהא איתא בפסחים (ק"ח.), דשורת הדין בעונשין. שהקדוש ברוך הוא מעניש עשיר בשורו, עני בשיו, יתום בביצתו וכו'. ואם כן היכא דהקרבן אתי לכפרה, מה שהעני מביא קרבן עני מצד הדין הוא ולא משום דחייס עליה, ואם כן מה שמביא יותר מחיובו כעני הווי כחולין בעזרה. ובשפת אמת (בסוגיין) תירץ, דבמצורע בין עני ובין עשיר חייבין חטאת ועולה, על כן אם הביא קרבן עשיר יצא. אבל בשאר קרבן עולה ויורד, עני חייב בחטאת ועולה, ועשיר מביא רק חטאת בהמה, והיאך יצא העני בקרבן העשיר הא מחסר העולה.

ח) גמ', הא רבי רחמנא תורת. הקשה הריטב"א נימא איפכא, דתורת לרבות עשיר שהביא קרבן עני, וצ"ל למעוטי עני שהביא קרבן עשיר. ותיריך, דסברא היא דנימא עני שהביא קרבן עשיר יצא דהוי למעליותא, ועשיר שהביא קרבן עני לא יצא דהוי לגריעותא.



ה"א) דשחיטה דפר, רצה עובדה בבגדי זהב, רצה עובדה בבגדי לבן, ומשמע דבבגדי חול פסול. (עיין לקמן אות יג).

ה) גמ', ואמר רב עלה וכו'. הקשה החשק שלמה דבזבחים (יד:): גרסינן דר' זירא אמרה בשם רב (וכן הגיה בהגהות הגר"א הכא), ואם כן מדוע הוצרך לסיים ואמר רב עלה, ותיריך, דהתוס' בחולין (טט:): ד"ה אם כתבו, דרב ושמואל פליגי בדאורייתא אך מדרבנן לכולי עלמא שחיטת זר פסולה בין בפרה ובין בפרו. ולפי זה ליכא ראייה מדברי ר' זירא דאפשר דפסולה מדרבנן, ובזה אף שמואל מודה. אמנם מדיליף לה רב מקרא דאלעזר וחוקה על כרחך דפסולה מדאורייתא.

ו) גמ', שחיטה לאו עבודה היא. כתב הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ' כ"ב) דמהאי טעמא הותר לשחוט במקדש בסכין של ברזל אף על פי דלא הותר שום ברזל במקדש, כדכתיב (שם) "לא תניף עליהם ברזל".

ז) רש"י ד"ה ולא כל דכן הוא, בתמיהא אשחיטת פרו וכו'. ואף על גב שבפרה כתיב חוקה לעכב, כתב בשיח יצחק דכוונת רש"י, דכיוון דבפרה כתב "חוקה" בכל עבודותיה, נילף בקל וחומר על שחיטת פרו שאפילו השחיטה תהיה פסולה בזר. וכן הגירסא במנחות (ו:): "ולאו כל דכן הוא, קדשי בדק הבית [פרה] בעו כהונה, קדשי מזבח [פרו] מביעא". (ובזבחים יד:): גרסה הגמ' "ולאו כל דכן הוא קדשי בדק הבית הויא עבודה, וכו'".

ח) גמ', ורב שלא יסיח דעתו ממנו. הקשה הגבורת ארי מנא ליה לרב להוציא הפסוק ממשמעותו דהא פשיטה דקרא הוא שיהא אחר שוחט לפני אלעזר והוא רואה.

ט) גמ', שלא יסיח דעתו ממנה. כתב רבינו אליקים דכל שעה צריך שתהיה לפניו. ובמשנה אחרונה (פרה פ"ד מ"א) כתב, דהיסיח הדעת פוסל בפרה משום דפרה צריכה שחיטה לשמה. והרמב"ם (פ"ד מפרה הי"ז) כתב ומנין שהמלאכה פוסלת בה, שנאמר ושחט אותה לפניו, מפי השמועה למדו שלא בא הכתוב אלא ללמד שאם נתעסק בדבר אחר בשעת שחיטתה פסלה. ובתוס' ישנים (עמוד ב') בד"ה שלא כתבו, שהמלאכה פוסלת משום שעל ידה הסיח דעתו מהפרה.

י) גמ', מושרף את הפרה לעיניו. הקשה הריטב"א, שמא כונת הכתוב שישרוף אותה אחר בפני אלעזר כמו גבי שחיטה. ותיריך, דבשריפה לא כתיב "ונתתם אותה אל אלעזר" כדכתיב גבי שחיטה.

יא) גמ', למעוטי אסיפת אפרה ומילוי מים וכו'. בהגהות הגר"א (ב) מחק "אסיפת אפרה" משאלת הגמרא וגורס אותו להלן, דהיינו דלדעתו אין היסח הדעת פוסל באסיפת אפרה. (והיסח הדעת פוסל בשחיטת הפרה, בשעת שריפתה, בקידוש מי חטאת, אבל לא בהשלכת עץ הארו והאזוב ושני התולעת) וכן כתב המאירי (ד"ה פרה אדומה צריך), וכן פסק הרמב"ם (פ"ד פרה הי"ז). אבל בתוס' ישנים (עמוד ב') ד"ה למשמרת ובתוס' הרא"ש כתבו, שהיסח הדעת פוסל באסיפת אפרה, שנאמר "ואסף איש טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת". (עיין באות ט).

יב) גמ', ומילוי מים לקידוש. כתב הרש"ש דצריך לגרוס וקידוש, דהוא ענין אחר. וכן מבואר ברש"י ד"ה לקידוש, ובתוס' (עמוד ב') ד"ה למשמרת.

יג) תוס' ד"ה שחיטה, בסוה"ד, וכי פריך וכו' ובפ"ק דמנחות ו': והאמר

ואם כן שפיר העתיק הרמב"ם ולנשחט, דמשמע אקשירה. ובמים חיים (שם) כתב, דהרמב"ם פסק דקאי אהעמדה, כיון דבהמשך הסוגיא אמרו כמה אמוראים בכמה לשונות של זהורית בתורה את חילוקי דיניהם, ולא הזכירו לשון של שער הפנימי וכדקשו תוס' ד"ה שלש, ומוכח דסברו דלית ליה לשון ואהעמדה קאי. וכתב דבזה מיושב הפיט דאתה כוננת מקושיית הרא"ש.

טו) גמ', של שער המשתלח דבעי חלוקה. מסקנת התוס' ישנים כרש"י, דהיינו מה שחולקין את הלשון שעל ראש שער המשתלח לקשור חציו בסלע וחציו בין קרניו, כדתנן לקמן (ס"ז). ובתפארת יעקב (שקלים ד', ב') הקשה, דסתרו למה שכתבו בעצמם לקמן (ס"ז) ד"ה חולק, על אותה משנה, דהלשון שהיו חולקים היתה לשון אחרת, ולא הלשון שקשרו בראשו במקדש. וכתבו שם דהלשון שחלקו היתה באה מתרומת הלשכה, והלשון שבראשו היתה באה משיירי הלשכה, עיין בדבריהם. וכן הקשה הגבורת ארי.

דף מ"ב ע"א

א) גמ', אחת כשרה בזר ואחת פסולה בזר. כתבו התוס' (לקמן מג. ד"ה לרב) דלרב, לשעה, פסולה אף בכהן הדיוט, אך לדורות בזר פסולה ובכהן הדיוט כשירה. אבל לשמואל דמוקי פסולה בפר כהן גדול, אין לחלק בין לשעה ולדורות. והתוס' ישנים בד"ה אחת כתבו דזר לאו דוקא ופסולה אף בכהן הדיוט, ונקט זר אגב דנקט כן בכשירה, או דזר היינו זר אצלה, דאף כהן הדיוט זר הוא לגבי פר כהן גדול. וכן כתב הריטב"א.

ב) גמ', חד אמר פרה פסולה וכו'. כתב הגבורת ארי דהא קאמר רב פרה פסולה ושמואל קאמר פרו פסולה לאו חדא מחתא מחתינהו. ולמאן דמכשיר שחיטת זר בפרה, היינו אפילו לכתחילה, דהא ושחט היינו שיהא זר שוחט ואלעזר רואה, והויא ככל הקדשים דאמרינן בהו זבחים (לב). דזר שוחט לכתחילה. אך למאן דמכשיר שחיטת זר בפר כהן גדול, אינו אלא בדיעבד דלכתחילה בעינן דישחוט הכהן גדול דוקא, ואף כהן הדיוט אינו אלא בדיעבד.

ג) שם, עוד כתב הגבורת ארי, דלמאן דאמר שחיטת פרה בזר פסולה, הוויא שחיטה כשאר עבודות וצריכה בגדי כהונה וריחוף ידיים ורגלים ושאר דברים, וכן כתבו התוס' ישנים בד"ה שחיטת פרה. (ועיין באות הבאה), והקהילות יעקב (מנחות סימן א' סק"ד) הקשה, כיון דאמר ר' זירא במנחות (ו:): דהא דבעינן כהונה בפרה מידי דהווי אמראות נגעים, ובמראות נגעים הא לא בעינן בגדי כהונה וריחוף ידיים ורגלים, והרי משנה מפורשת בפרה (פ"ד מ"א) דבעינן בפרה בגדי כהונה וריחוף ידיים ורגלים. ותיריך, דהא דבעינן כהונה היינו בשאר עבודות דפרה ולא בשחיטה, וכתב שהוא חידוש וצריך עיון גדול. (וכתב לעיין בחזון איש פרה סימן ח' אות ג').

ד) שם, עוד כתב הגבורת ארי, דלמאן דאמר שחיטת פרו פסולה בזר לאו משום דבעי כהונה, אלא משום דבעי בעלים, משום הכי אין שחיטתו אלא בכהן גדול דוקא, ואם כן אינו צריך בגדי כהונה ושאר דברים. והמקדש דוד (סי' כ"ד סק"ד) כתב, דאיתא בירושלמי (במכילתין פ"ז



בינה לשאר דברים כיון דכל עבודותיה בחוץ, לכן כל עבודותיה שוות ופסולה בור.

דף מ"ב ע"ב

רש"י ד"ה למשמרת, משמע שצריכי שימור עד שיוה מהן. כתב השיח יצחק דמשמע מדבריו דהיסח הדעת פוסל גם אחרי מילוי המים וקידוש. ובחולין (ל"ב.) כתב רש"י בד"ה לרבנן פרה כשרה, דטעמא דמלאכה משום דמסח דעתיה מפרה הוא, ואיתא להדיא במתני' דפרה (פ"ד, מ"ד) שאין מלאכה פוסלת לאחר קידוש. ועיין תוספות ישנים לעיל (יד.) ד"ה רש"י גריס. [ואולי יש לומר דרש"י פירש דשימור דהכא היינו מטומאה, ואף דתוס' לקמן (מח.) בד"ה מרפסיל כתבו דלא שייכא בה טומאה כשנעשה אפר. מכל מקום הגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס (שם) ציין לטורי אבן בחגיגה (כ"ג) שכתב דשיטת הרשב"א דמקבל טומאה. (ועיין בדבריו) (י.צ.ב.).]

טז) גמ', למעוטי השלכת עץ ארז וכו'. כתבו התוס' ישנים דבעינן קרא למעוטי משום דבלאו מיעוטא סלקא דעתין, דצריכין שימור, מריבוייא דתורה או מקל וחומר מאסיפת פרה ומילוי מים שכשירין באשה ובלילה וצריכין שימור, כל שכן השלכת עץ ארז שאינה כשירה באלו.

יז) גמ', דלאו גופיה דפרה נינהו. במתניתין דפרה (פ"ד מ"ד) איתא, שכל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף פוסלין אותה במלאכה. והמאירי כאן, באות הקודמת) והראב"ד (פ"ז מפרה אדומה ה"ג), (ועיין גם במשנה אחרונה שם), סבירא להו, שמלאכה פוסלת משום דכשעסוק במלאכה אחרת, נותן דעתו גם על המלאכה שעושה, ונחשב להיסח הדעת מהפרה. [אף שלא הסיח דעת לגמרי]. (ועיין בכסף משנה הלכות פרה אדומה שם), ובגבורת ארי ד"ה ושמואל, שכתבו שפסול מלאכה הוא פסול בפני עצמו, שעצם עשיית המלאכה פוסלת. אמנם החזון איש (פרה ז, ח) כתב דיש שני סוגי פסול היסח הדעת הפוסלים בפרה, האחד הוא היסח הדעת משמירת הפרה, והוא פסול הנוהג גם בשאר קדשים ותרומה. והשני הוא עשיית מלאכה אחרת שאינה היסח הדעת גמור, אבל נחשב גם כהיסח הדעת, והוא פסול מיוחד בפרה. דהיסח הדעת המיוחד לפרה פוסל רק בחלק ממעשי הפרה, אבל היסח הדעת גמור שפוסל בכל הקדשים, פוסל בכל חלקי עשיית הפרה. ועיין לעיל אות יא.

יח) גמ', מניין לרבות שחיטתה וכו'. הקשו התוס' ישנים והריטב"א למה לי קרא לענין שחיטה וקבלת הדם והזאה, תיפוק ליה דחטאת קרייה רחמנא ואלו ישנן בשאר חטאות. ותימצו, דאין הכי נמי, ונקט להו אגב שריפה והשלכה דאינן בשאר חטאות. ועוד, דכיון דלכמה ענינים אין לפרה דין חטאת כגון שאינה נפסלת בלינה, (דאיתא בתוספתא פרה (פ"ד ה"א) דשחטה היום ושרפה למחר כשירה) אם כן נימא בהא נמי לא דמי לחטאת. והמצפה איתן תירץ, דעל כרחך דלתנא דברייתא לא הוקשה לחטאת, דהא חטאת נשרפת אף בלילה, ולהאי תנא פרה נשרפת רק ביום.

יט) גמ', אותה לאלעזר ולא לדורות לאלעזר. פירש השפת אמת דלרב

רב וכו'. דבעינן בבעלים. הגר"ח בכתבים (סימן תל"ז) הקשה, דבירושלמי מבואר דשחיטת השעיר נמי פסולה בור, והא התם הזור הוא הבעלים, אלא חזינן דשחיטה עבודה היא, והשער המלך (פ"א מעבודת יוה"כ ה"ב) הקשה מהא דאיתא ביבמות (לג:) דזר ששחט פר כהן גדול ביום הכיפורים חייב משום זרות, ואי אין בשחיטת הפר פסול זרות אלא דבעינן בעלים, מה שייך לחייב משום זרות. גם באבני נזר (אהע"ז סימן רכ"ג אות לה' בהגה"ה), ובערוך לנר (יבמות שם) הקשו כן, והוסיפו להקשות עיין שם. ותימצו, דהסוגיות נחלקו בהא דנחלקו לקמן (נ:) אי שאר הכהנים מקיבעא מיכפרי או מקופיא. דאי מקופיא, אמרינן דטעמא דבעינן שחיטה בכהן גדול משום דין בעלים, דהא שאר כהנים דמכפרי מקופיא לא חשיבי בעלים. והסוגיא דיבמות כמאן דאמר מקיבעא מיכפרי, ושאר הכהנים נמי הוו בעלים, אם כן בעינן למימר דהא שהצריכה תורה שחיטת פרו בכהן גדול, משום דאחשבה רחמנא לשחיטת פרו ביום הכיפורים לעבודה, וככל עבודות יום הכיפורים דבעינן דוקא כהן גדול. והאבי עזרי (שם) תירץ, דהא דכתבו התוס' דשחיטה מדין בעלים, היינו דהיא הסיבה המחייבתו לשחוט, ולא משום דשחיטה עבודה היא בקרבנות. אבל כיון שהוטלה עליו ממילא היא הנותנת על השחיטה שם עבודה ועל כן פסולה בור וחייב עליה מיתה. וכתב דלפי זה ודאי דבעינן בשחיטת הפר, בגדי כהונה וקידוש ידים ורגלים ככל העבודות, (ועיין לעיל אות ד).

יך) תוס' ישנים ד"ה שחיטת פרה וכו'. נראה דלמדו דבמתניתין דפרה (פ"ד מ"א) נחלקו תנא קמא ור' יהודה אי בעינן בשחיטת פרה דוקא כהן גדול, או אפילו בור כשרה. והקשה הגבורת ארי, דאם כן היינו פלוגתא דרב ושמואל הכא ומאי טעמא שתיק האמורא מסדר הגמרא להביא דנחלקו בזה תנאים במשנה מפורשת. ובכלל מה שייך לומר שיחלקו אמוראים במחלוקת תנאים. עוד כתב, דלפנינו תנן התם פרת חטאת ששחטה שלא לשמה קבל והזה שלא לשמה וכו', והמשך המשנה שם. ושלא בכהן גדול וכו' ולא הזכיר דשחטה אלא סתמא, ומשמעות המשנה דכוונת המשנה על עשייתה, ואם כן אפשר דנחלקו על שאר עבודות, דתנן התם לעיל מיניה. ובהערות הגר"ש אלישיב כתב, שאין לומר דלעולם התוס' ישנים היה לו נמי גירסתנו, אלא דהוכיח דאיירי נמי בשחיטה, ואף דלעיל מיניה איירי בשאר עבודות, כיון דהתנא הזכיר שחיטה נמי כדתנן התם. דאם כן פלוגתתם איירי נמי בשאר עבודות דהרי הכא נמי דתנן שאר עבודות לעיל מיניה, ואם כן למסקנת התוס' ישנים דנחלקו בשחיטה אי על ידי כהן גדול דוקא, או על ידי זר נמי כשר, נחלקו נמי בשאר עבודות דהרי איירי בכל העבודות דתנן לעיל מיניה, וזה אי אפשר לומר, דהא לא מצאנו בשום מקום דשאר עבודות כשרות בור, וקשה נמי לומר דלחצאין קתני. אלא נראה דגירסא אחרת נודמנה לתו"י דתנן ביה בפירוש שחיטה שלא על ידי כהן גדול.

טו) תוס' ד"ה שאני, בסוה"ד, וקשה לפי דא"כ כל סתמי דהש"ס וכו'. ועיין במה שכתב רש"י בד"ה שאני פרה וכו' וכן כתב הריטב"א, דהא דאמרינן בסוגיין דשאני פרה דקדשי בדק הבית היא, היינו אפילו לרבנן דקדשי מזבח היא, דהני מילי לשאר ענינים אך גבי שחיטה אין לחלק



להקשות, מדוע נקט הוצאת שחורה ואדומה ולכל הוצאה טעמא, הוה ליה למימר סתמא, אין מוציאין אחרת עמה שלא יאמרו ב' שחטו, או לערב ולשנות דאין מוציאין לא שחורה ולא אדומה ומהאי טעמא. אלא על כרחך דתרי עניני ניהו, דבשחורה איכא תרתי משום מלאכה, ומשום אותה ולא חברתה. אבל באדומה ליכא משום מלאכה, דהא אם שחטו ב' פרות אדומות אינן פסולות משום מלאכה, ושתיהן כשירות, אלא דטעמא דאדומה משום דלא אותה וחבירתה. הלכך נקט רש"י לתרי הטעמים חד בשחורה וחד באדומה.

כו) גמ', ר' שמעון היא דרשיש טעמיה דקרא. כתב הריטב"א דרבנן נמי דרשי טעמא דקרא, אמנם היכן דכתבה התורה דין מוחלט, לא מבטלינן ממנו מידי משום טעמא דקרא, אך ר' שמעון דן בכל דבר וענין לפי טעמא דקרא, ומשנה הדין לפי הטעם.

דף מ"ג ע"א

א) גמ', ושחט אותה וכו' ולקח אלעזר הכהן מדמה וכו', לרב הוה מיעוט אחר מיעוט וכו' לרבות דאפילו כהן הדיוט. וביאר רש"י דכתיב אלעזר גבי שחיטה וקבלה ומיותר, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, והקשה השפת אמת דאין זה דומה לכל מיעוט אחר מיעוט, שהוא באותו ענין, והכא א' בשחיטה וא' בקבלה, וכתב דלולי דברי התוס' אפשר שהפסוק השני מכשיר כהן הדיוט או בשחיטה ואם כן שני הפסוקים עוסקים באותו ענין ואתי שפיר, ועיין חזון איש (פרה ס"ח סק"ג).

ב) גמ', הכהן בכיהונו. המקדש דוד (סי' ל"ו סק"ו) נסתפק אם יתור בגדים פוסל בפרה, דהא בזבחים (יח.) בעינן תרי קראי למחוסר בגדים וליתור בגדים. ואם כן מהכהן לא ילפינן אלא למחוסר בגדים, אך ליתור בגדים ליכא קרא. והמנחת חינוך (מצוה שצ"ז י"ב) כתב דפשוט דיתור בגדים פוסל, דגזירת הכתוב היא דתהא טעונה בגדים ככל העבודות וממילא מחוסר או יתר פסול.

ג) גמ', וכבס בגדיו הכהן הכהן בכיהונו. וכתב רבינו אליקים שעולא השמיענו דאף שנאמר בפסוק "הכהן", אין זה בכלל משמע מוציא מיד משמע, אלא נכתב ללמדנו שצריך בגדי כהונה.

ד) גמ', השתא כהן גדול בעינן. הקשה התוספות רא"ש הא בהאי עבודה לא בעינן כהן גדול, ומאי קל וחומר הוא. ותירץ, דמכל מקום כיון דעבודה אחת בעיא כהונה ילפינן קל וחומר להצריך בגדי כהונה בכל עבודותיה.

ה) גמ', מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. הקשה הגבורת ארי הא בספרי ילפינן מגזירה שוה דחוקה חוקה מיום הכיפורים, דבעינן בגדי לבן דכהונה במעשה הפרה, והווי לכולי עלמא. (גם הריטב"א הביא דברי הספרי וכן התוס' ישנים לעיל דף מב: ד"ה גמר. והשיח יצחק כתב דהספרי פליג אגמ' דידן) ואם כן מה בעי "כהונו" ללמד דבעי בגדי כהונה, הא הווי גזירה שוה ולא מצינו דמילתא דאתיא בגזירה שוה טרח וכתב לה קרא, דהרי אין אדם דן גזרה שוה מעצמו והוא כלימוד דכתיב באורייתא מה שאין כן קל וחומר. אמנם המלא הרועים כתב דגם בגזירה שוה אמרינן הכי. שם, דבבגדי כהונה היתה נעשית.

היינו כפשטא, ולשמאל הפירוש, אותה אלעזר רואה ולא אחרת, דאינה לפני אלעזר רק כהן גדול רואה או כהן הדיוט, דהא עולא קאי בכל הסוגיא בין לרב בין לשמואל, אלא דהקשה, אהא דאמרינן דלמאן דאמר בכהן הדיוט לדורות שפיר כו', אמאי הוי שפיר מלדורות בכהן גדול, דיותר נראה לומר דלשעה לא היה בכהן גדול, משום דאין קטיגור נעשה סניגור, אבל לדורות אפשר נמי בכהן גדול, ובכהן הדיוט משמע דוקא בכהן הדיוט.

כ) גמ', אין מוציאין עמה שחורה וכו'. הגמ' פירטה טעמים שלא מוציאין שחורה ואדומה, והיינו לרבי שמעון דרשיש טעמא דקרא, אבל לרבנן דרשינן מקרא ד"אותה" לבדה. והנה הרמב"ם (פ"ד מפרה ה"ב) הביא להני טעמי, ובתוס' יו"ט הקשה הא לא קיימא לן כר"ש, והנה הקרן אורה (נדרים דף עג. ד"ה מהו שיפר לב' נשיו) הקשה להרמב"ם (שם) שפסק כתנא קמא משום שלא יאמרו, למה לא כתב דחומר מותר להוציא. ותירץ, דכיון דפסק להני טעמי היינו משום דלא דרשינן לקרא ד"אותה", ואם כן אין האיסור אלא מדרבנן, ומשום הכי לא הוצרך לבאר ההיתר דחומר, ולדבריו לא פסק הרמב"ם כר"ש אלא כת"ק ומדרבנן, ונתיישבה קושית התוס' יו"ט. (ועיין בדבריו).

כא) גמ', ואיכא דאמרי לדורות בכהן הדיוט. וכתב השיח יצחק וכן משמע בהריטב"א שכל שכן שכהן גדול או סגן כשרים. והביא השיח יצחק שמדברי הרא"ם והסמ"ג נראה שכהן גדול פסול, ודחה דבריהם.

כב) תוס' ד"ה למשמרת, דחזו מיד להזאה וכו'. הקשה הגבורת ארי דלפי זה מדוע לעיל (עמ' א') לא אמרינן דלרב צריכי תרי קראי משום דשחיטה ראויה להזאה לאלתר, ושריפה משום דאינה נוהגת בחולין, וכתב דאפשר דהדין דמצי לומר כן ונקט חד מתרי טעמי. והרש"ש כתב דלא נקט לטעמא דחזו מיד להזאה, כדי שלא נילף מינה אסיפת פרה ומילוי מים וקידוש, דאינהו נמי חזו להזאה לאלתר.

כג) רש"י ד"ה לאלעזר, שהוא סגן. כתב הגבורת ארי דאין מסתבר דטעמא דנעשית על ידי אלעזר משום דהיה סגן, דאין לסגן שום מעלה מן התורה והוי ככהן הדיוט. אלא דגזירת הכתוב היא, שפרת משה תהא נעשית דוקא על ידו, ופסל את כל הכהנים ואפילו את אהרון שהיה כהן גדול.

כד) גמ', גמר חוקה חוקה מיום הכיפורים. כתב הריטב"א, דאידך תנא לא גמר חוקה חוקה. אי נמי גמר, אלא דסבירא ליה דהכא לא ילפינן להאי גזירה שוה, דכיון דסתם הכתוב דבריו הוי כמאן דמפורש בהדיא דנעשית בכהן הדיוט.

כה) רש"י ד"ה שלא יאמרו, וק"ל שכל מלאכות הנעשות עמה וכו'. (עיין לעיל אות יז) וכתבו התוס' ישנים בשם ריב"א, דאי טעמא דאיסור מלאכה משום היסח הדעת אי לא נתכוין למלאכה לא פסל. אבל אי שחט אחרת עמה, כיון דילפינן מ"ושחט אותה" איתא בחולין (לב.), דלרבנן דפסלי שחיטה שלא בכונה פרה כשירה והאחרת פסולה, ולר' נתן דמכשיר, פרה פסולה והאחרת כשרה. ולפי זה הקשה הגבורת ארי הא מבואר מדברי רש"י, דחד טעמא לפסול מלאכה בכל העבודות ולשחיטה, דאי לאו הכי מאי טעמא נקט להו לתרווייהו. ותירץ, דהנה יש



כר' שמעון, וצריך לומר דטעות סופר היא בדברי רש"י. (יד) בא"ד, שם. כתבו התוספות שפירוש הפסוק 'ונתן עליו מים חיים אל כלי' היינו, ונתן בשבילו מים חיים, ולא שנתן על האפר. וכבר הביא במסורת הש"ס מה שהקשו התוס' יו"ט והמהרש"א (וכן השיח יצחק ועוד), הא בתמורה (יב:) ובסוטה (טז:) איתא בגמ' דסיפיה דקרא דוקא, והרישא דונתן עליו היינו לערבן, וסיפא דוקא משום דבכל מקום מצינו מכשיר למעלה, אף כאן מכשיר למעלה.

(טז) תוס' ד"ה אשה, ואם אחזה בידו אפילו בשעת הזיה פסול. הקשה הגבורת ארי דמסייע אין בו ממש אפילו בדאורייתא, וכדאיתא בשבת (צג.), ותירץ, דמיירי דאינו יכול להזות בפני עצמו, ופסול משום דעיקר ההזאה מכח האשה.

דף מג"ג ע"ב

(טז) גמ', מכלל שהוא טמא. הקשה הגבורת ארי נימא דכתב טהור משום דמוציא מיד משמע, ולרבנן דסברי דטבילת אזור איש ולא אשה, אתא טהור לרבות אשה, ולר' יהודה לרבות קטן, ותירץ, דטבילת אזור והזאתו חדא עבודה היא ואין לחלקה לחצאין ולומר דכשר בזה ופסול בזה.

(יז) גמ', כמאי דמסיק תעלא מבי כרבא. ביאר הרש"ש דהוא מלשון הכתוב (מלכים א' כ') אם ישפוק עפר שומרון לשעלים דהיינו מדרך כף רגל, ותעלא היינו שועל בארמית.

(יח) תוס' ד"ה ולא פליג, עיין בהגהות הגר"א (אות א') וכן כתב הגבורת ארי. וכתב הרש"ש דמה דכתבו דהמקשה לא שמיע ליה הברייתא, על כרחך גם אביי לא שמיע ליה, דאם לא כן הוי ליה לשנויי דפליג ר' יהודה בברייתא.

(יט) תוס' ד"ה לימד וכו', וי"ל וכו' כיון דעיקר טהרה בהזאה וכו'. הקשה המהר"ם ביבמות (עג.) אתוד"ה לימד, דמכל מקום איכא למיפרך מה להזאה שכשרה בור, ותירץ, דתוס' סברי דאף על פי דכשירה בור, והיינו משום דאינה עבודה כל כך, מכל מקום לענין טהרה יש להחמיר בה טפי, כיון דעיקר טהרה באה על ידה. אמנם כל זה דוקא לאחר שתירצו התוס' דקפיד קרא אהנחה במקום טהור, דלולי זה הוה אמרינן דלא דמי לשאר עבודות כיון דכשירה בור. ומשום הכי לא תירצו התוס' האי שינויא אקושיא דסלקא דעתין לפוסלו משום דעיקר טהרה בהזאה, דזה לא נתחדש להם אלא לאחר תירוצם.

(כ) גמ', בא לו אצל פרו שניה, כתבו בתוס' ישנים ותוס' הרא"ש, דאף לר"י (סא.) שאין הכהן הגדול מתכפר בודוי שני, מכל מקום אף שכבר הזכיר בודוי ראשון אני וביתי, מזכיר זאת שוב בודוי שני, משום שלא נשחט הפר ולא נגמר כפרתו, אמנם בשעיר המשתלח אף למאן דאמר שמכפר גם על הכהנים כיון שכבר נשחט הפר שהתוודו עליו אין להזכירם שוב.

(כא) גמ', תנא דבי ר"י וכו' מוטב יבוא זכאי ויכפר על החייב וכו'. הריטב"א הקשה, אם מה שמזכיר עצמו הוא על מנת שיזדכה ואחר כך יזכיר בני אהרון הכי נמי בני ביתו, ותירץ, דאשתו כגופו, דהיינו שאינו יכול להתכפר בעצמו אלא אם נתכפרה אשתו.

(ו) גמ', איש להכשיר את הזור, טהור להכשיר את האשה. הקשה הרש"ש מדוע לא נידרוש איפכא דאיש להכשיר אשה וטהור להכשיר זר. ותירץ, דליכא שום נפקא מינה בהכי. אי נמי, דבכל דוכתא איש אתי למעוטי אשה, ואיך נרבה אשה מאיש. אי נמי דלעיל מיניה מיירי בכהן ומסתבר דדרגא דרגא ממעט, דמתחילה מרבי דלא בעינן כהן, ולבסוף לרבות אשה.

(ז) גמ', עד דשקיל חד ויהיב חד. הקשה הגבורת ארי דהוה לי למימר עד דשקיל ויהיב חד, ומדוע כפל דבריו. ותירץ, דסלקא דעתין דשקיל חד האפר, ולאפוקי דלא יקחו שנים, וכן יהיב חד לאפוקי דלא יתנו שנים המים, כתב רחמנא ולקחו ונתן דאפילו שקלי תרי האפר, ואחד נותן המים שפיר דמי.

(ח) רש"י ד"ה ולקח. הקשה הגבורת ארי מנא לן לחדש מחלוקת חדשה בין רב ושמואל בדרשה דהאי קרא, שמא שמואל נמי דריש לה דלא נימא דלא בעיא כהן משום דאינה מגופה של פרה. ולכן ביאר דילפינן ממשמעותיה דקרא מדכתיב כהן גרידא ולא כתיב אלעזר הכהן, משמע דכשרה אף בכהן הדיוט.

(ט) רש"י ד"ה הכהן, האי וכו' אלא למסמך כהן אבגדיו וכו'. כתב הרש"ש דלעיל (כד:) משמע מדברי רש"י ד"ה ובכלי, דללא הסמיכות נמי ילפינן שפיר מהכהן דבעינן בבגדי כהונתו, וכדדרשינן בזבחים (יז:) דאם אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהן.

(י) תוס' ד"ה לרב, על כרחך וכו' אבל בשחיטה והוצאה דוקא אלעזר. וכתב השפת אמת דלולי דבריהם היה אפשר לומר דמרבה גם שחיטה בדיעבד דכשר, ורק לכתחילה מצוותו באלעזר, ולפי זה תירץ מה שהקשה התוס' מהא דאמרינן לעיל דשחיטת פרה פסולה בור, דמשמע דבכהן הדיוט כשר, דלבריו אמנם כשר אבל בדיעבד.

(יא) בא"ד, והא דאמר ר' זירא וכו'. הקשה הרש"ש מאי קשיא לתוס' נימא דזר היינו זר אצלך ואפילו כהן הדיוט פסול, משום דבעינן כהן גדול, ותירץ, דכיון דהכא אשמועינן עיקר דינא דהפטולין לה הוה ליה למינקט להדיא דכהן הדיוט פסול, דאי לא הכי הוה אמינא דכשר משום דדרשינן ושחט אותה הכהן הדיוט לפני אלעזר, ולא הוה אמרינן דמיירי בור אצלך. ואמנם התוספות ישנים לעיל (מב.) ד"ה אחת תירצו כן.

(יב) תוס' ד"ה מאי. מבואר בדבריהם דשוטה לא מיקרי אתי לכלל דעת. וכתב הרש"ש דאף דהתוס' בגיטין (כב:) כתבו, דשוטה חשיב קצת אתי לכלל דעת היינו לענין שהוא בר כריתות. ומה שכתב הרא"ש (כתובות פ"ב סי' י"ד) דשוטה כקטן דיש לו זכיה על ידי אחר כיון דאתי לכלל דעת, היינו דוקא בשוטה דעתים חלים, אבל שוטה גמור לא. והקשה על הרמ"א (ח"מ סי' ר"ה, כ) דפסק דסתם שוטה יש לו זכיה על ידי אחר, הא לא דמי לקטן, כיון דלא אתי לכלל דעת.

(יג) תוס' ד"ה הכל כשירין לקדש. כתב היעב"ץ דתלמוד ערוך הוא (סוטה טז:) דנותנין האפר על המים, ורש"י עצמו כתב כן בסוכה (לו.) ועל כרחך דאגב שיטפיה נקט רש"י ללישנא דקרא ולא דק. והמצפה איתן כתב דבסוטה (שם) פליגי בה רבנן ור' שמעון, ואפשר דרש"י פירש הכא כר' שמעון, אך הגבורת ארי כתב דדחוק לומר דרש"י שביק רבנן ופירש



ולא מהקיתון של זהב. אמנם הרא"ש (שם) והמאירי (להלן מה:). סברי דהקידוש הראשון נמי היה מקיתון של זהב. ובחידושי הגר"י פערלא (על ספר המצות לרס"ג חלק ג' עמוד 405), והכלי חמדה (כי תשא אות ג.) תלו מחלוקת זו במחלוקת הראשונים אם יש מצוה לכתחילה לקדש מן הכיור דווקא, או שאפשר לקדש לכתחילה גם מכל כלי שרת. דלשיטת הרמב"ם (פ"ה מביאת המקדש ה"י) שמצוה לקדש ממי הכיור, ואם קידש מאחד מכלי השרת הרי זה כשר. וכן כתב החינוך (מצוה ק"ו). דמצוה לכתחילה לקדש דווקא מן הכיור. הרי שצריך לעשות את הקידוש הראשון ביום שהוא מעכב את העבודה כמצותה לכתחילה. אבל שאר הקידושים, שאינם מעכבים את העבודה, אין מצוה אפילו לכתחילה לקדש מן הכיור, וקידש מקיתון של זהב, משום כבודו של כהן גדול. אבל לשיטת התוספות להלן (מד:). ד"ה והיום. וכן דעת הרמב"ן בפירוש התורה (שמות פ"ל, י"ט) שאין מצוה לקדש מן הכיור דווקא, הרי שאפשר לעשות אפילו את הקידוש הראשון של יום הכיפורים מקיתון של זהב משום כבודו של כהן גדול.

כח שם, ובטעמו דהרמב"ם כתב בספר חוקת היום, להלן (מה:). כיון דבתורה כתיב "כיור", ומריבוי ד"ירחצו" מריבין שאר כלי שרת, וכלל הוא דהא דכתיב בהדיא באורייתא עדיף על הנלמד מדרשא, וכדמשמע בזבחים (פט.) ובתוס' לעיל (מ"ד). ד"ה מאי וכו'. עוד כתב דלפי מה שכתב הטהרת הקודש על התוס' בזבחים (כב). ד"ה והא ממנו וכו', שהקשו על רש"י שפירש דאמתניתין פריך דאמר כל כלי שרת ראויין לקדש, תיקשה ליה מתניתין דיומא דקתני דכהן גדול מקדש בקיתון של זהב. ותיריך בטהרת הקודש, דביומא איכא למימר שאותו קיתון של זהב נעשה מתחילתו לשם כך, מה שאין כן בזבחים דקתני כל הכלים מקדשין, ובלבד שיהיה כלי שרת, משמע ודאי דכל כלי שרת אף שלא נעשה לכך מקדשין בו, ועל זה שפיר קא קשיא ליה, ותירצה הגמרא דירחצו אתא לרבות שאר כלי שרת. מבואר בדבריו דכלי שרת הנעשה מתחילתו לקדש ממנו הוי כמו כיור ממש, ומקדשין ממנו אפילו בלי ריבוי דירחצו. ולפי זה ייצא דהא דכתב הרמב"ם שמצוה לקדש ממי הכיור, היינו כיור וחדמה לו, שנעשה מתחילה לשם כך.

כט גמ', שם. ובחידושי מרן רי"ז הלוי (פ"ב מעבודת יום הכפורים ה"ג) הקשה על הרמב"ם שפסק דבעינן ביום הכפורים הקידוש ידים ורגלים במקום קדוש, ויליף לה מקרא דורחץ וכו' במקום קדוש. מאי טעמא בעינן לכך פסוק מיוחד, הא כל קידוש ידים ורגלים אינו אלא בעזרה, ותיריך, שחלוק דין קידוש דיום הכיפורים מדין קידוש של כל השנה, ויליף ליה מקרא. ואם כן יש לומר דלימוד זה דוקא על שאר הקידושים שנתחדשו בהאי קרא, אבל קידוש ראשון אף ביום הכיפורים, דינו ככל הקדושין דבעי לכתחילה כיור. ובאשר לשלמה מועד (סימן נו) הוסיף לפי דבריו, שדין קידוש של כל השנה הוא מדיני הכשר העבודה, וביום הכיפורים נמי מדין הכשר העבודה בקידוש אחד סגי לגישה אחת, ויתר הקידושין הוו מדיני היום או מדיני כהן גדול. עיין שם שהאריך בזה.

ל מתני', מן המעוכלות הפנימיות. התוס' בזבחים (סד). ד"ה מן לא גרסוה הכא. וכן כתבו התוס' ישנים לקמן (מד:). ד"ה גחלים דגרסינן לה

כב מתני', שחטו וקבל במזרק את דמו. כתב הגבורת ארי, דהא נמי כדלעיל (לב:), דהכהן הגדול שחט רוב שנים, ומירק אחר שחיטה על ידו, דלא היה לו פנאי לגמור את השחיטה, כי היה צריך למהר לקבל הדם.

כג מתני', נותנו למי שהיה ממרס בו על הרובד הרביעי. ברמב"ם (פ"ד מיום הכיפורים ה"א) יש גרסא, ונותנו למי שמנדנדו שלא יקרוש, ומניחה על הרובד הרביעי וכו'. ויש המוחקין "ומניחה", והוא משום דמבואר בפסחים (ס"ד:). דלא היה לבזיכין שוליים ואי אפשר היה להניחם.

כד מתני', בכל יום היה חותה בשל ארבעת קבין וכו'. כתב הגבורת ארי דמהלשון "בכל יום" משמע דגם בשבת היה חותה בשל ד' קבין ומערה לשל ג' קבין, והקשה דחותה בגחלים חייב שתיים, ובשלמא הנצרך לעבודה מותר, והרי אינו צריך אלא ג'. ועיין גבורת ארי בדף מד' ע"ב שתיריך דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה כיון דלא ניחא ליה לא בהבערת התחתונים ולא בכיבוי העליונים כיון דכשמכניסין להיכל מערה אותן על גבי המזבח והוו עליונים תחתונים ותחתונים עליונים, והכבויים במחתה נתבערו שוב והמבוערות נתכבו, ונמצא שהעירוי למחתה הוי שלא לצורך גופו, ואף על פי דבשבת פטור אבל אסור הכא הויא אב במקדש ומותרת. ועיין בכתבי הגר"ח סימן תמ"א.

כה מתני', והיום כהן גדול עולה וכו'. הקשה המקדש דוד (סי' ז' סק"ד) מדוע כלל הוצרך לעלות בכבש והרי כל העולות הללו דמן למטה. והניח בצריך עיון.

כו שם, (עיין במסורת הש"ס), וכן גרס רבינו יהונתן מלוניל. אמנם בירושלמי הגירסא והיום עולין באמצע ויורדין באמצע וכן גרסי הריטב"א ותוספות ישנים להלן (מה:). ותוספות הרא"ש כאן. וביאר התוספות ישנים שם גירסא זו, שעם הכהן גדול היו עולין כהנים לסייעו להפוך בצינורא, או לצורך אחר. (וכן בהגהות הב"ח כאן בשם הברכ"י יוסף והיעב"ץ אדף מה. הוכיח כן מסוגיא דהתם). וכתב השיח יצחק בהגהות לתוס' ישנים, שגם לדבריהם עיקר הטעם שהיו עולים באמצע ביום הכיפורים, משום כבוד הכהן הגדול, כדפירש רש"י במתניתין בד"ה והיום. וכיון שהוא היה עולה באמצע גם המסייעים אותו עלו עימו באמצע לסייעו בכל מה שצריך. עוד פירשו התוספות ישנים, דהמלוין אותו היו הסגן וראש בית אב. והנה החשק שלמה כתב דלשיטת הרמב"ם יש לגרוס עולין בין בדברי תנא קמא במתניתין ובין בדברי ר' יהודה. וברמב"ם (פ"ב מעבודת יום הכיפורים ה"ה) כתב, בכל יום היו הכהנים עולים במזרחו של כבש והיום עולים באמצע ויורדים באמצע לפני כהן גדול כדי להדרו. וכתב הלחם משנה (וכן כתב הירד דוד כאן) שהרמב"ם גרס היום עולין באמצע ויורדין באמצע. והשיח יצחק כתב דאפילו לגירסת הרמב"ם "עולין", מכל מקום בדברי רבי יהודה דמתני' גרסינן "עולה" באמצע ויורד באמצע, דהא אתי לאפלוגי אתנא קמא ואיהו נמי אית ליה דבכל השנה הכהן גדול עולה לבדו.

כז מתני', בירושלמי כאן נחלקו אמוראים אליבא דתנא קמא שבכל יום היה מקדש מן הכיור, האם גם הקידוש הראשון של יום הכפורים קידש הכהן גדול מקיתון של זהב, או דוקא את שאר הקידושים. והנה רש"י לעיל (ל"א:). ד"ה וקידש ידיו ורגליו כתב, שהקידוש הראשון היה מהכיור



לקטנה כדי ש תהא השניה מלאה יפה.
 לג) גמי, והכתוב וכל אדם לא יהי וכו', בחידושי בן אריה (ח"ב ס"ז),
 ביאר דמוני המצוות לא מנו לאו זה, משום דנכלל בלאו דביאה ריקנית
 להיכל, ואמרה התורה דבשעה זו אף אי יבא לצורך עבודה אסור, משום
 דקדושת ההיכל יתירה. והגרי"י פערלא בביאורו לרס"ג (ל"ת קפ"ג) כתב
 דאין זה איסור כניסה אלא האיסור על העובד לפני ולפנים בשעה שיש
 אדם בהיכל.

לד) תוס' ד"ה אמר רב יהודה וכו'. בסוה"ד, וי"ל דהמקשן ס"ל דאפילו
 מהיכל נמי לא פרשינן לצורך עבודה וכו'. והקשה השפת אמת הרי רק
 בדרבנן לא פרשי' לצורך עבודה, ובהיכל אסור מדאורייתא, ומדוע לא
 פרשינן. ובזרע יצחק הקשה, דמכל מקום לר"י קשיא אמאי לא קתני
 דאיכא האי נמי בין אולם ולמזבח. ותירץ, דשם פרישה אחת היא
 כדאסיקנא לקמן, ומה שכתבו התוס' היינו לדעת המקשן.

בפרק קמא דתמיד גבי תרומת הדשן, משום דהכא לא שייכא כיון
 דלקטורת בעינן גחלים לוחשות. וכן דעת הראב"ד (פ"ג מתמידין ומוספין
 ה"ה) אמנם הרמב"ם (שם) כתבה לגבי הקטורת. והתוספות יום טוב
 (בפירקין מ"ג) כתב לבאר שיטת הרמב"ם, דבקטורת שבכל יום היה נוטל
 מן המעוכלות שהם גחלים בוערות, אך בקטורת יום הכיפורים שהיתה
 דקה מן הדקה אינו צריך נוטל גחלים מעל גבי המזבח. והרש"ש הקשה,
 דאם כן היה לתנא לנקוט דבכל יום נוטל מן המעוכלות, והיום לא. וכמו
 דנקט בשאר הדברים.

לא) מתני', והניחה על הרובד הרביעי שבזורה. כתב הגבורת ארי,
 דמניח המחטה על הרובד הרביעי משום דרצו להשוות לדם דמניחו
 ברובד רביעי כדי שלא יקרוש הדם.

לב) מתני', בכל יום חותה בשל ארבעת קבין וכו'. לקמן (מה). כתבו
 התוס' ישנים בסוה"ד נתפזרו, דמה דתקנו לחתות בגדולה ולערות

לרגל תחילת לימוד מסכת יומא בהדרף היומי הופיע ויצא לאור ע"י כולל הדרף היומי בקרית ספר א"י
דרך נוסף מסדרת הספרים 'עומק הפשט' - על מסכת ראשי השנה יומא סוכה
וזו נקבצו כל העלונים הידועים בשם 'מראי מקומות לעיון בדרף היומי' לספר אחד.
מ"מ מורהבים ביאורים ועיונים בעומק עיון הפשט, הבאת דברי הראשונים והאחרונים תוך ביאורם היטב
בתוספת הערות והארות, מתחילת המסכת ועד סופה.
להשיג בהנויות הספרים המובחרות

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה
של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת
שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>